

1535

ՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԵԼԸՃԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

Մ. Գ. ՆԱՐԵԿԱՑԻ

ՄՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՈՒԽՏԻ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՏԱՐԱԿԱՆ Ա. ԵՒ Բ. ՏԱՐԻ

ԵՐԿՍԵՌ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

2(075)
Ճ-40

ԳՐԱՏՈՒՆ
Յ. ԳԵԼԸՃԵԱՆ

Ա. ՊՈՒԼՍ
1913

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

ՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳԵԼԸՃԵԱՆ
ԳՐԱՏԱՆ
Ա. ՊՈՒԼՍ
ՍՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

03 AUG 2009

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԸԼԸՃԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

2(075) *պ.*
2-40

ՄՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՈՒԽՏԻ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Printed in Turkey

ՏԱՐՐԱԿԱՆ Ա. ԵՒ Բ. ՏԱՐԻ

ԵՐԿՍԵՌ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԳՐԱՏՈՒՆ Յ. ԳԸԼԸՃԵԱՆ
1913

ՅՈՒՀԱՆՆԵՍ ԳԸԼԸՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ
H. KILIDJIAN
LIBRAIRIE
25 RUE DE LA PAIX
TOURNAI

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Printed in Turkey

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ
№ 151

444
40

Իբրև Յառաջաբան՝ կ'ուզենք երկու խօսք միայն ուղղել ար-
ժանապարհ ուսուցիչներուն՝ որոնք պատիւը պիտի ընեն ներկայ
Քառագիւրքը գործածելու: — Պէտք է սահմանափակուին այն
հրահանգներուն մէջ՝ զորս կցած ենք իւրաքանչիւր հատուածի,
պարզապէս աշակերտներուն իմացականութիւնը արթուն պահելու
և թէ՛ պատմութեան նիւթերուն, թէ՛ անոնց յարակից ծանօթու-
թեանց մասին գաղափար մը տալու համար: Սրբազան Պատմու-
թիւնը, թէ՛ Հին Ուխտին և թէ՛ Նոր Ուխտին, թելադրիչ դասերու
ամփոփող մըն է իր բոլոր մասերուն մէջ և ուսուցիչ մը միշտ
կրնայ անոնց մէջ պարզուած գեղեցիկ օրինակներէն օգտուելով՝
բաբոյականի հիմնական սկզբունքներուն ընտելացնել աշակերտը,
ոչ թէ լոկ վերացական գաղափար մը տալով անոնց մասին, այլ
աշխատելով որ մշտական վարժութեան շնորհիւ բնաւորութիւն
գառնան անոնք:

Մենք չուզեցինք ներկայ տարրական մասը ծանրաբեռնել
մանրամասն ծանօթութիւններով, իւրաքանչիւր հատուածի մէջ
ջանացինք պահել կարելի պարզութիւնը, նկատի առնելով տարիքն
ու դարգացման աստիճանը այն աշակերտներուն՝ որոնց ուղղուած
է՛ Միջին դասընթացքը զոր պիտի հրատարակենք մօտ օրէն,
պատրաստած ենք աւելի լայն ծրագրով: Եւ նոյն իսկ սահմանա-
փակ դարգացման տէր ուսուցիչներու ձեռքին մէջ զայն օգտակար
գործիք մը դարձնելու համար՝ իւրաքանչիւր հատուածի կցած
ենք պատմական, աշխարհագրական, և առ հասարակ ամէն դժ-
ուարիմաց անուններու և ասութեանց մասին ամփոփ բացատրու-
թիւններ, որոնք նորութիւն մըն են միևեւր հիմալ հրատարակուած
Մրբազան Պատմութեան դասագիրքերու մէջ, և որոնք, մէկ կողմէ
ուսուցչին գործը դիւրացնելով, միւս կողմէ ալ մեծապէս պիտի

նպաստեն աշակերտներուն ծանօթութեանց շրջանակը ընդլայնելու:
 Լեզուի մաքրութիւն, աշակերտին արագ ու դիւրին ըմբռ-
 նողութեան յարմար բացատրելու եղանակ, ուսուցչին համա-
 առաջնորդող ու թելադրիչ հրահանգներ, լաւ ընտրողութիւն
 ամէնէն էական ու հրահանգիչ հատուածներու, հարուստ ծանո-
 թութիւններ, ու գեղեցիկ և աշակերտին համար իրական հաճոյք
 մը դառնալու սահմանուած պատկերներ՝ Սրբազան Պատմութեան
 այս կրկին Բաթագքները (Տարրական և Միջին) կը դարձնեն ճշ-
 մարիտ նորութիւն մը՝ մինչև այսօր հրատարակուած համանման
 դասագիրքերու մէջ:

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՂԸ

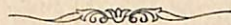

Ա. ՄԱՍ

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

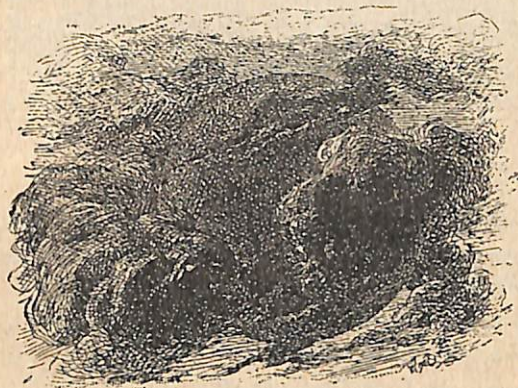

Ա. ԱՇԽԱՐՀԻ ՍՏԵՂԾՈՒՄԷՆ ՄԻՆՁԵՒ
 ԲԱՐԵԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

1. ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Սկիզբէն Աստուած երկինքն ու երկիրը ստեղծեց.
 բայց երկիրը անձև ու պարապ էր. չորս դին խոր ջու-
 րէր կալին ու խաւարով պատած էր:

Երկիրը պարապ էր ու չորս դին խաւարով պատած

Այն ատեն՝ Աստուած լոյսը ստեղծեց և զայն խաւա-
 րէն բաժնելով, լոյսին անունը ցերեկ և խաւարին անունն
 ալ դիչիր դրաւ: Առաջին օրն էր ատիկա:

Երկրորդ օրը Աստուած ստեղծեց երկինքը: Երրորդ օրը ջուրերը բաժնեց ցամաքէն, և հրամայեց որ ցամաքին վրայ բոյսեր ու տեսակ տեսակ պտղատու ծառեր բուսնին:

Չորրորդ օրը ստեղծեց այն աստղերը որոնք ցերեկը գիշերէն պիտի զատէին. ցերեկուան համար յատ-

Դրախտին կենդանիները

կացուց արեւը, ու գիշերուան համար ալ լուսինը և միւս աստղերը: Հինգերորդ օրը Աստուած ստեղծեց ձուկերը և թռչունները:

Վեցերորդ օրն ալ ստեղծեց ցամաքին վրայ գտնուող կենդանիները: Իսկ ամէնէն ետքը գետնի հողէն ստեղծեց մարդը, ճիշդ իր պատկերին պէս, շունչ ու հոգի տուաւ անոր, և անունը դրաւ Ադամ. յետոյ Ադամի մէկ կողմէն ստեղծեց նաեւ կինը, որուն անունն ալ Եւա դրաւ: Աստուած օրհնեց զանոնք, ըսաւ որ իշխեն կենդանիներուն, թռչուններուն ու խոտերուն վրայ, և անոնց ցոյց տուաւ իրենց ուտելիքը, սր սերմ ունեցող

Ադամ եւ Եւա Գրախտին մէջ

բոյսերէն և ծառերու պտուղներէն կը բաղկանար: Իսկ կենդանիներուն և թռչուններուն ալ խոտը տուաւ ուտելիք:

Երբոր այսպէս աշխարհի ստեղծագործութիւնը աւարտեց, Աստուած տեսաւ որ ամէն բան լաւ է եղած: Ու եօթերորդ օրը հանգչեցաւ, օրհնեց այն օրը և զայն սուրբ հռչակեց:

Հրահանգ . — Ի՞նչ ձեռքեր երկիրը երբ Աստուած զայն ստեղծեց . — Օրը քանի՞ մասերու բաժնուած է, ի՞նչ տարբերութիւն ունին այդ մասերը, ի՞նչ կ'ընենք անոնց տւողութեան միջոցին . — Ո՛ւր կը բնակին թռչունները և ձուկերը . — Ի՞նչ պիտի ուտէին Ադամը և Եւան . — Որո՞նք են սերմ ունեցող բոյսերը և ի՞նչ կու տան մեզի . — Ի՞նչ կը կոչուին արարչագործութեան վեց օրերը . — Ի՞նչ կը կոչուի հանգիստի օրը . — Ուրիշ ի՞նչ օրեր սուրբ կը պահենք :

2. ԴՐԱԽՏԷՆ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄԸ

Աստուած Ադամն ու Եւան Արեւելքի կողմը գրտնուող շատ գեղեցիկ պարտէզի մը մէջ դրաւ: Այդ պարտէզը Դրախտն էր. ամէն տեսակէ աղուոր ծառեր կային անոր մէջ և ամէնքն ալ համեղ պտուղներ ունէին: Այդ ծառերուն մէջն էր նաեւ «Կեանքի Ծառ»ը, որուն պտուղը ուտողը չէր մեռներ:

Աստուած ըսաւ Ադամին որ մշակէ հողը և պարտէզը պահէ: Յետոյ անոր արտօնութիւն տուաւ որ բոլոր ծառերուն պտուղներէն ալ ուտէ, բացի մէկ ծառի մը որ պարտէզին մէջտեղը կը գտնուէր և «Բարին ու Չարը ճանչնալու Ծառ» կը կոչուէր: — «Զբոյս որ այս ծառին պտուղէն ուտէք, ըսաւ Աստուած, եթէ ուտէք՝ կը մեռնիք»:

Աղամ ու Եւա հանգիստ կ'ապրէին, երբ օձը, որ կենդանիներուն ամէնէն խորամանկն էր, Եւան խաբեց

Եւա հաւատաց, կերաւ պտուղէն և Աղամին ալ տուաւ

թէ «Բարին ու Չարը ճանչնալու Ծառ»-ին պտուղէն ուտելով չեն մեռնիր: Եւա հաւատաց, կերաւ պտուղէն և Աղամին ալ տուաւ, որ նոյնպէս կերաւ:

Այն ատեն Աստուծոյ ձայնը լսեցին, և որովհետեւ անհնազանդ գտնուած էին, վախցան՝ ու պահուռեցան: Բայց Աստուած հարցուց անոնց թէ ո՞ւր են և թէ ի՞նչ ըրին: Աղամ պատմեց թէ արգելուած ծառին պտուղէն կերած էր և թէ Եւան իրեն տուած էր պտուղը: Եւան ալ ըսաւ որ օձը ղինքը խաբեց:

Աստուած անիծեց օձը որ միշտ սողայ ու հող ուտէ և իր խաբած կնոջմէն ծնելիքները իր զլուխը ջախջախեն: Յետոյ՝ Աղամին ու Եւային ըսաւ. «Ձեր անհնազանդութեան պատճառաւ երկիրը անիծեալ պիտի ըլլայ, փոռն ու տատասկ պիտի արտադրէ, և դուք ձեր հացը

ձեր ճակտին քրտինքով պիտի ուտէք, մինչև որ մեռնիք ու հող դառնաք. ինչպէս որ հող էիք»:

Եւ որպէս զի «Կեանքի Ծառ»-ին պտուղէն ուտելով

Աղամին և Եւային դրախտէն արտաքսումը

մեռնելէ չազատին, Աստուած Աղամն ու Եւան դուրս վռնտեց Դրախտէն՝ հրեղէն սուրով հրեշտակին միջոցաւ, և Քերովբէները պահապան դրաւ Դրախտին մէջ:

Հրահանգ.— Ինչե՞ր կային Դրախտին մէջ. — Աղամ եւ Եւա ինչպէ՞ս անհնազանդ եղան. — Ո՞ր կողմը կը գտնուի Արեւելքը. — Ուրիշ ի՞նչ կողմեր ունի աշխարհը. — Ինչո՞ւ օձը կը սողայ և ի՞նչ գլուխը կը ջախջախենք. — Ի՞նչ կը նշանակէ ճակտի քրտինքով ապրիլ. — Ինչո՞ւ Աղամ և Եւա Դրախտէն վռնտուեցան:

3. ԿԱՅԷՆ ԵՒ ԱՐԷԼ

Դրախտէն արտաքսուելէն վերջ՝ Ադամ և Եւա երկու զաւակ ունեցան։ Անդրանիկ որ Կայէն կը կոչուէր, հողագործ եղաւ, իսկ կրտսերը՝ Արէլ՝ խաշնարած։

Անդամ մը՝ Կայէն և Արէլ Աստուծոյ ընծայ տարին։

Կայէն յարձակեցաւ եղբորը վրայ և զայն սպաննեց

Կայէն՝ իր մշակած հողիւրուն բերքէն քիչ մը բան տարած էր, իսկ Արէլ՝ իր հօտին անդրանիկ ու պարարտ գառնուկները։

Աստուած Արէլի ընծան ընդունեց, և Կայէն բարկացաւ ու նախանձեցաւ։

Ադամի և Եւայի անհնազանդութենէն իջկեր մարդ-

կային սիրաբար չարացած էր։ Կայէն որոշեց վրէժ լուծել։ Քիչ ետքը, մինչդեռ դաշտը կը գտնուէին, Կայէն յարձակեցաւ Արէլի վրայ և զայն սպաննեց։

Այն ատեն Աստուած երեւցաւ իրեն և հարցուց թէ ո՞ւր է եղբայրը։ Կայէն ստեց, ըսելով որ չգիտեր, բայց Աստուած որ ամէն բանի տեղեակ էր, անիծեց զայն, և ըսաւ. «Բու մշակած հողդ արդիւնք չտայ և դուն թափառական ու փախստական պտտիս»։

Կայէն հեռացաւ այն տեղէն և գնաց բնակեցաւ Նայիդ-երկիրը։

Ադամ և Եւա ուրիշ զաւակ մըն ալ ունեցան, որուն անունը Սեթ դրին։ Սեթ բարի ու առաքինի էր. իր յաջորդներն ալ այդպէս եղան. այս պատճառաւ սկսան «Աստուծոյ որդի» կոչուիլ, մինչդեռ Կայէնի յաջորդները, որոնք չար էին, «Մարդու որդի» կը կոչուէին։

Հրեանց.— Աստուած ինչո՞ւ Կայէնի ընծան չընդունեց և Արէլին ընդունեց. — Ինչո՞ւ մարդիկ չարացած էին. — Ինչո՞ւ Սեթի յաջորդները «Աստուծոյ որդի» և Կայէնի յաջորդները «Մարդու որդի» կոչուեցան. — Ի՞նչ էր իրենց տարբերութիւնը։

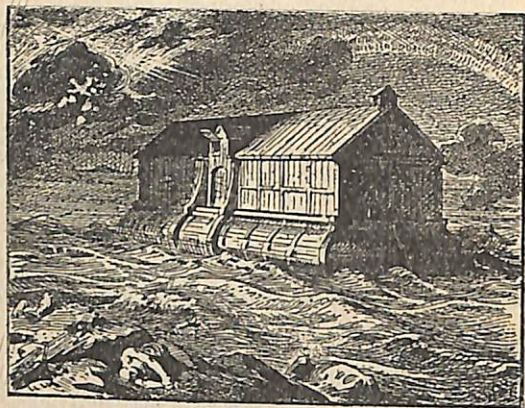
4. ԶՐՀԵՂԵՂԸ

Սեթի և Կայէնի յաջորդները հետզհետէ բազմացան։ Ասաղիւնները որոնք առաքինի էին, կամաց կամաց խառնուեցան վերջիններուն և անոնցմէ գէշ օրինակ առնելով՝ երեսնք ալ չարացան և սկսան չկատարել Աստուծոյ պատուէրները։

Աստուած երկար ատեն համբերելէ վերջ՝ տեսնելով որ չափի չափուին, որոշեց զանոնք պատժել։

Անոնց մէջ՝ առաքինի մարդ մը կար որ Նոյ կը կոչ-

ուէր: Աստուած կանչեց զայն և ըսաւ. «Ջրհեղեղով
պիտի ջնջեմ երկրի վրայ գտնուող մարդիկը, որոնք զիս
մոռցան: Բայց պիտի փրկեմ քեզ, որովհետեւ մարդոց
մէջ ամէնէն արդարն ես: Փայտէ մեծ տապան մը շինէ,

Նոյի տապանը

անոր մէջ մտիր քու զաւակներուդ, կնոջդ և զաւակներուդ
կիներուն հետ. հետդ առ նաև բոլոր կենդանիներէն
երկուքական հատ, և ձեզի ու անոնց պէտք եղած ուտե-
լիքը:»

Նոյ Աստուծոյ պատուէրը գործադրեց: Ասոր վրայ՝
քառասուն օր և քառասուն գիշեր շարունակ անձրեւ
եկաւ, ջուրը ծածկեց մինչեւ անգամ ամէնէն բարձր
լեռները, և երկրի վրայ գտնուող ամէն բան ոջնչացաւ:

Հարիւր յիսուն օր ջուրերը երկրի վրայ մնացին:
Վերջէն Աստուած հով մը հանեց, ջուրերը սկսան իջնել
և Նոյի տապանն ալ Այրարատ լեռան գագաթը նստաւ:

Նոյ բացաւ տապանին պատուհանը և ազոաւ մը
արձակեց. ազոաւը ետ չդարձաւ: Յետոյ արձակեց

աղաւնի մը, որ հանգչելու տեղ չգտնելով ետ դարձաւ:
Եօթ օր ետքը արձակեց ուրիշ աղաւնի մը որ նոյն իրի-
կունը տապան դարձաւ՝ կտուցին մէջ ձիթենիի կանանչ
ոստ մը բռնած: Նոյ հասկցաւ որ ջուրերը սկսեւ են
քաշուիլ, և եօթ օր վերջ դարձեալ արձակեց աղաւնին
որ ալ չդարձաւ: Երկիրը չորցած էր:

Աստուած հրամայեց Նոյի որ դուրս ելլէ իր բոլոր
ընտանիքով ու հետը առած կենդանիներով: Նոյ հա-

Նոյ դուրս ելաւ տապանէն և փառք տուաւ Աստուծոյ

դանդեցաւ և դուրս ելլելէն վերջ սեղան շտկեց ու ող-
ջակէզ մատոյց Աստուծոյ:

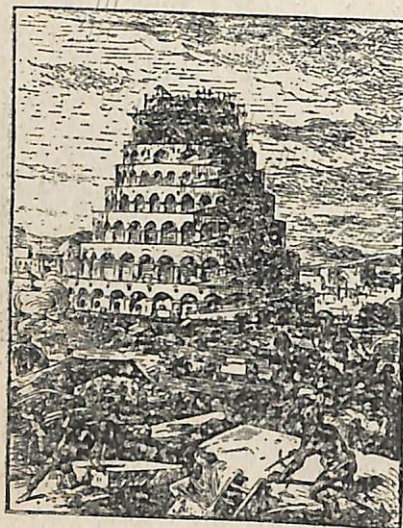
Աստուած ըսաւ որ այլեւս Ջրհեղեղ չպիտի ընէ. և
իր խոստման նշան տուաւ ծիրանի գօտին, ըսելով որ

երբ անձրեւ գայ, անիկա պիտի երեւայ և մարդիկը ապահովցնէ:

Տապանէն ելլելէն ետք Նոյ երկրագործութեամբ զբաղեցաւ, այգի տնկեց ու գինի պատրաստեց:

Հրահանգ. — Սեթի յոջորդները ինչո՞ւ չարացան. — Ի՞նչ է ջրհեղեղը. — Ի՞նչ է տապանը. — Ինչո՞ւ Նոյ աղատեցաւ. — Ո՞ւր կը գտնուի Այրարատ լեւը. Հայերը ուրիշ ի՞նչ տնուն կու տան անոր. — Երկրորդ անգամ տապանէն թռցուած աղաւնիին ձի-թենիի կանանչ ոստ մը բերելը ի՞նչ կը նշանակէր. — Երրորդ անգամ զբոսը աղաւնիին ինչո՞ւ չգործաւ. — Ի՞նչ է ողջակէզը. — Ի՞նչ է Ծիրանի դօտին, քանի՞ գոյն ունի:

5. ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

Բաբելոնի Աշտարակը

Նոյ երեք զաւակ ունէր, Սեմ, Գամ և Յաբեթ, որոնց սերունդն են աշխարհի բոլոր մարդիկը: Անոնք կամաց կամաց բազմացան և Այրարատէն իջնելով հասան Սենաար կոչուող դաշտին վրայ ու հոն կանգ առին:

Ամէնքն ալ միեւնոյն լեզուն կը խօսէին: Զուգելով իրարմէ բաժնուիլ, որպէս շինել քաղաք մը և աշտար-

ակ մը որուն կատարը մինչեւ երկինք պիտի հասնէր, և որուն մէջ պիտի բնակէին ամէնքն ալ: Սակայն Աստուած կը փափաքէր ամբողջ երկիրը բնակուած տեսնել. այս պատճառաւ խառնակեց անոնց լեզուն, սկսան իրարու խօսածը չհասկնալ, և անկատար թողուցին աշտարակը որ Բաբել, այսինքն «խառնակութիւն» կոչուեցաւ: Յետոյ ցրուեցան երկրին զանազան կողմերը:

Անոնցմէ ամէնքն ալ առաքելին չեղան. մեծ մասը մոռցաւ Աստուծոյն տեսած բարիքը և սկսաւ կուռքեր պաշտել:

Աստուած իր պաշտպանութիւնը վերցուց անոնց վերայէն, և իրեն հաւատարիմ մնացած մարդ մը՝ Աբրահամը՝ համբ զատելով, որոյնց անոր ցեղը իր ժողովուրդը դարձրին:

Այդ ժողովուրդը՝ որուն նահապետը եղաւ Աբրահամ, կոչուեցաւ Իսրայելացի, այսինքն «Աստուծոյն ընտրուած»:

Հրահանգ. — Որո՞նք Սենաար իջան, և ի՞նչ ըրին այնտեղ. — Ինչի՞ պիտի ծառայէր աշտարակը, և ինչո՞ւ Աստուած արգելեց անոր շինութիւնը. — Որո՞նք են Իսրայելացիք, և ինչո՞ւ այդ տնունով կոչուեցան:

ԻՅԻՍ

6. ԱՔՐԱՀԱՄԻ ԿՈՉՈՒՄԸ

Աքրահամ Նոյի սերունդէն էր և կը բնակէր Միջագետքի Խառան քաղաքը։ Հայրը՝ Նոյի միւս յաջորդներուն պէս մոռցած էր Աստուածը, բայց ինք աստուածապաշտ ու արդար կը մնար և կը սիրուէր Աստուծոյ։

Օր մը՝ Աստուած կանչեց զայն և ըսաւ. «Ելի՛ր քու հայրենի երկրէդ և եկուր այն երկիրը զոր քու սերունդ

Աքրահամ Ղովտի և Սառային հետ ճամբայ ելաւ

զիդ պիտի յատկացնեմ. որովհետեւ կ'ուզեմ մեծ ազգի մը նահապետը ընել քեզ»։

Աքրահամ հնազանդեցաւ և իր Սառա կնոջ ու եղբորորդիին՝ Ղովտի, ինչպէս նաև բոլոր հօտերուն հետ գնաց Աստուծոյ ցոյց տուած անդը որ Քանանացոց եր-

կիրն էր։ Բայց իրենց հօտերը այնքան բազմացան որ երկիրը սկսաւ նեղ գալ։ Աքրահամի հովիւները չարունակ կը կռուէին Ղովտի հովիւներուն հետ։

Այն ատեն՝ Աքրահամ Ղովտի առաջարկեց որ բաժնուին։ Ղովտ հաւանեցաւ և գնաց բնակեցաւ Սոդոմ քաղաքը, որուն բնակիչները սակայն չատ գէշ մարդիկ էին, անոր մօտ գտնուող Գոմոր քաղքին բնակիչներուն պէս։

Ղովտի հոն գտնուած ատենը՝ չորս թագաւորներ պատերազմեցան Սոդոմի թագաւորին հետ, և քաղաքը գրաւելով՝ Ղովտն ալ գերի բռնեցին իր բոլոր ընտանիքին հետ։ Փախստական մը Աքրահամին իմացուց եղածը։ Ատոր վրայ, Աքրահամ, իր ծառաներէն երեք հարիւր տասներու թ մարդիկ առնելով՝ յարձակեցաւ Ղովտը գերի բռնողներուն վրայ, յաղթեց, և անոնց ձեռքէն առաւ ամբողջ աւարը, ինչպէս նաև Ղովտն ու ընտանիքը։

Հրահանգ.— Ի՞նչ է նահապետը.— Աքրահամ որոնց նահապետը պիտի ըլլար.— Ինչո՞ւ Աստուած զինքը ընտրեց.— Ո՞ր էր Ղովտ և ինչո՞ւ Աքրահամէն բաժնուեցաւ.— Ի՞նչ փորձանք եկաւ Ղովտի գլխուն.— Ի՞նչ տեսակ քաղաքներ էին Սոդոմ և Գոմոր։

7. ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԽՈՍՏՈՒՄԸ

Խառանէն ելած միջոցին՝ Աստուած խոստացած էր Աքրահամի թէ մեծ ազգի մը նահապետը պիտի ընէ զինքը։ Բայց տարիները կ'անցնէին, Աքրահամ իննսունընը տարեկան էր, Սառա ալ իննսուն տարեկան, և դեռ զաւակ չունէին։ Այս պատճառաւ Աքրահամ տխուր էր։

Բայց Աստուած երեւցաւ իրեն, յոյս տուաւ որ մին-

չև տարի մը զաւակ մը պիտի ունենայ: Յետոյ ըսաւ. «Երկինք նայէ՛ և եթէ կրնաս՝ համրէ՛ աստղերը. քու սերունդդ ալ այդքան բազմաթիւ պիտի ըլլայ»։ Աբրահամ հաւատաց։

Ամառուան տաք օր մը երբ Աբրահամ նստած էր իր վրանին առջև, երեք անծանօթներ տեսաւ և իսկոյն

Երկինք նայէ՛ և եթէ կրնաս՝ համրէ՛ աստղերը

անոնց ընդառաջ վազելով ըսաւ. «Եկէ՛ք հանգչեցէ՛ք սա ծառին տակ, որ ջուր բերելով ձեր ոտքերը լուան և պատառ մը հացով սրտերնիդ զօրացնէք. յետոյ կը չափունակէք ձեր ճամբան»։

Երեք անծանօթները, որոնցմէ մէկը Աստուածն էր՝ և միւս երկուքն ալ հրեշտակներ էին, հաւանեցան։ Աբրա-

համ ազնիւ տեսակէ հաց ու լաւ կերակուր պատրաստել տուաւ, և ինք ծառայեց օտարականներուն։

Երբոր ճաշը աւարտեցաւ, Աստուած ըսաւ իրեն թէ տարիէ մը Սառա զաւակ մը պիտի ունենայ։ Սառա որ վրանին դրան մէջէն մտիկ կ'ընէր, ծիծաղեցաւ ներքնապէս, որովհետեւ չէր հաւատար։ Աստուած հասկցաւ և կրկնեց իր ըսածը, աւելցնելով թէ Աստուծոյ համար անկարելի բան չկայ։ Յետոյ անգամ մըն ալ կրկնեց իր խոստումը։

Երեք հիւրերը ելան և դէպի Սոդոմ ուղղուեցան։ Աբրահամ ալ՝ ճամբու դնելու համար՝ անոնց ընկերացաւ։

Հրահանգ.— Աստուած Աբրահամին ինչ խոստացած էր, և ինչո՞ւ Աբրահամ տխուր էր. — Աբրահամ ինչո՞ւ անձամբ սպասարկեց հիւրերուն. — Ինչ է վրանը, մարդիկ ուրիշ ինչ տեսող բնակարաններու մէջ ապրած են. — Ինչ նշանակութիւն ունի հիւրը ճամբու դնելու սովորութիւնը։

8. ՍՈՂՈՄ ԳՈՄՈՐԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ճամբան՝ Աստուած Աբրահամի յայտնեց թէ պիտի պատժէ Սոդոմն ու Գոմորը, որոնց անօրէնութեան չափը անցած էր։

Աբրահամ ուզեց բարեխօսել, ըսաւ որ թերեւ յիսուն արդար մարդիկ կը գտնուին այնտեղ, որոնք միւսներուն մեղքին համար պիտի զոհուին։ Աստուած խոստացաւ որ եթէ նոյն իսկ տասը հատ արդար գտնէ, չպիտի պատժէ քաղաքները։ Յետոյ աներեւութացաւ։

Երկու հրեշտակները իրիկուան դէմ Սոդոմ հասան։ Ղովտ որ քաղաքին դրան առջև նստած էր, զանոնք իր

տունը առաջնորդեց: Հրեշտակները, իրենց գալուն պատ-
ճառը յայտնելով, Ղովտի ըսին որ կինն ու երկու աղ-
ջիկները առնելով քաղաքէն մեկնի:

Առտուն՝ ամէնքը մէկ սկսան հեռանալ քաղաքէն:

Սողոմ Գոմորի կործանումը

հրեշտակները պատուիրեցին փախստականներուն որ բնաւ
ետեւնին չնային և փախչին դէպի լեռները:

Հազիւ անոնք հեռացած էին, երբ Աստուած ծծումբ
ու կրակ թափեց մեղաւոր քաղաքներուն վրայ, որոնք
խկոյն այրեցան ու մոխիր դարձան իրենց մէջի բոլոր
մարդոցմով:

Ղովտին կինը որ չէր կրցած հետաքրքրութիւնը
զսպել և ետին նայած էր՝ քաղաքը տեսնելու համար,
աղէ արձան կտրեցաւ:

Երբ առտուն Սրբահամ գնաց այնտեղ ուր Աստու-
ծոյ բարեխօսած էր Սողոմի և Գոմորի համար, տեսաւ
որ քաղաքները կործանած են, կը վառին ու կը ծխան:

Հրահանգ. — Ի՞նչ կը նշանակէ «անօրէնութեան չափը ան-
ցընել» բացատրութիւնը. — Ինչո՞ւ Ղովտ ազատեցաւ Սողոմի
կործանումէն. — Ղովտին կինը ինչո՞ւ աղէ արձան կտրեցաւ. —
Աստուած ինչո՞ւ չուզեց գործադրել Սրբահամի տուած խոստումը՝
Սողոմ Գոմորի մասին. — Ի՞նչ է ծծումբը, ի՞նչ յատկութիւններ
ունի, ինչի՞ կը գործածուի:

9. Ի Ս Ա Հ Ա Կ

Աստուծոյ խոստումին համաձայն, տարին լրանալուն
Աբրահամ և Սառա արու զաւակ մը ունեցան՝ որուն
անունը Իսահակ դրին, ինչ որ ուրախութիւն կը նշա-
նակէր:

Աբրահամ Իսահակի հետ ճամբայ ելաւ

Երբ Իսահակ բաւական մեծցաւ, Աստուած ուզեց
փորձել Աբրահամը և ըսաւ անոր. — «Բու միամօր զա-

ւակղ հետդ առ և զայն զոհէ լերան մը վրայ զոր քեզի ցոյց պիտի տամ) :

Աբրահամ հնազանդեցաւ և առտուն կանուխ զոհին համար փայտ, կրակ ու դանակ առնելով, Իսահակի հետ ճամբայ ելաւ: Երբոր կը քալէին, Իսահակ հարցուց հօրը թէ ո՞ւր է զոհին ոչխարը. «Աստուած կը հոգայ, զաւակա», պատասխանեց Աբրահամ:

Երբ Աստուծոյ ցոյց տուած լեռը հասան, Աբրահամ

Մի՛ դպչիր զաւակիդ, ըսաւ հրեշտակը

զոհի սեղան շտկեց, փայտերը դիզեց և Իսահակն ալ կապելով փայտերուն վրայ դրաւ: Բայց մինչդեռ դանակը ձեռքը կը պատրաստուէր զայն զոհելու, Աստուծոյ հրեշտակը երեցաւ իսկոյն և ըսաւ. «Մի՛ դպչիր զաւ-

Ռեբեկա՝ ջուր կուտայ Նոյիագարի

կիդ, հիմայ գիտեմ թէ դուն Աստուծմէ կը վախճաս. քանի որ չվարանեցար քու մէկ հատիկ զաւակդ Անոր զոհելու» :

Յետոյ ցոյց տուաւ խոյ մը որուն գլուխը կ'երեւար մօտը գտնուող թուփի մը մէջէն : Արբահամ խոյը զոհեց Իսահակին տեղ :

Եւ Աստուած խոստացաւ որ իր զաւակները երկինքի աստղերուն ու ծովին աւազին չափ պիտի բազմացնէ :

Սառա 127 տարեկան մեռաւ Քերրոն քաղքին մէջ :

Հրահանգ. — Ի՞նչ կը նշանակէ փորձել. — Ի՞նչ է միամօր զաւակը. — Աստուած ինչո՞ւ հրամայեց Արբահամի որ Իսահակը զոհէ. — Ի՞նչ վարձք խոստացաւ Աստուած՝ Արբահամի հնազանդութեան փոխարէն. — Ի՞նչ կը նշանակէ «երկինքի աստղերուն և ծովին աւազին չափ» բացատրութիւնը :

10. ԻՍԱՀԱԿԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սառայի մեռնելէն ետք, Արբահամ որ խոր ծերու-
թեան հասած էր, իր եղիազար ծառան Միջագետք
դրկեց, պատուիրելով որ Իսահակի համար կին մը ընտրէ :

Եղիազար իսկոյն ճամբայ ելաւ տասը ուղտերով,
որոնք աղուոր ընծաներ կը կրէին, և հասաւ Խառան
քաղաքը : Իրիկունը՝ մինչդեռ ջրհորի մը քով կը հանգ-
չէր, ծունկի եկաւ և Աստուծոյ աղաչեց որ զինքը առաջ-
նորդէ այդ ընտրութեան մէջ. «Ո՛վ Արբահամի Աստուածը,
ըսաւ, թող Իսահակի կին ըլլայ այն աղջիկը որ ջրհորէն
ջուր առնելու եկած ատենը ո՛չ միայն ինծի ջուր պիտի
տայ, այլ նաև իմ ուղտերուս» :

Այդ միջոցին Բաթուէլի աղջիկը՝ Ռեբեկա՝ ջրհորէն

Ջուր առնելու եկաւ : Երբ Եղիազար անկէ Ջուր ուղեց , Ռեբեկա իսկոյն սափորը տուաւ որ խմէ . յետոյ Ջուր տարաւ նաև ուղտերուն :

Եղիազար շնորհակալութիւն յայտնեց Աստուծոյ , իր

Եղիազար շնորհակալութիւն յայտնեց Աստուծոյ

խնդիրքը կատարած ըլլալուն համար , այն գիշերը Բաթ- ուէլի տունը անցուց , և Բաթուէլի յայտնեց իր այցելու- թեան նպատակը : Բաթուէլ ալ հաւանութիւն յայտնեց : Առտուն՝ Եղիազար Ռեբեկան առնելով վերադարձաւ Աբ- րահամի մօտ :

Այն իրիկունը Իսահակ դաշտը ելած էր երբ յանկարծ տեսաւ տասը ուղտեր : Հասկցաւ թէ Եղիազարն է որ իր հարսնեցուն կը բերէ : Յետոյ ամուսնացաւ Ռեբեկայի հետ :

Աբրահամ մեռաւ 175 տարեկան , և իր բոլոր ունե- ցածը Իսահակ ժառանգեց :

Հրահանգ . — Ո՞ւր կը գտնուի Միջագետք և ինչո՞ւ պղծւեալ կը կոչուի . — Եղիազար ինչո՞ւ ճամբորդեց և ինչպէ՞ս հասաւ իր նպատակին . — Ի՞նչ տեսակ կենդանի է ուղտը , ի՞նչ գիտէք անոր մասին . — Ի՞նչ է ժառանգութիւնը . — Ինչո՞ւ Իսա- հակ ժառանգեց Աբրահամի ունեցածը :

11. ԻՍԱՀԱԿԻ ԶԱԽԱՆԵՐԸ

Իսահակ երկու զաւակ ունեցաւ , որոնցմէ մէկը Ե- սաւ կոչուեցաւ և միւսն ալ Յակոբ : Եսաւ թաւամաղ էր և շատ լաւ որսորդ մը եղաւ , իսկ Յակոբ փափկա- կազմ տղայ մըն էր և մօրը մօտ կը մնար : Այս պատ- ճառաւ Ռեբեկա շատ կը սիրէր զինքը , մինչդեռ Իսա- հակ ալ կը սիրէր Եսաւը որ իրեն որսի միս կը բերէր :

Օր մը Եսաւ դաշտէն տուն դարձաւ յոգնած , ու տեսնելով թէ եղբայրը ոսպնաթան եփած է , խնդրեց որ իրեն ալ տայ : Յակոբ , ոսպնաթանը տալու համար պայ- ման դրաւ որ Եսաւ իրեն թողու անդրանկութեան իրա-ւունքը , եղբայրը հաւանեցաւ ու երդուեցաւ թէ անդ- րանկութենէ կը հրաժարի :

Այդ միջոցին Իսահակ ծերացած ու կուրցած էր : Զգալով թէ պիտի մեռնի , կանչեց Եսաւը և անոր ըսաւ . « Գնա դաշտ և ինծի որսի միս բեր որ ուտեմ և քեզ օրհնեմ » :

Ռեբեկա շեց այս խօսքը , և որպէս զի Իսահակի օրհնութիւնը իր սիրած զաւակին բաժին իյնայ , շուտ մը երկու ուլ բերել տուաւ Յակոբի , մորթեց ու եփեց : Յե- տոյ , Եսաւի հագուստները Յակոբի հագցուց , անոր վիզն ու ձեռքերն ալ այժի մորթով պատեց , որպէս զի եթէ Իսահակ չօշափէ՝ չհասկնայ Յակոբը ըլլալը :

Յակոբ հօրը տարաւ պատրաստուած կերակուրը. Իսահակ՝ խարուելով՝ իր օրհնութիւնը անոր տուաւ, պատ-

Իսահակի օրհնութիւնը

ուիրելով որ մօրեղբորը՝ Լաբանի աղջիկներէն կին առնէ: Քիչ ետքը նսաւ վրայ հասաւ, և հասկնալով կատարուած խաբէութիւնը. ուս պահեց եղբորը դէմ:

Ռեբեկա՝ վախնալով որ նսաւ կը սպաննէ Յակոբը, զայն իսկոյն Խառան՝ իր եղբոր քով զրկեց:

Հրահանգ. — Ինչ կը նշանակէ Թաւաժող. — Ինչ է ոսպնաթանը. — Ինչ արժէք ունի անդրանկութիւնը. — Ինչ նշանակութիւն ունէր Իսահակի օրհնութիւնը. — Ինչպէ՞ս խաբուեցաւ Իսահակ. — Ինչո՞ւ վախաւ Յակոբ:

12. ՅԱԿՈԲ ԼԱԲԱՆԻ ՄՕՏ

Դէպի Խառան իրաւած ատենը Յակոբ երազին մէջ տեսաւ սանդուխ մը՝ որուն մէկ ծայրը երկինքն էր և միւս ծայրը երկիրը, և որուն վրայէն կ'ելլէին կ'իջնէին հրեշտակները: Աստուած ալ այդ սանդուխին կատարը նստած էր և կ'ըսէր իրեն. «Եւ եմ Աբրահամի և Իսահակի Աստուածը. այդ երկիրը ուր կը գտնուիս, քեզի և քու ժառանգներուդ պիտի տամ, և քու ժառանգներդ ծովին աւազին չափ լազմաթիւ պիտի ըլլան»: Աստուած

Յակոբ ջուր տուաւ Հռաքելի հօտին

խոստացաւ նաև որ պիտի օրհնէ Յակոբը և զայն պիտի պաշտպանէ:

Յակոբ հասկեցաւ որ նուիրական տեղ մըն է առիկա, իւղով օճեց այն քարը, որուն վրայ գլուխը դրած էր և զայն Աստուծոյ Տուն անուանեց:

Յետոյ, ճամբան շարունակելով. հանդիպեցաւ Հռաքելի որ իր մօրեղբոր՝ Լաբանի աղջիկն էր: Հռաքել ոչխար կ'արածէր և շատ գեղեցիկ էր. Յակոբ ջրհորի մը քարէ կափարիչը վերցուց որպէս զի անոր հօտը ջուր խմէ. և երբ հասկցաւ թէ Հռաքել Լաբանի աղջիկն է, յայտնեց իր ով ըլլալը և Հռաքելին հետ Լաբանի տունը գնաց:

Լաբան սիրով ընդունեց Յակոբը, որ իր հօրը պատուէրին համաձայն ուզեց ամուսնանալ Հռաքելին հետ: Լաբան հաւանեցաւ, պայմանաւ որ Յակոբ եօթ տարի աշխատի իր մօտ: Բայց երբ ևօթ տարին լրացաւ, Լաբան իր մեծ աղջիկը՝ Լիան տուաւ անոր. Յակոբ նորէն եօթը տարի աշխատեցաւ և Հռաքելն ալ կին առաւ:

Յակոբ և Եսաւ հաշտուեցան

Շատ զաւակներ ունեցաւ Յակոբ և չուտով հարըստացաւ: Բայց տեսնելով որ Լաբան կը նախանձի իրմէ, ճամբայ ելաւ իր հայրենիքը՝ Քանան դառնալու համար: Լաբան լսելով որ Յակոբ կը փախչի, սկսաւ հալածել

զայն, բայց Աստուած չթողուց որ անոր վնաս հասցնէ: Գամբան շարունակած ատենը Յակոբ լսեց որ իր Եսաւ եղբայրը 400 մարդոցմով դէպի իրեն գալու վրայ է: Յակոբ իր նախիրէն մաս մը ընծայ զրկեց Եսաւի, որպէս զի մեղմէ անոր բարկութիւնը: Երկու եղբայրները հաշտուելով համբուրուեցան և Յակոբ դարձաւ իր հօրը՝ Իսահակի մօտ, որ 170 տարեկան մեռաւ:

Հրահանգ. — Ի՞նչ էր Յակոբի երազը. — Յակոբ ինչո՞ւ Հռաքելը կնութեան ուզեց. — Ինչո՞ւ փախաւ Լաբանի քովէն. — Յակոբ ինչո՞ւ Եսաւի բարկութենէն վախցաւ:

13. ՅՈՎՍԷՓ

Յակոբ հաստատուեցաւ Քանանի երկիրը և ունեցաւ տասերկու զաւակներ. անոնց մէջէն ամէնէն աւելի կը սիրէր կրտսերը, որ Յովսէփ կը կոչուէր, և որուն աղուոր գօյնզգօյն վերարկու մը տուած էր:

Այդ պատճառաւ եղբայրները կ'ատէին զինքը: Օր մը Յովսէփ անոնց պատմեց հետեւեալ երազը. «Չեզի հետ որայ կը կապէի դաշտին մէջ և իմ որաս յանկարծ կանգնեցաւ, ու ձեր կապած որաները անոր երկրպագեցին»: Եղբայրները այս երազը անանկ մեկնեցին թէ Յովսէփ կ'ուզէ թագաւոր ըլլալ իրենց վրայ, և ա'լ աւելի ատեցին զայն:

Ուրիշ անգամ մըն ալ Յովսէփ պատմեց թէ երազին մէջ տեսած էր որ արեւը, լուսինը և տասըմէկ աստղեր իրեն կ'երկրպագէին: Հայրը բարկացաւ և ըսաւ. «Ի՞նչ կը նշանակէ այդ երազը, պէտք է որ մայրդ, եղբայրներդ և ես երկրպագե՞նք քեզի»:

Քիչ ետքը՝ Յովսէփի եղբայրները Սիւքէմ գացած էին իրենց հօր հօտերը արածելու։ Յակոբ Յովսէփը զբոհեց անոնց մօտ, հասկնալու համար թէ ինչպէ՞ս են։

Ահա երազատեցը կուգայ

Երբոր եղբայրները զինքը տեսան, ըսին. «Ահա երազատեալ կուգայ, սպաննենք զայն. մեր հօրը կ'ըսենք թէ գաղաններէն բզբտուած ըլլալու է. նայինք ինչի՞ պիտի ծառայեն իր երազները»։

Բայց Ռուբէն որ ամէնէն մեծն էր և չէր ուզեր Յովսէփի սպաննուիլը, խորհուրդ տուաւ որ անապատին ցամքած ջրհորներէն մէկուն մէջ նետեն. վերջէն պիտի դար ու ազատէր զայն։ Եղբայրները հաւանեցան, և Յովսէփը ջրհորին մէջ ձգեցին՝ գոյնզգոյն վերարկուն առնելով։ Բայց ահա յանկարծ վրայ հասաւ վաճառականներու խումբ մը և Յովսէփի եղբայրները զայն ջրհորէն հանելով ծախեցին վաճառականներուն։

Յետոյ, ուլ մը մորթելով անոր արիւնին մէջ թաթ-

խեցին Յովսէփի պատմութեանը և իրենց հօրը բերելով ըսին. «Ասիկա միայն գտանք, նայէ ա՞յս է Յովսէփի պատմութեանը»։

Յակոբ ճանչցաւ իր սիրական զաւկին պատմութեանը

Յովսէփ կը ծախուի վաճառականներուն

և սկսաւ ողբալ. «Ասիկա է իմ զաւկիս պատմութեանը, չար գաղանը բզբտե՞ր է Յովսէփս»։

Տղաքը ուրախացան որ կրցան զիւրաւ խաբել իրենց ծերունի հայրը։

Յետոյ Յակոբ պատուեց իր հագուստները, սևեր հագաւ և երկար ժամանակ իր զաւկին մահուան սուգը կը բռնէր։ Միւս տղաքը կուգային զինքը մխիթարելու,

բայց անիկա կ'ըսէր. «Այս ցաւովս ես գերեզման պիտի խնամ իմ զաւկիս ետեւէն» :

Յակոբ ճանչցաւ իր սիրական զաւկին վերարկուն

Հրահանգ. — Ի՞նչ երազներ տեսաւ Յովսէփի և ի՞նչ կը նշանակէին անոնք. — Ինչո՞ւ Յովսէփի տտելի էր իր եղբայներուն. — Ի՞նչ եղաւ հետեւանքը. — Յովսէփի իբր ի՞նչ ծախուեցաւ վաճառականներուն. — Յակոբ ինչպէ՞ս խաբուեցաւ :

14. ՅՈՎՍԷՓ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՉ

Վաճառականները Եգիպտոս տարին Յովսէփը և զայն ծախեցին Փարաւոնի դահմապետին որ Պետափրէս կը կոչուէր : Յովսէփի շուտով Պետափրէսի սիրելին եղաւ և անոր տան մատակարար կարգուեցաւ, բայց քիչ ետքը՝

Պետափրէսի կինը չարութեամբ բանտ նետել տուաւ զինքը :

Աստուած սակայն կը պաշտպանէր Յովսէփը : Բանտարկուած միջոցին իրեն բանտի ընկեր ունեցաւ Փարաւոնի տակառապետն ու մատակարարը :

Գիշեր մը այս երկուքն ալ երազ տեսան և առտուն

Յովսէփի կը մեկնէ Փարաւոնի երազները

պատմեցին Յովսէփի, որ իսկոյն մեկնեց անոնց երազը : «Դուն, ըսաւ տակառապետին, երեք օրէն նորէն քու պաշտօնիդ պիտի անցնիս» : Իսկ մատակարարին ալ ըսաւ թէ երեք օրէն պիտի կախուի : Յետոյ՝ տակառապետէն խնդրեց որ երբ նորէն պաշտօնի անցնի, իրեն համար բարեխօսէ Փարաւոնի մօտ :

Երեք օր վերջ՝ իր մեկութիւնը իրականացաւ :

Երկու տարի կար որ Յովսէփի բանտն էր՝, երբ Փարաւոն յաջորդաբար երկու երազներ տեսաւ : Անգամ մը երազին մէջ իրեն երեւցան եօթ պարարտ երինջներ, յե-

տոյ եօթ վտիտ երինջներ, որոնք առաջինները կերան: Ուրիշ անգամ մը տեսաւ եօթ լեցուն հասկեր որոնք մէկ ցողունէ կ'ելլէին. յետոյ եօթ պարապ հասկեր որոնք կլեցցին միւս հասկերը:

Փարաւոն կանչել տուաւ Նեփտոսի բոլոր երազահանները, որոնք սակայն չկրցան մեկնել իր երազները: Այն ատեն՝ տակառապետը յիշեց Յովսէփը և Փարաւոնին պատմեց բանտին մէջ եղածը:

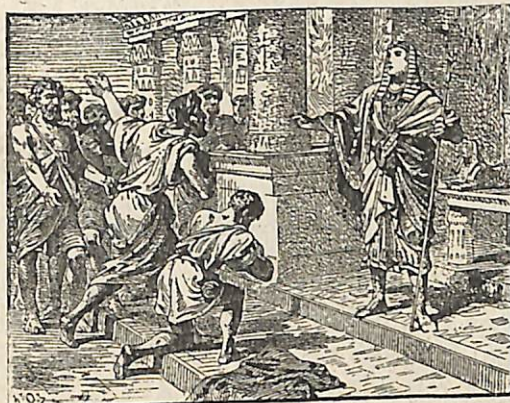
Յովսէփ շուտով կանչուեցաւ Փարաւոնի առջեւ և երազները մեկնեց հետեւեալ կերպով. «Եօթ պարարտ երինջները և եօթ լեցուն հասկերը ցոյց կուտան թէ եօթ տարի առատութիւն պիտի ըլլայ Նեփտոսի մէջ. իսկ եօթ վտիտ երինջներն ու եօթ պարապ հասկերն ալ կը նշանակեն թէ առատութեան եօթ տարիներէն վերջ եօթ տարի ալ սով պիտի ըլլայ»: Յետոյ Յովսէփ խորհուրդ տուաւ Փարաւոնի որ արժանաւոր կառավարիչ մը ընտրէ:

Փարաւոն՝ անմիջապէս Յովսէփը Նեփտոսի կառավարիչ կարգեց: Յովսէփի առատութեան եօթ տարիներուն մէջ ահագին քանակութեամբ ցորեն ամբարեց, և երբ սովի եօթ տարիները սկսան, ժողովուրդը բնաւ չնեղուեցաւ: Նոյն իսկ օտար երկիրներէն Նեփտոս կուգային ցորեն գնելու համար:

Հրահանգ.— Ի՞նչ են դահճապետը, մատակարարը և տակառապետը.— Ի՞նչ է երինջը.— Ո՞վ էր Փարաւոն.— Յովսէփ ի՞նչպէս Նեփտոսի կառավարիչ եղաւ և ինչո՞ւ սովի տարիներուն Նեփտոսը ընտաւ հացի նեղութիւն չքաշեցին.— Ի՞նչ է երազահանը:

15. ՅՈՎՍԷՓ ԵՒ ԻՐ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Քանանացւոց երկիրն ալ սովի մատնուած ըլլալով, Յակոբ իր զաւակները Նեփտոս շրջեց ցորեն գնելու: Իր քով պահեց միայն կրտսեր զաւակը, Բենիամինը, զոր ամէնէն աւելի կը սիրէր՝ Յովսէփը կորսնցնելէն ի վեր:

Յովսէփ կ'ընդունի իր եղբայրները

Յովսէփ իսկոյն ճանչցաւ իր եղբայրները, բայց տեսնելով որ Բենիամինը չկայ անոնց մէջ, ամէնքն ալ բանտարկել տուաւ: Յետոյ անոց հարցուց թէ ո՞ւր է Բենիամինը. և երբ անոնք յայտնեցին թէ տունն է, այն ատեն Շմաւոն եղբայրը իր պատանդ իր քով պահեց և միւսներուն ալ ցորեն տալով ըսաւ. «Մինչև որ ձեր պղծաբան եղբայրը հետերնիդ հոս չբերէք, ո՛չ Շմաւոնը պիտի արձակեմ, ոչ ալ երկրորդ անգամ մը ցորեն պիտի տամ ձեզի»:

Յակոբ երբ ասիկա լսեց, չուզեց Բենիամինը Եգիպտոս ղրկել, վախճալով որ Յովսէփին պէս ան ալ կը կորսնցնէ: Բայց սովը հետզհետէ կը սաստկանար Քանանացւոց երկրին մէջ, որով ստիպուեցաւ հաւանիլ Բենիամինի երթալուն:

Յովսէփի կ'ընդունի իր հայրը

Այս անգամ Յովսէփի սիրով ընդունեց իր եղբայրները, և համոզուած ըլլալով որ անոնք շատ կը սիրեն թէ՛ իր հայրը և թէ՛ Բենիամինը, անոնց յայտնեց թէ իրենց եղբայրն է: Յետոյ, զանոնք առատ նուէրներով ու բազմաթիւ կառքերով ղրկեց Քանանացւոց երկիրը, որպէս զի հայրը առնեն Եգիպտոս բերեն:

Յակոբ նախ չուզեց հաւատալ թէ Յովսէփի ողջ է և

Եգիպտոսի կառավարիչ դարձած է: Բայց երբ ղրկուած կառքերը տեսաւ, ուրախութեամբ ճամբայ ելաւ 66 հոգով:

Բերսաբէի մէջ՝ Աստուած իրեն երեցաւ և ըսաւ թէ, Եգիպտոսի մէջ մեծ ազգ մը պիտի գոյացնէ իր սերունդը. յայտնեց նաև Յակոբի թէ ինք հոն պիտի մեռնի, բայց իր զաւակները որ մը նորէն Քանանացւոց երկիրը պիտի դառնան:

Յովսէփի մեծ խնդութեամբ ընդունեց իր հայրը և զայն ներկայացուց Փարաւոնին: Յակոբ օրհնեց Փարաւոնը որ Գեսեմի երկիրը յատկացուց անոր և զաւակներուն ընակութեան:

Հրահանգ.—Յովսէփի ինչպէ՞ս տեսաւ իր եղբայրները և ինչպէ՞ս փոխարինեց անոնց չարութիւնը.—Ինչո՞ւ ուզեց տեսնել Բենիամինը, և Յակոբ ինչո՞ւ ընդդիմացաւ անոր Եգիպտոս երթալուն.— Յակոբ ինչո՞ւ չէր հաւատար Յովսէփի ողջ ըլլալուն.—Ի՞նչ կը նշանակէ պատանդը:

16. ՅԱԿՈԲԻ ԵՒ ՅՈՎՍԷՓԻ ՄԱՀԸ

Յակոբ 147 տարեկան էր երբ զգաց թէ պիտի մեռնի. իսկոյն իր մօտ կանչել տուաւ Յովսէփը, օրհնեց անոր երկու զաւակները՝ Մանասէն ու Եփրեմը, օրհնեց նաև իր բոլոր զաւակները և պատուիրեց որ մեռնելէն ետքը իր մարմինը Քանանացւոց երկիրը տանին և թաղեն հօրը գերեզմանին մէջ:

Յովսէփի՝ Փարաւոնէն արտօնութիւն ստացաւ հօրը պատուէրը գործադրելու, և եղբայրներուն հետ մեծ հան-

գէտով անոր մարմինը տարաւ թաղեց Քանանացւոց երկիրը:

Երբ հայրենին մեռաւ, Յովսէփի եղբայրները վախճան որ անկա կը պատժէ իրենց երբեմնի չարութիւնը. այս պատճառաւ եկան անոր մօտ և ներողութիւն խնդրեցին: Բայց Յովսէփի ապահովցուց զանոնք, ըսելով. «Մի՛ վախճաք. դուք ինծի չարութիւն ընել ուզեցիք, բայց Աստուած անանկ կարգադրեց որ ձեր ըրած չարութիւնը բարութիւն եղաւ. ես նորէն կը հոգամ ձեզ և ձեր ընտանիքը»:

Յակոբի մեռնելէն յիսուն տարի ետք մեռաւ նաեւ Յովսէփ, 110 տարեկան: Մեռնելէն առաջ կանչեց իր եղբայրները և ըսաւ անոնց. «Ահա ես կը մեռնիմ. Աստուած անշուտ պիտի այցելէ ձեզի և այս երկրէն հանելով պիտի առաջնորդէ Քանանացւոց երկիրը, զոր Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի խոստացած էր»:

Յետոյ անոնց երգում ընել տուաւ որ այնտեղ գացած ատեննին իր ոսկորներն ալ հետերնին տանին:

Եղբայրները զմօսեցին իր մարմինը և տապանի մը մէջ դնելով պահեցին:

Հրահանգ.—Երբ մեռաւ Յակոբ և ի՞նչպէս.—Ինչպէ՞ս Աստուած բարութիւն դարձուց Յովսէփի եղբայրներուն ըրած չարութիւնը.—Երբ մեռաւ Յովսէփ և ի՞նչ պատուիրեց իր եղբայրներուն.—Ինչ կը նշանակէ մարմին մը զմօսել:

Գ. ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՈՅ ԵԼՔԸ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

17. Մ Ո Վ Ս Է Ս

Յովսէփի մեռնելէն 430 տարի ետքը՝ Եգիպտոսի վրայ իշխող Փարաւոն մը տեսնելով որ Իսրայելացիք չափազանց բազմացած են ու կրնան իրենց գէշութիւնը

Իսրայելացիք իբր գերի կ'աշխատին

նել, հրամայեց ճնշել զանոնք: Բոլոր Իսրայելացիք գերութեան ենթարկուեցան, և ստիպուեցան մեծ չէնքերու և պալատներու շինութեան աշխատիլ:

Ասով ալ չգոհանալով՝ Փարաւոն հրամայեց որ Իսրայելացւոց բոլոր նորածին արու սղաքը նեղոս գետը ձգուին:

Կին մը միայն իր զաւակը պահեց երեք ամիս. յետոյ, վախճալով որ երեւան կ'ելլէ, եղէգէ հիւսուած

և կուպրով ծեփուած սականի մը մէջ դնելով Նեղոսի մէջ ձգեց զայն:

Տղուն քոյրը դեռ գետին եղերքն էր, երբ Փարաւոնին աղջիկը անկէ անցնելով տեսաւ պզտիկը և իր նաժիշտներուն հրամայեց որ զայն հանեն գետէն: Յետոյ

Մովսէս կը հանուի գետէն

գլխաց անոր վրայ և որոշեց զայն մեծցնել: Այն ատեն պզտիկին քոյրը Փարաւոնին աղջկան մօտենալով, առաջարկեց կաթնտու կին մը բերել տղան դիեցնելու համար, և անոր հաւանութեան վրայ, բուն իսկ իր մայրը բերաւ:

Պզտիկը, մեծնալէն վերջ, տարուեցաւ Փարաւոնի աղջկան, որ զայն որդեգրեց և անունը դրաւ Մովսէս,

այսինքն «Ջուրէն հանուած»: Մովսէս սկսաւ մեծնալ պալատին մէջ, և ժամանակին բոլոր գիտութիւնները սորվելով իմաստուն մարդ մը եղաւ:

Հրահանգ.— Իսրայելացիք ինչո՞ւ հալածանքներու ենթարկուեցան Եգիպտոսի մէջ.— Ի՞նչպէս ազատեցաւ Մովսէս.— Ի՞նչ կը նշանակէ իր անունը.— Ի՞նչ է կուպրը.— Ինչո՞ւ Մովսէսը պարուհակող սակաւը կուպրով ծեփուած էր.— Ի՞նչ է գետը.— Ի՞նչ է որդեգիրը.— Ի՞նչ է նաժիշտը:

18. ԱՄՏՈՒԱԾ ԿԸ ԽՕՍԻ ՄՈՎՍԵՍԻ

Պալատին մէջ մեծնալով հանդերձ, Մովսէս չէր մոռնար իր ազգակիցները և սրտանց կը ցաւէր՝ անոնց տառապանքները տեսնելով:

Անգամ մը, փողոցին մէջ հանդիպեցաւ Եգիպտացի փերակացուի մը որ Իսրայելացի մը կը ծեծէր. չկրնալով դիմանալ, սպաննեց Եգիպտացին:

Փարաւոն լսեց եղածը և որոշեց մահուամբ պատժել Մովսէսը, բայց անիկա անապատ փախաւ: Ճամբան, հորի մը մօտ տեսաւ հովիւներ և հովուուհիներ. առաջինները վերջիններուն ձեռքէն խել կ'ուզէին հորէն քաշուած ջուրը: Մովսէս պաշտպանեց աղջիկները, հովուները վանելով:

Հովուուհիները Մադիամի քուրմին աղջիկներն էին: Իրենց հայրը Մովսէսը իր տունը հիւրընկալեց և աղջիկներէն մէկը անոր կնութեան տուաւ:

Անկէ ետքը՝ Մովսէս քուրմին ոչխարները կ'արածէր: Օր մը, մինչդեռ Քորեբ լեռան վրայ կը գտնուէր, տեսաւ մօրենի մը որ անընդհատ կ'այրէր առանց հատնելու:

Հետաքրքրուելով անոր մօտեցաւ, ու կը նայէր թէ ինչ է պատճառը, երբ յանկարծ լսեց ձայն մը որ կ'ըսէր. «Յօ Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի Աստուածն եմ. իմ ժո-

Մովսէս կը վաճէ հովիւները

ղովուրդիս եգիպտոսի մէջ կրած տառապանքները տեսայ, և քեզ եգիպտոս պիտի ղրկեմ որ զայն ազատես» :

Մովսէս ըսաւ որ ինք անգոր է այդ գործին համար : Աստուած յուսադրեց զինքը, յայտնելով որ իրեն հեռ պիտի ըլլայ նաև Ահարոն եղբայրը :

Ատոր վրայ, Մովսէս հրաժեշտ առաւ ընտանիքէն և ճամբայ ելաւ : Անապատին մէջ հանդիպեցաւ Ահարոնին որուն հետ մէկտեղ ժամանեց եգիպտոս :

Հրահանգ.—Մովսէս ինչո՞ւ փախաւ եգիպտոսէն, և ինչպէ՞ս Մադիամի քուրմին փեսայ դարձաւ.— Ի՞նչ է քուրմը.— Ի՞նչ է մեծեմըն.— Ո՞վ էր Ահարոն և ինչո՞ւ Մովսէսի հօգիտոս գնաց :

19. ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՈՅ ԱԶԱՏՈՒՄԸ

Մովսէս և Ահարոն Փարաւոնին ներկայանալով, Աստուծոյ անունով ըսին որ արձակէ Իսրայելացի ժողովուրդը :

Փարաւոն հպարտութեամբ մերժեց անոնց խնդիրքը, առարկելով որ չի ճանչնար այդ Աստուածը. և հրամայեց աւելի խստացնել Իսրայելացիներուն չարչարանքը :

Ատոր վրայ Աստուած չափ ծանր պատիժներ ղրկեց

Իսրայելացիք կ'ուտեն խորոված գառնուկը

Եգիպտոսի զլխուն : Փարաւոն այդ պատուհասները տեսնելով կը խոստանար արձակել Իսրայելացիները, բայց երբ Մովսէսի աղաչանքներուն վրայ պատիժը կը դադուէր, նորէն չէր արձակել զանոնք ու կը շարունակէր նեղել :

Վերջապէս Աստուծոյ համբերութիւնը սպառեցաւ, և կանչեց Մովսէսը և ըսաւ անոր. «Ըսէ՛ իմ ժողովուրդիս

որ՝ ամէն մարդ գառնուկ մը առնէ և խորովելէն վերջ ուտէ հապճեպով, մեկնելու պատրաստ վիճակի մէջ. գառնուկին արիւնն ալ թող ամէն մարդ իր տան դրան քսէ, որովհետեւ այս գիշեր պիտի անցնիմ եգիպտոսէն և նշան չկրող բոլոր տուններու անդրանիկ զաւակները պիտի մեռցնեմ»։ Աստուած պատուիրեց նաև որ ամէն տարի այդ օրը տօն պահեն։

Կէս գիշերին իրաւ Աստուած զարկաւ բոլոր եգիպտացւոց անդրանիկները. մեռաւ նաև Փարաւոնի անդրանիկ զաւակը։ Ասոր վրայ, Փարաւոն թողուց Իսրայելացիները որ մեկնին իրենց հօտերով և ստացուածքով։

Այսպէս անոնք դուրս ելան եգիպտոսէն, ուր մնացած էին 430 տարի։ Իրենց թիւը 600,000 էր, առանց կիներն ու տղաքը հաշուելու։ Աստուած զանոնք առաջնորդելու համար ամպէ սիւն մը ցոյց տուաւ ցերեկը և գիշերն ալ հրեղէն սիւն մը։

Հրահանգ.— Փարաւոն ինչո՞ւ կը մերժէր Իսրայելացիները արձակելու— Ինչ ըրաւ Աստուած.— Ինչո՞ւ պատժուեցան եգիպտացիք.— Ինչ կը նշանակէ «համբերութիւնը սպառել».— Աստուած ինչպէ՞ս ստիպեց Փարաւոնը որ արձակէ եգիպտացիները.— Իսրայելացիք քանի՞ հոգի էին եգիպտոս մտած տառնին։

20. ԿԱՐՄԻՐ ԾՈՎԷՆ ԱՆՅՔԸ

Փարաւոն շուտով զղջաց Իսրայելացիները արձակած ըլլալուն համար, և անմիջապէս պատերազմական կառքերով ու ձիաւորներով ճամբայ ելաւ որպէս զի զանոնք ետ դարձնէ։

Իսրայելացիք Կարմիր ծովուն մօտն էին երբ տեսան զիրենք հալածողները, վախցան և սկսան Աստուծոյ աղա-

չել։ Բայց Աստուած Մովսէսի հրամայեց որ գաւազանը բարձրացնէ։ Հազիւ Մովսէս նազանդած էր, երբ ծովուն ջուրը երկուքի բաժնուեցաւ, բայց ձգելով ճամբայ մը՝ ուրկէ անցան Իսրայելացիք։ Եգիպտացիներն ալ ա-

Փարաւոն իր մարդոցմով ու ձիերով խեղդուեցաւ

նոնց հետեւեցան այդ ճամբէն։ Երբ Իսրայելացիք ամբողջովին ցամաք ելան, Մովսէս, դարձեալ Աստուծոյ հրամանով, գաւազանը բարձրացուց։ Զուրերը նորէն գոցուեցան, և Փարաւոն իր մարդոցմով ու ձիերով խեղդուեցաւ։

Մովսէս և Իսրայելացիք, իրենց թշնամիներուն կողուստը տեսնելով, օրհնեցին Աստուածը որ զիրենք աղատած էր։ Յետոյ սկսան յառաջանալ դէպի Սին անա-

զատր: Ճամբան ծարաւցած էին, բայց միայն դառն ջուր մը կար զոր չէին կրնար խմել: Մովսէս Աստուծոյ հրամանով փայտ մը ձգեց այդ ջուրին մէջ որ իսկոյն անուշ-
ցաւ և իսրայելացիք կրցան իրենց ծարաւը անցընել:

Հրահանգ. — փարուտն ինչո՞ւ զոջաց խորայեղացի գերիները արձակած ըլլալուն համար. — Ինչ էր գերին և ինչ տեսակ կեանքի մը դատապարտուած էր. — Աստուած ինչ միջոցով ազատեց իսրայելացիները:

21. ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՉ

Սին անապատը մտած ատեննին՝ իսրայելացիք ու-
տելիք չունէին: Աստուած անոնց զրկեց բազմաթիւ լորա-

Աստուած զրկեց լորամարդիները

մարդիներ, որով միա ունեցան, ու նաև մանանկայ որ գիշե-

րը կը թափէր երկինքէն և զոր առտուն կանուխ կը ժող-
վէին, դեռ արեւը չծագած, որովհետեւ տաքէն կը հալէր:

Աւելի առաջ երթալով դարձեալ ջուրի նեղութիւն
կրեցին և սկսան գանգատիլ: Աստուած ըսաւ Մովսէսի.

«Ս'ո քու գաւա-
զանդ որով ծովուն
ջուրը բաժնեցիր,
զա՛րկ ժայռին և ան-
կէ ջուր պիտի բըղ-
խի»: Մովսէս հնա-
զանդեցաւ և Աս-
տուծոյ ըսածին պէս
ջուր ելաւ: Իսրայե-
լացիք կրցան յագե-
ցընել իրենց ծարա-
ւը և դադրեցան
արտնջալէ:

Մովսէս ջուր կը հանէ ժայռէն

Սին անապատին
մէջ՝ Ամաղեկացի ժո-
ղովուրդը յարձակե-
ցաւ իսրայելացւոց
վրայ: Մովսէս կան-
չեց Յեսուոն և պատուիրեց որ հետը քաջ մարդիկ առնե-
լով երթայ պատերազմի Ամաղեկացւոց հետ. ինք ալ՝
Ահարոնի և Ովրի հետ բլուրի մը վրայ ելաւ ու աղօ-
թեց այնտեղ:

Երբ ձեռքերը դէպի երկինք կը վերցնէր, Ամաղե-
կացիք կը յաղթուէին. իսկ երբ յոգնելով վար կ'իջնե-
նէր, իսրայելացիք կը յաղթուէին: Այն ատեն՝ Ահարոն
և Ովր անոր թեւերուն տակ կեցան, մինչեւ որ Ամաղե-
կացիք բոլորովին յաղթուեցան:

Հրահանգ. — Իսրայելացիք ինչ կերան անապատին մէջ. — Ինչ էր մանանան, ինչ տեսակ թուչուն է լորտմարգին. — Աստուած ինչպէ՞ս ջուր տուաւ Իսրայելացիներուն. — Մովսէս ինչ ջրած էր իր գործածած գաւաղանով և ե՞րբ:

22. ՏԱՍՆԱԲԱՆԵԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՔԸ

Եգիպտոսէն ելլելէն երեք ամիս վերջ Իսրայելացիք հասան Սինա անապատը, և բանակեցան նոյն անունը կրող լեռան դէմը: Աստուած Սինա լեռան վրայէն Մովսէսի տուաւ իր օրէնքը որ սա տասը պատուիրաններէն կը բաղկանար.

1. Իսրայելացիք Աստուծոյ զատ ուրիշ Աստուած չպիտի պաշտէին:

2. Կուռք չպիտի շինէին և անոնց երկրպագութիւն չպիտի ընէին:

3. Աստուծոյ անունը սնոտի խօսքերու մէջ չպիտի յիշէին և Աստուծոյ անունով սուտ երդում չպիտի ընէին:

4. Շաբթուան վեց օրը պիտի աշխատէին և եօթներորդէ շաբաթ օրը սուրբ պիտի պահէին:

5. Իրենց հայրը և մայրը պիտի պատուէին:

6. Մարդ չպիտի սպաննէին:

7. Ամուսիններ իրարու հաւատարիմ պիտի մնային:

8. Գողութիւն չպիտի ընէին:

9. Իրենց ընկերոջ մասին սուտ վկայութիւն չպիտի տային:

10. Իրենց ընկերոջ տան և ստացուածքին վրայ աչք չպիտի տնկէին:

Աստուած այս պատուէրները փորագրած էր երկու

քարէ տախտակներու վրայ, զորս Մովսէս Իսրայելացւոց պիտի բերէր:

Բայց մինչդեռ Մովսէս Սինա լեռան վրայ կը գլուխէր, Իսրայելացիք տեսնելով որ օրերով այնտեղ մնալով է և կ'ուշանայ գալու, Ահարոնի աղաչեցին զրբենց Աստուած մը շինէ:

Ահարոն՝ Իսրայելացոց աղաչանքներուն տեղի տալով

Մովսէս կոտորեց քարէ տախտակները

լով, իրենց ոսկեղէն զարդերը բերել տուաւ և անոնցմով ոսկի հորթ մը շինեց, զոր ժողովուրդը սկսաւ պաշտել:

Աստուած, տեսնելով եղածը, պատուիրեց Մովսէսի զր Իսրայելացւոց քով փութայ: Մովսէս չատ բարկացաւ անոնց ըրածը տեսնելով և գետին նետեց քարէ

ախտակները որոնք կոտրեցան: Յետոյ խորտակեց նաև սակի հորթը:

Անկէ ետքը Աստուծոյ հաւատարիմ մնացած Ղեւիի գերունդին հրամայեց որ սրէ անցընեն բոլոր մեղանչողները: Այդ օրը Իսրայելացւոցմէ 3000 հոգի մեռան:

Վերջէն սակայն Մովսէս նորէն լեռ գնաց և Աստուծոմէ թողութիւն խնդրեց ժողովուրդին յանցանքին համար:

Աստուած ներեց, և անգամ մըն ալ տուաւ տասը պատուիրանները պարունակող քարէ տախտակները, պատուիրելով որ զանոնք Տապանակի մը մէջ պահեն:

Հրահանգ. — Ի՞նչ են տասը պատուիրանները և ի՞նչ կը նշանակեն. — Ի՞նչ է սակի հորթը և ի՞նչ փորձանք բերաւ Իսրայելացւոց գլխուն. — Իսրայելացիք ի՞նչի մէջ պիտի պահէին քարէ տախտակները:

23. ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՈՅ ՊԱՏԻԺՆԵՐԸ

Սինայէն ելլելէ վերջ Իսրայելացիք գացին Փառան անապատը: Հոն Աստուած պատուիրեց Մովսէսի որ իւրաքանչիւր ցեղէ մէյ մէկ մարդ զրկէ Քանանացւոց երկիրը, այնտեղ եղածը հասկնալու համար: Մովսէս աստեղծու մարդ ընտրեց, որոնց մէջ էր նաև Յեսու: Քառասուն օր վերջ Յեսու և իր ընկերները դարձան աւազակներ թէ շատ բարեբեր երկիր մըն է. իրենց հետ բերած էին մանաւանդ ողկոյզ մը զոր երկու հոգի զժուարաւ կրնային կրել: Բայց ըսին նաև թէ բնակիչները զօրաւորն են և քաղաքներն ալ ամուր:

Ասոր վրայ Իսրայելացիք վախցան հոն երթալու և սկսան տրտնջալ, յայտնելով որ Նգիպտոս դառնալ կ'ու-

ղեն: Աստուած բարկացաւ որ իրեն չեն վստահիր և ըսաւ, որ իբր պատիժ քառասուն տարի պիտի թափառին անապատին մէջ, ուր պիտի մեռնին ամէնքն ալ. միայն

Ողկոյզը երկու հոգի հազիւ կը կրէին

իրենց թոռները պիտի կրնան տեսնել Քանանացւոց երկիրը, որ իր խոստացած Աւետեաց երկիրն էր: Յետո և Քաղէփ որոնք Աստուծոյ վստահած էին, բացառութիւն պիտի կազմէին:

Իսրայելացիք ուրեմն մնացին անապատին մէջ: Օր մը, մինչդեռ ջուր չունէին, նորէն սկսան տրտնջալ: Աստուած պատուիրեց Մովսէսի. «Գնա՛, խօսէ՛ ժայռին և ջուր պիտի հոսի»: Մովսէս գնաց ժայռին մօտ, բայց փոխանակ խօսելու՝ գաւազանովը երկու անգամ զարկաւ անոր: Ջուրը հոսեցաւ թէև, բայց Աստուած սաստեց Մովսէսը՝ ըսելով. «Դուն ալ տարակուսեցար ինձմէ, և գաւազանով զարկիր ժայռին, փոխանակ անոր խօսելու. այս պատճառաւ պիտի տեսնես Աւետեաց երկիրը, բայց չպիտի կրնաս հոն մտնել»:

Անապատին մէջ Իսրայելացիք ուրիշ մէկ քանի անգամ ալ դժգոհացուցին Աստուածը որ սարսափելի պատիժներ տուաւ անոնց։ Անգամ մը՝ անոնց մէջ զրկեց

Մովսէսի շինած պղինձէ օձը

Թունաւոր օձեր, որոնք շատ մարդ մեռցուցին։ Մովսէս կրցաւ դարձեալ Աստուծոյ սիրտը առնել, և անոր հրամանով պղինձէ օձ մը շինեց ու գաւազանի մը ծայրը բարձրացուց։ Թունաւոր օձերէն խայթուողը երբ այդ պղինձէ օձին նայէր՝ իսկոյն կը բժշկուէր։

Անապատին մէջ՝ Իսրայելացիք ստիպուեցան պատեւրազմիլ դրացի ժողովուրդներու հետ։ Միջոց մը նորէն մոռցան Աստուածը և սկսան կուռք պաշտել։ Աստուած, իբր պատիժ, անոնցմէ շատ մարդիկ մեռցուց զանազան կերպով։

Հրահանգ.—Որն էր Աւետեաց երկիրը, և Իսրայելացիք ինչո՞ւ չուզեցին այնտեղ երթալ.— Որո՞նք ծնած էին հոն.— Աստուած ինչո՞ւ պատժեց Իսրայելացիները.— Մովսէս ինչո՞ւ դատաւարտուեցաւ Աւետեաց երկիրը չմոռնելու.— Ի՞նչ կը նշանակէ սեբաբը առնել։

24. ՄՈՎՍԵՍԻ ՄԱՀԸ

Քառասուն տարի անապատին մէջ թափառելէ վերջ, Իսրայելացիք նորէն սկսան Աւետեաց երկրին մօտենալ։ Աստուած ըսաւ Մովսէսի. «Էլի՛ր նաբաւ լեռան վրայ և դիտէ Քանանացւոց երկիրը զոր Արքանամու խոստացայ

Մովսէս դիտեց Աւետեաց երկիրը

և զոր անոր յաջորդներուն պիտի տամ»։ Մովսէս խնդրեց որ անկէ առաջ իրեն տեղ ուրիշ առաջնորդ մը նշանակէ Իսրայելացւոց, քանի որ ինք ծեր է ու կրնայ մեռնել։

Մովսէս Իսրայելացւոց յայտնեց թէ ինք ձերացած ջլալով ալլեւ չի կրնար զիրենք առաջնորդել և թէ Յե-

սուն պիտի ըլլայ իրենց առաջնորդ: Յետոյ Յեսուին ա
բաւ. «Դուն պէտք է ժողովուրդը անցընես Յորդանա-
նէն և տանիս Աստուծոյ խոստացած Աւետեաց երկիրը»:

Անկէ ետքը Մովսէս բարձրացաւ Նարաւ լեռը, ուր-
կէ տեսաւ Քանանացւոց ամրոցը երկիրը:

Աստուած անգամ մըն ալ երեւցաւ անոր և ըսաւ.
«Ահա այս է այն երկիրը զոր ես խոստացեր եմ Աբրա-
համի, Իսահակի և Յակոբի. այս բոլորը տեսար դուն,
բայց չպիտի կրնաս հոն մտնել»:

Իրաւ ալ Մովսէս չկրցաւ Աւետեաց երկիրը մտնել և
Մովարացւոց երկրին մէջ մեռաւ 120 տարեկան: Իր գե-
րեզմանին տեղը միշտ անյայտ մնաց:

Իսրայելացիք երեսուն օր սուգ բռնեցին Մովսէսի
մահուան համար:

Հրտեանց.—Երբոր քառասուն տարին լրացաւ ինչ պատա-
հեցաւ.—Մովսէս ինչո՞ւ իրեն յաջորդ մը կ'ուզէր.—Ինչո՞ւ Աստ-
ուած Յեսուն ընտրեց.—Յեսու կրնա՞ր մտնել Աւետեաց երկիրը.—
Ինչ նշանակութիւն ունի սուգ բռնելը:

25. ԱԻԵՏԵԱՅ ԵՐԿԻՐԸ

Մովսէսի մեռնելէն վերջ՝ Աստուած պատուիրեց Յե-
սուի որ պաշար պատրաստեն՝ երեք օրէն Յորդանանը
անցնելու համար:

Յեսու, Աստուծոյ հրամանով, ժողովուրդը տարաւ
Յորդանանի մօտ, և ըսաւ քահանաներուն. «Առէ՛ք Տա-
պանակը և անցէ՛ք ժողովուրդին առջև»: Հաղիւ քահա-
նաները ոտքերնին գետին մէջ դրած էին երբ ջուրները

Մովսէս մեռնելէն առաջ կը խօսի Իսրայելացւոց

ճեղքուեցան և ժողովուրդը կրցաւ անցնիլ գետէն ու մըտ-
նել Աւետեաց երկիրը :

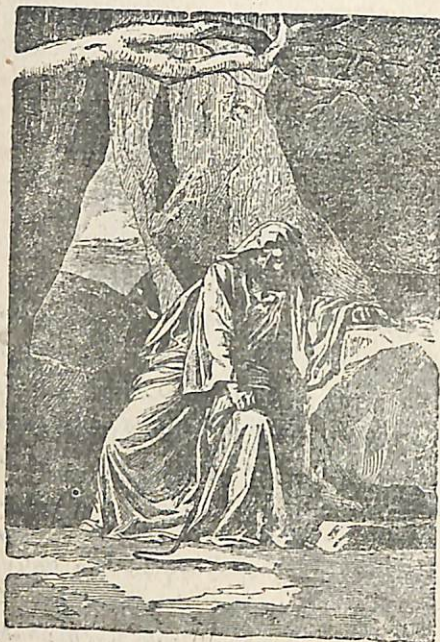
Յորդանանէն անցքը

Այնտեղ՝ Իսրայելացիք հասան Երիքով քաղաքին
առջև : Աստուած դարձեալ երեւցաւ Յեսուի և ըսաւ .
«Վեց օր յաջորդաբար զինուորներդ պէտք է դառնան
քաղաքին պարիսպներուն շուրջը . եօթներորդ օրն ալ թող
քահանաները տապանակին առջև ինկած չըջանը ընեն քա-
ղաքին և փողերը հնչեցնեն . իսկոյն պարիսպները պիտի
խփան և քաղաքը պիտի գրաւէք» :

Այդպէս ալ եղաւ : Հազիւ փողերը հնչած էին , Ե-
րիքովի պարիսպները կործանեցան և Իսրայելացիք գրա-
ւեցին քաղաքը :

Յետու կռուեցաւ նաև հինգ թագաւորներու հետ ,

Գեղէն քառասուն տարի դատաւոր եղաւ և քա-

Աբիմեւէք

նի ինք ողջ էր, իսրայելացիք խաղաղ ապրեցան:

Գեղէնի մեռնելէն ետք, իր Աբիմեւէքը զաւակը ինքզինքը դատաւոր անուանեց, և որպէս զի ապահով ըլլայ, իր եօթանասուն եղբայրներն ալ սպաննելու ելաւ. անոնցմէ ամէնէն պղտիկը, Յովադամը միայն ազատեցաւ: Աբիմեւէք ալ իր պատիժը դատաւ: Քա-

ղաքի մը պաշար-

ման միջոցին կին ղը երկանաքարի կտորով մը ջախջախեց իր գլուխը:

Հրահանգ.— Յեսուի մեռնելէն վերջ ինչ եղան իսրայելացիք, և ինչո՞ւ Աստուած նորէն պատժեց զանոնք. — Ո՞ր էր Գեղէն և ինչպէ՞ս փրկեց իսրայելացիները. — Ո՞ր յաջորդեց Գեղէնի, և ինչո՞ւ պատժուեցաւ. — Ի՞նչ է երկանաքարը, ինչի՞ կը գոցածուի:

27. ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՔ ՆՈՐԷՆ ԳԵՐԻ

Իսրայելացիք նորէն սկսան կուռք պաշտել, և Աստուած ալ զանոնք պատժելու համար Ամոնացւոց ձեռքը գերի դարձուց:

Յեփթայէ դատաւորը սակայն կուռեցաւ Ամոնացւոց դէմ, Աստուծոյ ուխտ ընելով որ եթէ յաղթէ՝ յաղթուածներէն վերջ առաջին դէմը ելլողը Իրեն պիտի զոհնէ:

Երբ Ամոնացւոց յաղթելէն ետքը քաղաք կը դառնար, իր մէկ հատիկ աղջիկը դէմը ելաւ իր յաղթութիւնը չնորհաւորելու: Յեփթայէ շատ տրտմեցաւ, բայց յարգեց Աստուծոյ տուած խոստումը և աղջիկը զոհեց:

Վերջէն՝ իսրայելացիք դարձեալ Աստուծոյ պատուէրները մոռցան, և այս անգամ ալ Փղշտացւոց ձեռքը գերի ինկան:

Քառասուն տարի այդպէս գերի մնալէ վերջ, Աստուած անոնց դատաւոր կարգեց Սամիսոնը որ արտակարգ ուժի տէր մարդ մըն էր:

Անգամ մը՝ ամուսնանալու համար Փղշտացւոց երկիրը գացած ատենը՝ երիտասարդ առիւծի մը հանդիպելով, զայն խեղդեց թևերուն մէջ և անոր կզակները բաժնեց: Ղարադարձին՝ տեսնելով որ մեղուներ մեղր չինած են առիւծին բերնին մէջ, առաւ մեղրէն և երբ հարսնիքը կառնելու համար աղջկան տունը գնաց, առաջարկեց հետեւեալ հանելուկը. «Կերողէն կերակուր, հզորէն անուշ տեւեալ հանելուկը. «Կերողէն կերակուր լուծէին՝ երեսուն ձեռք ելաւ, ի՞նչ է»: Եթէ հանելուկը լուծէին՝ երեսուն ձեռք զգեստ պիտի տար անոնց. իսկ եթէ չկարենային, անոնք իրեն նոյնքան զգեստ պիտի տային:

Սամիսոնի կինը ամուսնէն հասկցաւ հանելուկին իմաստը, և իմացուց միւսներուն. անոնք ալ ըսին Սամի-

տոնի. «Մեղրէն անուշ ինչ կայ, առիւծէն հզօր ո՞վ կայ»: Սամփսոն հասկցաւ կնոջը խարէութիւնը, բայց ձայն

Սամփսոն առիւծ մը խղրած էր

չհանեց: Յետոյ, խոստումը յարգելու համար, Ասկաղոն իջաւ, երեսուն Փղշտացի սպաննեց, և անոնց հագուստները առնելով բերաւ տուաւ հանելուկը լուծողներուն:

Հրակահգ. — Իսրայելացիք ինչո՞ւ նորէն գերի ինկան. — Ո՞վ ազատեց զիրենք Ամոնացւոց ձեռքէն և այդ ազատութիւնը ի՞նչ արժեք իրեն. — Ո՞վ էր Սամփսոն. — Ի՞նչ կը նշանակէր իր առաջարկած հանելուկը:

28. ՍԱՄՓՍՈՆ ՓՂՇՏԱՅԻՈՅ ԴԷՄ

Ժամանակ մը ետքը Սամփսոն՝ տեսնելով որ Փղշտացիք իր կնիւր ուրիշի մը հետ ամուսնացուցեր են, բարկացաւ, 300 աղուէս բռնելով զոյգ զոյգ պոչերէն իրա-

բաւ կապեց, պոչերնուն մէջտեղը վառ ջահեր հաստատեց և զանոնք արձակեց Փղշտացւոց դաշտերուն մէջ, որոնց բովանդակ հունձքը, ինչպէս նաև ձիթենիի ծառերը այրեցան:

Սամփսոնի մահը

Փղշտացիք վրէժ լուծելու համար նախ այրեցին Սամփսոնի կնին ու աները, յետոյ պահանջեցին Իսրայելացիներէն որ Սամփսոնը կապած իրենց յանձնեն: Սամփսոն պատուիրեց Իսրայելացւոց որ անոնց հրամանը կատարեն, և անոնք ալ հնազանդեցան: Փղշտացիք կ'ուրախանային որ իրենց թշնամին ձեռք ձգած են, երբ Սամփսոն փրցուց զինքը կաշկանդող չուանները և գեանէն իշու ծնօտ մը գտնելով անով 1000 հոգի սպաննեց:

Ուրիշ անգամ մը Փղշտացւոց Քազա քաղաքը կը գտնուէր, երբ դուռը վրայէն գոցեցին որպէս զի չփախչի և զինքը սպաննեն: Բայց Սամփսոն գիշերանց չալկեց քաղաքին ծանր դուռերը և չալակը առնելով տարաւ մօտը գտնուող լեռան մը վրայ ձգեց:

Քիչ ետքը Սամիսոն ամուսնացաւ Դալիա անուն կնոջ մը հետ: Փղշտացիք կաշառեցին զայն և հասկցան որ Սամիսոնի զօրութիւնը մազերէն է, որոնք բնաւ չէին կտրուած: Դալիա՝ Փղշտացւոց խորհուրդով՝ Սամիսոնի քնացած ատենը կտրեց անոր մազերը, որով ոյժը սպառեցաւ: Փղշտացիք իսկոյն բռնեցին զայն և երկու աշուրները փորելով ալիւր ազալ կու տային:

Օր մը մինչդեռ Փղշտացւոց իշխանները Դաքոն կուռքին զո՞հ կը մատուցանէին, մտածեցին Սամիսոնը բերել և իրենց առջև խաղցնելով զուարճանալ: Սամիսոնի մազերը սակայն բուսած էին և վերագտած էր իր ոյժը: Իսկոյն, երկու ձեռքերը նետեց տաճարը բռնող սիւներուն, սարսեց զանոնք և ահագին շէնքը փլաւ, իրեն սակ թաղելով աւելի քան 3000 Փղշտացի, բոլոր իշխանները, ու նաև Սամիսոնը որ նոյնպէս մեռաւ:

Հրահանգ.—Սամիսոն ի՞նչ վնասներ հասցուց Փղշտացւոց.— ի՞նչ էր Սամիսոնի ոյժին գաղտնիքը.— ի՞նչ քաջագործութիւններ ըրաւ այդ ոյժին շնորհիւ.— ի՞նչպէս կորսնցուց իր ոյժը.— Ե՞րբ և ի՞նչ տարագաներու մէջ մեռաւ Սամիսոն:

29. Հ Ռ Ո Ւ Թ

Այն ատենները սով եղաւ Իսրայելացւոց մէջ և Եղիմիէք անունով մարդ մը իր Նոէմի անուն կնոջ ու երկու զաւակներուն հետ Բեթղէէմ քաղաքէն ելլելով գնաց Մովաբացւոց երկիրը, ուր իր զաւակները ամուսնացան: Եղիմիէքի մեռնելէն վերջ՝ Նոէմի լսեց որ Բեթղէէմի մէջ սովը դադրեր է և պատրաստուեցաւ հոն դառնալ:

Եւ: Հարսերէն մէկը՝ Հուլթ՝ որուն ամուսինը մեռած էր, չուզեց իրմէ բաժնուիլ, և իրեն ընկերացաւ զինքը խնամելու համար: «Քու ազգդ իմ ազգս և քու Աստուածդ իմ Աստուածս պիտի ըլլայ», ըսաւ անոր:

Հուլթի և Պոօզի հանդիպումը

Երբ Բեթղէէմ հասան, հունձքի ատեն էր: Օր մը Հուլթ Պոօզի արտը գնաց հասկ ժողովելու. Պոօզ տեսաւ զայն և իր վերակացուն հարցուց թէ ո՞վ է այդ աղջիկը: Վերակացուն ալ ըսաւ թէ Նոէմիի հարսն է:

Պոօզ գիտէր թէ Հուլթ ի՞նչ անձնութիւնութեամբ իր կեարքը հետեւած էր. այս պատճառաւ, զայն վարձատրեց և պատուիրեց որ միշտ արտը զայ հասկ ժողովելու: «Ինձի ամէն բան պատմեցին, ըսաւ. դուն թողեր ես

հայրդ, մայրդ ու հայրենիքդ, և քեզի անծանօթ երկիր մը եկեր ես, քու կեսուրդը խնամելու համար. հետեւաբար արժանի ես վարձատրութեան»:

Ճաշի ատենը Պօօզ Հռութին հաց տուաւ. բայց ան կէսը միայն կերաւ և միւս կէսը պահեց կեսորջր: Յետոյ, մինչդեռ դարձեալ հասկ կը ժողվէր, Պօօզ պատուիրեց ծառաներուն որ աւելի մաս մը հասկ ալ ձգեն անոր:

Երբ Հռութ տուն դարձաւ, կեսուրը հարցուց թէ քերկէ՞ հաւաքած էր բերած հասկերը: Հռութ պատմեց նոյն օրուան եղածը, և Նոէմի պատասխանեց. «Աստուած օրհնէ Պօօզը, անիկա մեր ազգականն է»:

Հռութ ամէն օր Պօօզի դաշտը կ'երթար հասկ ժողվելու: Վերջէն Պօօզ՝ անոր առաքինութիւնը տեսնելով՝ ամուսնացաւ հետը:

Եւ այսպէս առաքինութիւնը վարձատրուեցաւ:

Հռութի թոռան զաւակը՝ Դաւիթ՝ վերջէն Իսրայելացւոց թագաւոր պիտի ըլլար:

Հրահանգ. — Ո՞վ էր Հռութ և ի՞նչ պայմաններու մէջ Բեթղէէմ եկաւ. — Ի՞նչ պատահեցաւ Պօօզի արտին մէջ, և Պօօզ ինչո՞ւ Հռութը վարձատրեց:

30. ՀԵՂԻ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԸ

Սամիսոնէն ետքը Իսրայելացւոց դատաւոր եղաւ Հեղի քահանայապետը: Ասոր օրով՝ եղկանա անունով մարդ մը և իր Աննա կինը, զաւակ չունենալով, ամէն տարի Սելով կ'երթային Աստուծոյ զոհ մատուցանելու, խնդրելով որ իրենց զաւակ մը պարգևէ:

Աստուած լսեց անոնց խնդիրքը և Աննա ունեցաւ

զաւակ մը որուն անունը Սամուէլ. այսինքն Աստուածատուր դրին: Աննա Սամուէլը Հեղիի յանձնեց, որպէս զի տաճարին մէջ Աստուծոյ սպասուորէ:

Հեղի երկու զաւակ ունէր, որոնք քահանայ էին, բայց չատ անշնորհ մարդիկ ըլլալով, ժողովուրդը կը կեղեքէին և անկարգ կեանք մը կ'անցընէին: Հեղի կը տեսնէր անոնց յոռի վարմունքը, բայց ձայն չէր հաներ:

Սամուէլ ձայն մը լսեց

Օր մը, մինչդեռ Սամուէլ քնացած էր խորանին առջև, լսեց ձայն մը որ զինքը կը կանչէր: Սամուէլ կարծեց թէ Հեղին է կանչողը. բայց անիկա ըսաւ որ ինք չէ կանչած: Քիչ ետքը ձայնը նորէն լսուեցաւ: Սամուէլ դարձեալ կարծեց թէ Հեղին է և հարցուց անոր թէ ի՞նչ հարձեալ կարծեց թէ Հեղին է և հասկցաւ որ Աստուածն է կ'ուզէ: Այս անգամ՝ Հեղի հասկցաւ որ Սամուէլը կանչողը և անոր ըսաւ որ եթէ անգամ մըն ալ նոյն ձայնը լսէ, պատասխանէ. «Ըսէ՛, Տէր, քու ծառադ կը լսէ»:

Ձայնը երրորդ անգամ մըն ալ իմացուեցաւ, և Սամուէլ պատասխանեց Հեղիի պատուիրած կերպով: Այն ատեն Աստուած ըսաւ իրեն թէ Հեղին ու իր զաւակները պիտի պատժէ, վերջինները իրենց չարութեան պատճառաւ, և առաջինն ալ անոր համար որ իր զաւակները չի պատժեր:

Իրօք քիչ ետքը Փղշտացիք յարձակեցան Իսրայելացւոց վրայ: Ասոնք, Տապանակը պատերազմի տարին, անոր զօրութեամբ յաղթելու համար, բայց չարաչար պարտուեցան. իրենցմէ սպաննուեցան 30,000 հոգի, եւ մնաց մէջ կը գտնուէին նախ Հեղիի երկու որդիքը: Տապանակն ալ գրաւուեցաւ Փղշտացւոց կողմէ:

Երբ Հեղի լսեց այս տխուր լուրը, աթոռէն գլորելով մեռաւ:

Հրահանգ.—Ո՞վ էր Հեղի և ինչո՞ւ Աստուած դժգոհ էր անկէ.—Ինչ պայմաններու մէջ ծնուաւ Սամուէլ.—Ուրի՞շ ով իրեն պէս ծնած էր.—Տապանակը ինչ նշանակութիւն ունէր Իսրայելացւոց համար:

31. ՍԱՄՈՒԷԼ

Փղշտացիք տապանակը տարին դրին իրենց կուռքերուն քով, բայց երբ առտուն կուտուն զացին, տեսան որ կուռքերը երեսի վրայ գետին խնկեր և փչրուեր են: Այն ատեն տապանակը վերադարձուցին Իսրայելացւոց:

Սամուէլ՝ որ Հեղիի մեռնելէն վերջ դատար որ եղած էր, Տապանակին վերադարձէն օգտուելով, իր ժողովուրդը հաշտեցուց Աստուծոյ հետ: Իսրայելացիք՝ որոնք նորէն կռապաշտութեան սկսած էին, լքեցին կուռքերը և դարձեալ Աստուծոյ նուիրուեցան:

Ատոր վրայ, Փղշտացիք անգամ մըն ալ յարձակեցան անոնց դէմ: Սամուէլ սակայն Աստուծոյ զօհ մատուցանելով Անոր օգնութիւնը հայցեց, և Փղշտացիք տուցանելով Անոր կրեցին: Անկէ վերջը, որքան աւանդաբար պարտութիւն մը կրեցին: Անկէ վերջը, որքան աւանդաբար պարտութիւն մը կրեցին: Անկէ վերջը, որքան աւանդաբար պարտութիւն մը կրեցին:

Երբ Սամուէլ ծերացաւ, իր զաւակները դատար

Սամուէլ կ'օծէ Դաւիթը

նշանակեց իրեն տեղ: Բայց անոնք ուղիղ մարդիկ չէին և ժողովուրդը կը նեղէին: Այս պատճառաւ Իսրայելի ծերերը Արիմաթէմի մէջ հաւաքուելով խնդրեցին Սամուէլէն որ իրենց թագաւոր մը ընտրէ: Սամուէլ կը վաճառէր, բայց Աստուած ըսաւ իրեն որ հնազանդի ժողովուրդին:

Այդ միջոցին Բենիամինի ցեղէն Կիս անուն մարդու մը էշերը կորան: Կիսի զաւակը՝ Սաւուղ՝ հօրը էշերը փնտռելու ելլելով հասաւ Արիմաթէմ քաղաքը: Աստուած զայն ցոյց տուաւ Սամուէլի և ըսաւ. «Ահա այժմ մարդը պիտի կառավարէ իմ ժողովուրդս»:

Սամուէլ իսկոյն առաւ իւղի սրուակը, և Սաւուղը Իսրայելացւոց թագաւոր օծեց: Անկէ ետքը Աստուծոյ հոգին սկսաւ վարել Սաւուղը:

Հրահանգ.—Տապանակը ինչպէ՞ս վերադարձուեցաւ Իսրայելացւոց.—Ո՞վ յաջորդեց շեղիի, և ի՞նչ պատահեցաւ անոր օրով.— Իսրայելացիք ինչո՞ւ թագաւոր մը խնդրեցին.—Սաւուղ ինչպէ՞ս թագաւոր օծուեցաւ:

Ե. Թ Ա Գ Ա Ի Ո Ր Ն Ե Ր Ը

32. Ս Ա Ի Ո Ի Ղ

Սաւուղ թագաւոր ընտրուելուն պէս պատերազմեցաւ Ամոնացւոց հետ և Պաղեստինը աղատեց: Փղշտացիք, վախճալով որ Իսրայելացիները իրենց վրայ կը յարձակին, բոլոր դարձնոցները քանդած էին որպէս զի չը կարենան գէնք չինել: Սաւուղ երկրագործական գործիքներով զինեց իր ժողովուրդը և յաղթեց Փղշտացւոց: Այս պատերազմին մէջ նշանաւոր հանդիսացաւ Սաւուղի քաջ զաւակը, Յովնաթանը:

Յետոյ Աստուած Սամուէլի միջոցաւ հրամայեց Սաւուղի որ զարնէ նաեւ Ամաղեկացիները, որոնք Իսրայելացւոց շատ նեղութիւն պատճառած էին: Այս հրամանը տուած ատենը Աստուած պատուիրեց որ բոլոր Ամաղեկացիներն ալ, իրենց անասուններով ջարդէ: Սամուէլ սակայն, Ամաղեկացւոց յաղթելէ և ամէնքն ալ սուրէ անցընելէ վեր, ողջ պահեց անոնց Ագափ թագաւորը, ոչխարներուն աղէկներն ալ պահեց, ու միայն անպիտան անասունները ջարդել տուաւ:

Աստուած՝ Սաւուղի անհնազանդութիւնը տեսնելով, բարկացաւ և Սամուէլի յայտնեց թէ Սաւուղը թագաւոր ընելուն զղջացած է: Սամուէլ գնաց Սաւուղը փնտռելու, և Աստուծոյ դժգոհութիւնը յայտնելու: Գաղգաւ զայի մէջ վերջապէս գտաւ զայն ու տեսաւ որ զոհ կը մատուցանէ:

Սաւուղ, Սամուէլի հարցման վրայ խոստովանեցաւ թէ Ամաղեկացւոց լաւագոյն կենդանիները ողջ թողած է:

Աստուծոյ զոհելու համար. բայց Սամուէլ յայտնեց իրեն թէ հնազանդութիւնը աւելի հաճելի է Աստուծոյ քան զոհը: Յետոյ յարեց թէ այլեւ Իսրայելի թագաւոր չէ:

Սաւուղ սկսաւ պաղատիլ ու ներողութիւն խնդրել. Սամուէլ սակայն ականջ չկատեց եւ սպաննել տուաւ Ամադեկացոց Ագագ թագաւորը, ըսելով. «Ինչպէս որ քու սուրդ կիները անդաւակ թողուց, այնպէս ալ թող քու մայրդ անդաւակ մնայ»: Յետոյ Սամուէլ Ռամա գնաց, եւ ալ ընաւ Սաւուղի երեսը չնայեցաւ, թէ և միշտ անոր անհնազանդութեան վրայ կը խորհէր ու կը տխրէր:

Հրահանգ.—Սաւուղ թագաւոր ընտրուելէն վերջ որոնց հետ պատերազմեցաւ. — Փղշտացիք ինչո՞ւ քանդած էին Իսրայելացոց դարբնոցները. — Սաւուղ ինչպէ՞ս կուռեցաւ Փղշտացոց դէմ. — Ինչո՞ւ Սաւուղ շնորհազուրկ եղաւ. — Ի՞նչ կը նշանակէ արէ անցընել:

33. ԴԱԼԻԹ

Աստուած՝ Սամուէլի տխրութիւնը տեսնելով՝ ըսաւ անոր. «Նիր Բեթղէէմ գնա, եւ գտիր Յէսսէն որուն զաւակներէն մէկը թագաւոր պիտի օծես»: Յէսսէ Հուրթի թոռն էր:

Սամուէլ գնաց Յէսսէի մօտ, որ իր եօթ զաւակները ցոյց տուաւ անոր. բայց Աստուած յայտնեց թէ անոնց մէջ չէ իր ընտրածը: Այն ատեն Սամուէլ հաբցուց Յէսսէի թէ ուրիշ զաւակ չունի: Յէսսէ ալ պատասխանեց թէ պզտիկ տղայ մըն ալ ունի որ խաչնարած է:

Սամուէլ բերել տուաւ այդ պզտիկը որ Դաւիթ կը կոչուէր: Աստուած ըսաւ Սամուէլի. «Նիր և օծէ անի»:

կա, որովհետեւ ատ է իմ ընտրածս»: Եւ Սամուէլ զայն թագաւոր օծեց: Այն օրուրէն սկսեալ Աստուծոյ հոգին հեռացաւ Սաւուղէն եւ իջաւ Դաւիթի վրայ:

Սաւուղ՝ Աստուծոյ հոգիին իրմէ բաժնուելէն վերջ, կը տանջուէր չար ոգիէն: Այնքը հանդարտեցնելու հա-

Դաւիթ քնար կը զարնէ Սաւուղի առջեւ

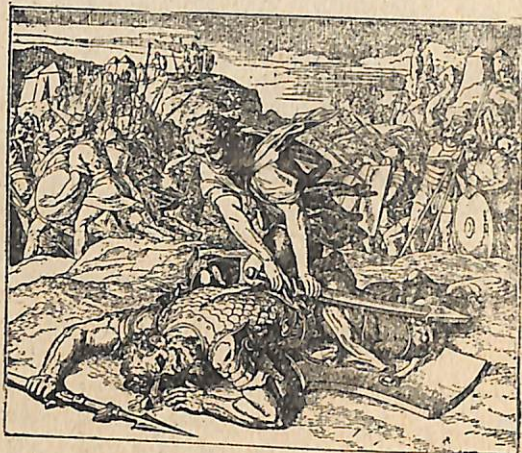
մար՝ իր մարդիկը մտածեցին լաւ քնար զարնող մը գտնել: Սաւուղ հաւանեցաւ. Աստուծոյ վրայ, իր ծառագտնել: Սաւուղ թէ Բեթղէէմի մէջ շատ լաւ քնարներէն մէկը ըսաւ. թէ Բեթղէէմի մէջ շատ լաւ քնար զարնող մը կայ. Յէսսէի զաւակը, որ Դաւիթ կը կոչուի: Սաւուղ իսկոյն Դաւիթը իր մօտ բերել տուաւ:

Այս կերպով Դաւիթ մտաւ Իսրայելի արքունիքը: Սաւուղ չուտով սկսաւ սիրել զայն. երբ չար ոգիին իր վրայ կուգար, Դաւիթ կ'առնէր քնարը, կը նուագէր և կ'երգէր, որով Սաւուղ կը հանգստանար:

Հրահանգ. — Աստուած ո՞վ թագաւոր ընտրեց Սաւուղի տեղ. — Ո՞վ էր Յէսսէ. — Դաւիթ ինչպէ՞ս Իսրայելի արքունիքը տեղափոխեց. — Ինչո՞ւ Սաւուղ քնար զարնողի մը պէտք տեսաւ:

34. ԳՈՂԻԱԹԻ ՄԱՀՐ

Փղշտացիք նոր զօրք հաւաքելով Իսրայելացւոց վրայ քալեցին: Իրենց բանակին մէջ կար ահագին հսկայ մը որ Գողիաթ կը կոչուէր: Երբ երկու բանակները դէմ առ դէմ եկան, Գողիաթ՝ լաւ սպառազինուած ու զրահապատ՝ առաջ անցաւ և ըսաւ Իսրայելացւոց. «Թող ձեզմէ

Գողիաթի մահը

մէկը գայ ու մենամարտի ինծի հետ. եթէ ես յաղթուիմ, մենք ձեր ծառաները կ'ըլլանք. իսկ եթէ ձեր մարդը յաղթուի, դուք մեր ծառաները կ'ըլլաք»: Սաւուղ և Իսրայելացիք, այս հրաւերը լսելուն պէս սկսան վախճալ ու չէին համարձակեր կուռելու:

Դաւիթ ըսաւ Սաւուղի թէ ինք պատրաստ է հսկային հետ կռուելու: Սաւուղ ուղեց զայն ետ կեցնել,

բայց անոր պնդումներուն վրայ, տուաւ իր զրահները որ հագնի և երթայ կռուի: Դաւիթ չկրցաւ զրահները հագնիլ, որովհետեւ շատ ծանր էին. միայն գաւազան մը, հինգ քար և իր պարսատիկը առնելով քալեց հսկային դէմ:

Գողիաթ այդ պատանին տեսնելով սկսաւ հեգնել: Սակայն Դաւիթ պարսատիկով քարը անախկ ուժով նետեց անոր գլխուն որ հսկան գետին փռուեցաւ: Այն առնէ՝ Դաւիթ անոր վրայ խոյացաւ, քաշեց սուրը մէջքէն և գլուխը կտրեց: Ասոր վրայ, Իսրայելացիք սիրտ առին և յաղթանակի աղաղակներ արձակելով հալածեցին Փղշտացիները:

«Սաւուղ հազար սպաննեց, Դաւիթ տասը հազար...»

Վերադարձին՝ կիները թմբուկներով և ծնծղաներով Դաւիթի ընդ առաջ ելան: «Սաւուղ հազար հոգի սպաննեց, իսկ Դաւիթ տասը հազար», կ'ըսէին երգելով: Ասոր վրայ, Սաւուղ սկսաւ նախանձիլ Դաւիթէն:

Հրահանգ. — Ո՞վ էր Գողթաթ, և ինչո՞ւ Փղշտացիք կը վախ-
նային անոր. հետ կուռեւո՞ւ. — Դաւիթ ինչո՞վ յաղթեց անոր. և
ի՞նչ հետեւանք ունեցաւ իր յաղթութիւնը. — Ի՞նչ է պարսպատիկը.
— Սաւուղ ինչո՞ւ կը նախանձէր Դաւիթէն:

35. ՍԱԼՈՒՂԻ ՄԱՀԸ

Սաւուղի նախանձը երթալով կը մեծնար: Ժողո-
վուրդը քանի՜ Դաւիթի կը սիրէր, ինք ալ այնքան կ'ա-
տէր: Այդ ատելութենէն դրդուած, մէկ քանի անգամ
փորձեց զայն սպաննել:

Օր մը, մինչդեռ Դաւիթ քնար կը զարնէր իր առ-
ջէ, գեղարդը նետեց անոր ետեւէն, բայց պատանին կըր-
ցաւ փախչիլ ու ազատիլ:

Սաւուղ խոստացաւ իր Մեղքող աղջիկը կնութեան
տալ Դաւիթի եթէ 100 Փղշտացի սպաննէ: Կը յուսար
որ այդ կռուին մէջ Դաւիթ կը սպաննուի: Բայց անիկա
200 Փղշտացի սպաննեց և ամուսնացաւ Մեղքողի հետ:

Յետոյ Սաւուղ իր Յովնաթան զաւկին պատուիրեց
որ մեռցնէ Դաւիթը. բայց Յովնաթան կը սիրէր զայն ու
փոխանակ մեռցնելու, անոր խորհուրդ տուաւ որ փախչի:

Ուրիշ անգամ մը՝ Սաւուղ իր աղջկան պալատը
պաշարել տուաւ, որպէս զի Դաւիթը բռնեն ու մեռցնեն.
բայց Մեղքող որ կը սիրէր իր ամուսինը, զայն փախցուց
պատուհանէն:

Այս փորձերուն անյաջողութենէն կատրելով, Սա-
ւուղ քիչ մնաց պիտի սպաննէր Յովնաթանը որ կը մեր-
ժէր Դաւիթը մեռցնել, և միշտ վտանգի պահուն լուր
կուտար անոր:

Իսկ Դաւիթ, մէկ քանի անգամ Սաւուղը սպան-
նելու առիթներ ունեցաւ բայց չուզեց զայն մեռցնել:

Օր մը, մինչդեռ այրի մը մէջ ապստամած էր իր
ընկերներուն հետ, Սաւուղ նոյն այրը մտնելով քնա-
ցաւ: Դաւիթ անոր վերաբերուէն կտոր մը միայն կրտ-
րեց, հասկցնելու համար որ եթէ ուզէր՝ կրնար զինքը
սպաննել:

Դաւիթ Սաւուղի վերաբերուէն կտոր մը կտրեց

Դարձեալ անգամ մը գիշերանց անոր բանակետը
մտաւ. Սաւուղ և իր բոլոր մարդիկը կը քնանային: Դա-
ւիթ նորէն անոր կեանքին չըպաւ, միայն գեղարդը և
ջուրի կուժը առնելով հեռացաւ:

Այդ ատենները մեռաւ Սամուէլ, որուն մարմինը

Իսրայելացիք Արիմաթէմի մէջ թաղեցին և սուգ բերեցին :

Քիչ ետքը Փղշտացիք նորէն պատերազմեցան Իսրայելացւոց հետ և չարաչար պարտութեան մատնեցին զանոնք : Յովնաթան և իր երկու եղբայրները սպաննուեցան կռուին մէջ : Սաւուղ ալ վիրաւորուելով ինքզինքը սպաննեց : Թշնամիները Սաւուղի և Յովնաթանի գլուխը կտրելով իրենց երկիրը ղրկեցին ու կախեցին Բեթսանայի պարիսպէն :

Դաւիթ մեծ ցաւ դգաց Սաւուղի և Յովնաթանի մահը լսելով , ու ողբ յօրինեց իր սիրական Յովնաթանին վրայ :

Հրահանգ.— Սաւուղ ինչ միջոցներու դիմեց Դաւիթը ըստ պաննելու համար .— Դաւիթ ինչ կերպով պատասխանեց անոր չարութեան . — Ինչպէս մեռաւ Սաւուղ .— Ո՞ր նշանաւոր մարդը մեռաւ այս դէպքերուն ատենը :

36. ԴԱՒԻԹ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԸՆՏՐՈՒԻ

Սաւուղի մեռնելէն ետքը՝ Աստուծոյ հրահանգով Դաւիթ Բեբրոն քաղաքը գնաց և այնտեղ թագաւոր ընտրուեցաւ Յուդայի ցեղին կողմէ : Իսկ միւս ցեղերը թագաւոր ընտրեցին Սաւուղի Յեփուսթէ զաւակը : Ասոր վրայ թշնամութիւն տիրեց Դաւիթի ու Յեփուսթէի միջև : Եօթ տարի տևող կռիւններէ ետք , Յեփուսթէ սպաննուեցաւ :

Դաւիթ շատ մը յաղթական պատերազմներ մղելէ վերջ գրաւեց նաև Երուսաղէմը և այնտեղ հաստատեց իր թագաւորական աթոռն ու Տապանակը : Շատ բարեպաշտ

էր և աղուոր սաղմոսներ յօրինելով ու քնար գարնելով՝ Ժողովուրդին հետ կը փառարանէր Աստուծոյ :

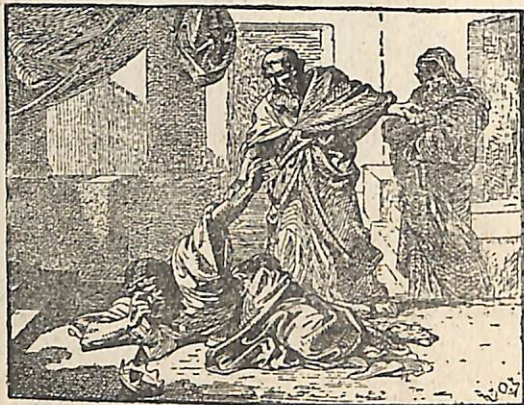
Դաւիթ Սաղմոս կ'երգէ

Անգամ մը սակայն ծանր մեղք մը գործեց . իր սպաններէն Ուրիայի Բերսաբէ անուն կնոջ հետ ամուսնանալու համար , Ուրիան վտանգաւոր կռուի մը ղրկելով մեղքընկ տուաւ : Յետոյ ամուսնացաւ Բերսաբէի հետ :

Աստուած սրտմտեցաւ և անոր մօտ ղրկեց Նաթան Մարգարէն որ հետեւալ առակը պատմեց զայն կշտամբելէ առաջ . — «Քաղքի մը մէջ երկու մարդիկ կային . մէկը հարուստ էր և միւսը աղքատ : Հարուստը շատ մը ոչխարներ և կովեր ունէր , իսկ աղքատը միայն պզտիկ զառնուկ մը զոր գնած էր և կը մեծցնէր գուրգուրան :

քով: Օր մը, հարուստը կոչունք մը պիտի տար. բայց փոխանակ իր հօտէն ոչխար մը կտրելու, աղքատին գառնուկը յափշտակեց...»:

Երբ այս պատմութիւնը լսեց, Դաւիթ բարկացաւ և

Նաթան կը կշտամբէ Դաւիթը

ըսաւ. «Պէտք է մեռցնել այդ մարդը»: Այն ատեն՝ Նաթան յարեց թէ ինք, Դաւիթ, նոյն բանը ըրած է Ուրիան մեռցնել տալով: Դաւիթ սկսաւ լալ ու թողութիւն խնդրել Աստուծմէ:

Հրահանգ.—Երբ Թագաւոր ընտրուեցաւ Դաւիթ և ինչ ըրաւ.—Ի՛նչ կերպով մեղանչեց Աստուծոյ դէմ.—Ո՞վ էր Նաթան և ի՛նչ կերպով Դաւիթը կշտամբեց:

37. ԴԱՎԻԹԻ ՄԱՀԸ

Աստուած Դաւիթի զղջումին վրայ ներեց յանցանքը. բայց կարգ մը պատիժներ տուաւ նոյն ատեն:

Նախ՝ Բերսաբէէն ծնած զաւակը մեռաւ: Յետոյ, Ամոն անուն զաւակը սպաննուեցաւ իր միւս զաւակէն՝ Աբիսուդոմէն, որ քիչ ետ-

քէ իրեն դէմ ալ ապրտամբեցաւ, զինքը ըսպաննելու մտքով: Դաւիթ նախ փախաւ, բայց չուտով զօրքը հաւաքելով պարտութեան մասնեց Արիսուդոմը, որ մինչդեռ Զորի մը վրայ հեծած կը փախչէր անտառի մը մէջէն, իր երկար մազերը կաղնիի մը ճիւղերուն կառչեցան: Այդպէս կախուած մնալով չկրցաւ փախչիլ և ըսպաննուեցաւ հօրը Յովաբ զօրավարին ձեռքով:

Աբիսուդոմի մահը

Դաւիթ շատ ցաւ զգաց իր զաւակին մահը լսելով: Կ'ուզէր մեծ տաճար մը շինել Աստուծոյ համար, բայց Նաթան մարգարէն ըսաւ թէ այդ գործը իր Սողոմոն զաւակին պիտի վիճակի, որովհետեւ ինք պատերազմ ըրած և մարդ սպաննած է:

Ուրիշ անգամ մը Դաւիթ սնապարծութեամբ համ-

բել տուաւ ժողովուրդը . Աստուած նորէն բարկացաւ, և որովհետեւ ժողովուրդէն ալ շատ գոհ չէր, Դաթ մարգարէին միջոցաւ Դաւիթի ըսաւ որ ընտրէ հետեւեալ երեք պատիժներէն մէկը . — Կամ երեք տարի սով, կամ երեք

Նաթան կը յայտնէ Դաւիթի Թէ երուսաղէմի Տաճարը
իւր գաւազնը պիտի շինէ

որ մահ, կամ երեք ամիս անընդհատ հալածանք իր թշնամիներէն : Դաւիթ երկրորդը ընտրեց և երեք օրուան մէջ 70,000 հոգի մեռան իր ժողովուրդէն :

Դաւիթ՝ քառասուն տարի թագաւորելէ վերջ մեռաւ եօթանասուն տարեկան : Մեռնելէն առաջ իրեն յաջորդ կարգեց Սողոմոն զաւակը որ դեռ հազիւ տասերկու տարեկան էր : Իր մեծ զաւակը՝ Թէ և աշխատեցաւ Յովարի օգնութեամբ հօրը գահուն տիրանալ, բայց Սողոմոն երկուքն ալ մեռցնել տուաւ :

Հրահանգ. — Աստուած ինչպէ՞ս պատժեց Դաւիթը, — ինչպէ՞ս մեռաւ Աբիսողոմ . — ինչո՞ւ Նաթան մարգարէն չուզեց որ Դաւիթ շինէ երուսաղէմի տաճարը . — Դաւիթ ինչո՞ւ երկրորդ անգամ մըն ալ պատժուեցաւ . — Ո՞վ սպաննեց Աբիսողոմը, և ինչ տը ինչպէ՞ս մեռաւ :

38. ՍՈՂՈՄՈՆ

Սողոմոն իր հօրը պէս բարեպաշտութեամբ և արդարութեամբ սկսաւ կառավարել : Աստուած՝ երազին մէջ անոր երեւցաւ և ըսաւ . «Խնդրէ՛ ինչ որ կ'ուզես» : Սողոմոն պատասխանեց . «Տէ՛ր, քու ծառայիդ խելք տուր որպէս զի կարենայ չարը բարիէն զանազանել» :

«Երկուքի բաժնեցէ՛ք տղան . . .»

Այս խօսքը շատ հաճելի եղաւ Աստուծոյ : «Խնդիր՝ քեզ պիտի կատարեմ և դուն իմաստուն պիտի ըլլաս, ըսաւ . քեզի պիտի տամ նաև ինչ որ չխնդրեցիր, այսինքն Կարստութիւն և փառք» :

Օր մը՝ մինչդեռ արդարութիւն կը բաշխէր՝ երկու

տաւոր են քու ծառաներդ որ միշտ դէմդ կայնա՝ քեզ իմաստուն վճիռներդ կը լսեն» :

Սաքայի Թագուհին Սողոմոնի կ'այցելէ:

Այսպէս Սողոմոն փառքով ու երջանկութեամբ կը
թափաւորէր, ամէնուն սքանչացման աւարկայ դառնալով:

Ծերութեան տարիներուն սակայն այս իմաստուն թագաւորը Աստուծոյ ճամբէն չեղեցաւ: Իր օտարազգի կիներուն հաճոյ երեւալու համար, անոնց կուռքերուն նուիրուած տաճարներ կանգնեց:

Աստուած, վշտանալով, ըսաւ իրեն. «Որովհետեւ դուն իմ ուխտս և պատուէրներս չյարգեցիր, ես ալ քու թագաւորութիւնդ պիտի լսեմ քեզմէ, բայց ոչ կենդանութեանդ ժամանակ, այլ քու զաւակիդ օրով. միայն պզտիկ մաս մը պիտի թողում անոր, և ան ալ քու հօրը՝ Դաւիթի սիրոյն»։

Քիչ հաքը, Սողոմոնի ծառաներէն մէկը՝ Յերոբովամ որ լաւ պատերազմիկ մըն էր, ապստամբեցաւ իրեն զէմէ:

Սողոմոն աշխատեցաւ Յերոբոամը սպաննելու, բայց աշխատեցաւ չհասնել իւր նպատակին, քանզի իւր զորքի մէջ չուր հաջողուիլ իր փախաւ։

Քառասուն տարի թագաւորելէ վերջ՝ Սողոմոն մե-
ռաւ, թագաւորութիւնը թողոյվ իր Ռոբովամ զաւկին:

Իսրայելացիք պահանջեցին Ռոբովամէն որ թողնէ իրենց տուրքերը, զորս Սողոմոն չառցուցած էր։ Ռոբովամ մերժեց, Այն ատեն՝ տասը ցեղեր բաժնուեալ իրմէ և կառմեցին Իսրայելի թագաւորութիւնը, իջան իրմէ և կառմեցին Իսրայելի թագաւորութիւնը, իրենց թագաւոր ընտրելով Յերոբովամը։ Իսկ Ռոբովամ իշխեց միայն Յուդայի և Բենիամինի ցեղերուն վրայ, որոնք կառմեցին Յուդայի թագաւորութիւնը։

Հրահանգ.—Ո՛վ էք Սողոմոնի այցելող թագուհին և ինչո՞ւ
 Երուսաղէմ եկաւ.—Ի՞նչ կը նշանակէ Աստուծոյ շահերն շեղիլ. —
 Սողոմոնի ծերութեան տարիներուն ի՞նչ պատահեցաւ.—Աստուծո՞
 Ի՞նչ կերպով պատժեց զայն, և ինչո՞ւ անոր զաւկին մաս մը իշ-
 խանութիւն ուզեց թողուլ:

40. ՅԵՐՈՌՈՎԱՄ ԵՒ ԻՐ ՅԱԶՈՐԴՆԵՐԸ

Ռորոքվամ և Յերորոքվամ իրարու դէմ երկար կռիւ-
ներ ձղեցին : Յերորոքվամ, որ Սիւքէմի մէջ հաստատա՞ծ
էր իր Թագաւորութիւնը, վախցաւ թէ ժողովուրդը Ե-
րուսաղէմի տաճարը այցելելով իր Թշնամիին կողմը կ'անց-
նի, և Դան ու Բեթէլ անունով երկու երկնջ շինելով իբր
կռուք պաշտել տուաւ :

կուռք պաշտել տուաւ։
Իրեն յաջորդեց Նաբադ զաւակը. ասոր օրով՝ Յե-
րոբովամի բոլոր սերունդը սպաննուեցաւ Բայասա զօրա-
վարին կողմէ։ Յետոյ չորս զօրավարներ աշխատեցան Ի-
րարու ձեռքէ յափշտակել Իսրայելի թագաւորութիւնը.

յաղթանակը մնաց Ամրի զօրավարին, որ տասերկու տարի թագաւորեց: Ամրի ալ շատ յոռի կեանք մը անցուց և իրեն յաջորդ թողուց Աքաաբ զաւակը որ իրմէ անպիտան էր:

Աքաաբի թագաւորած ատենը Աստուած Եղիա Մարգարէն զրկեց Իսրայելացւոց, որպէս զի խրատէ թագաւորն ու ժողովուրդը: Ասոնք նորէն Բաաղ կուռքը կը պաշտէին, և Աստուած ալ, իբր պատիժ, սովի մատնած էր իրենց երկիրը: Եղիա շատ մը հրաշքներ ըրաւ և դադրեցնել տուաւ սովը:

Բայց Աքաաբ ատով չխրատուելով նոր անօրէնութիւններ գործեց: Այն ատեն՝ Աստուած Եղիայի միջոցաւ անոր իմացուց թէ իր ցեղը պիտի ջնջուի և իր արիւնք շուները պիտի լափեն:

Այդպէս ալ եղաւ: Աքաաբ՝ Ասորիներուն հետ պատերազմած միջոցին՝ նետէ մը սպաննուեցաւ. երբ իր մարմինը Սամարիա բերին և աւազանի մը մօտ կը լուային, շուները լափեցին անկէ վազող արիւնքը: Այս կերպով իրականացաւ Եղիա Մարգարէի գուշակութիւնը:

Եղիա՝ մահուան օրերը հասած ըլլալը զգալով, իր աշակերտին՝ Եղիսէի հետ Յորդանան գնաց: Այնտեղ Եղիսէի հարցուց թէ ինչ կ'ուզէ որ տայ իրեն: Եղիսէ ալ պատասխանեց. «Թող քու հոգիդ կրկնապատիկ իջնէ իմ վրաս»: Եղիա ըսաւ որ դժուար բան խնդրեց, բայց խոստացաւ որ եթէ երկինք ելած միջոցին զինքը տեսնէ, խնդիրքը կատարուի:

Երբ անոնք մեկտեղ կ'երթային, հրեւլէն ձիերով լըծուած հրեղէն կառք մը իջաւ երկինքէն. Եղիա մէջը նստաւ և մրրիկը զայն երկինք բարձրացուց: Եղիսէ տեսաւ անոր համարձու մը:

Հրահանգ.— Բանի՛ր մասի բաժնուեցաւ Սողոմոնի թագաւոր-

թաւթիւնը, և ինչո՞ւ.— Ո՞վ թագաւորեց Իսրայելացւոց վրայ, և ո՞րոնք եղան իր յաջորդները.— Եղիա մարգարէն ի՞նչ գուշակեց և ի՞նչ կերպով կատարուեցաւ անոր գուշակութիւնը.— Ի՞նչ կը նշանակէ «Հոգիդ կրկնապատիկ իմ վրաս իջնէ» խօսքը:

41. ԵՂԻՍԷ ՄԱՐԳԱՐԷՆ

Եղիա Մարգարէին ողջութեանը Աքաաբի երկու զաւակները՝ Ոքուիա և Յովրամ՝ յաջորդաբար Իսրայելացւոց թագաւոր եղան: Առաջինը պատժուեցաւ իր կռապաշտութեան համար ու մեռաւ:

Ոքուիայի յաջորդեց եղբայրը՝ Յովրամ, որ նոյնպէս Աստուծոյ հաճելի չեղաւ: Եղիսէ մարգարէն շատ անգամներ զայն զգուշացուց, բայց իր խրատները օգուտ չունեցան:

Մինչդեռ Յովրամ կը թագաւորէր, Եղիսէ անընդհատ հրաշքներ կը գործէր: Անգամ մը՝ մինչդեռ Բէթէլ կ'երթար, մէկ քանի ստահակ տղաք սկսան զինքը ծաղրել, թար, մէկ քանի ստահակ տղաք սկսան զինքը ծաղրել. «Կեստակը ելաւ, կնտակը ելաւ»: Իրաւ ալ Եղիսէի գլուխը մազ չկար: Մարգարէն ետին դառնալով աղիծեց չար տղաքը: Եւ ահա իսկոյն անտառէն երկու արջ նիծեց չար տղաքը: Եւ ահա իսկոյն անտառէն երկու արջ եղան և անոնցմէ ամէնէն յանցաւորները յօշոտեցին:

Եղիսէի համբաւը տարածուած էր ամէն կողմ: Նոյն իսկ Ասորւոց Նաաման իշխանին ապարանքը գերի տար, ուսած պզտիկ աղջիկ մը լսած էր անոր մեծագործութիւնները, անանկ որ երբ Նաաման բորոտութենէ վարակուեցաւ, անանկին ըսաւ անոր կնոջ. «Եթէ իմ տէրս երթայ տեսագերուհին ըսաւ անոր կնոջ. «Եթէ իմ տէրս երթայ տեսանէ Եղիսէ մարգարէն, կ'աւուղջանայ»:

Նաաման գնաց Եղիսէի դուռը որ անոր ըսել տուաւ

Թէ բժշկուելու համար պէտք է եօթ անգամ լուացուի Յորդանանի մէջ: Նաաման չհաւատաց, բայց իր ծառաներուն պնդումին վրայ ուզեց փորձել, և Նղիսէի պատուէրը գործադրելով իսկոյն բժշկուեցաւ:

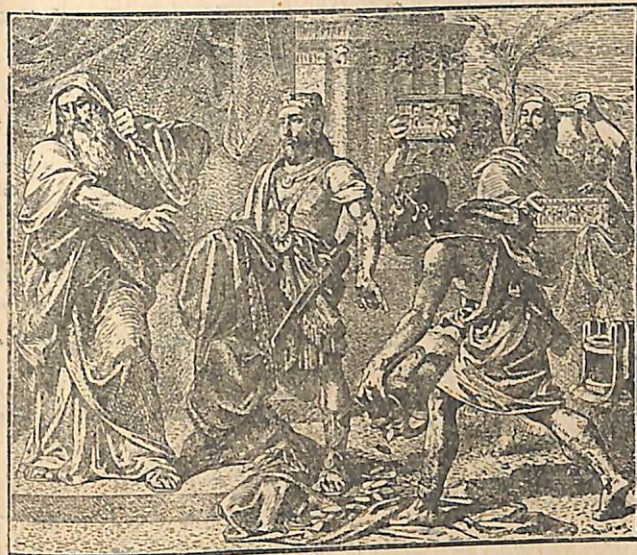

«Եթէ տէրս Նղիսէն տեսնէ, կ'առողջանայ»

Այն ատեն, իր բոլոր մարդոցմով վերադարձաւ Նղիսէի մօտ, ծնրադրեց անոր առջեւ, և ըսաւ. «Կը հաւատամ որ Իսրայելի Աստուծոյն զաս ուրիշ Աստուած չկայ»: Յետոյ ուզեց մեծ պարգեւներ տալ անոր, բայց Նղիսէ մերժեց. «Ես Աստուծոյ ծառան եմ, և ոչինչ կ'ընդունիմ», ըսաւ:

Ատոր վրայ Նաաման ուխտեց որ այլևս կուգրորդո՞ւ չպիտի մատուցանէ, այլ միայն Աստուծոյ:

Այն ատենները Ասորոց թագաւորը պաշարեց Իսրայելի Սամարիա մայրաքաղաքը ուր մեծ սով եղաւ: Նղիսէ՝ Աստուծոյ օգնութեամբ փախցուց Ասորիները և Սամարիան ազատեց սովէն:

Նղիսէ մարգարէն կը մերժէ Նաամանի նուէրները

Հրահանգ. — Որո՞նք յաջորդեցին Աքաբի և ի՞նչ տեսակ թագաւորներ էին. — Ո՞վ էր Նաաման և ինչու Նղիսէին դիմեց. — Ի՞նչ է բորոտութիւնը, ինչպէ՞ս պէտք է զգուշանալ անկէ. — Ի՞նչու «Վնտակ» կը կոչէին Նղիսէն և ինչպէ՞ս պատժուեցան զայն ծաղրող տղաքը:

42. ԻՍՐԱՅԵԼԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Յովրամ կը շարունակէր Աստուծոյ անհաճոյ ընթացքի մէջ գտնուիլ, հակառակ անոր որ Նղիսէի միջնորդութեամբ շատ անգամներ Անոր բարիքները տեսած էր: Աստուած՝ զայն պատժելու համար՝ Նղիսէի ձեռքով

Իսրայէլի թագաւոր օծել տուաւ Յէոնն որ Յովրամը սպաննեց և Աքաաբի ամբողջ սերունդը ջնջեց:

Յէոն իր թագաւորութեան սկիզբը բոլոր կռատունները կործանեց և Աստուծոյ ճամբէն չհեղեցաւ, բայց վերջէն ինք ալ Ոսկի Հորթը պաշտել սկսաւ: Իր յաջորդներն ալ անշնորհք թագաւորներ եղան: Ասոնցմէ վերջինը Ովսէէն էր, որ շատ բարկացուց Աստուածը:

Պատիժը հուշացաւ: Ասորեստանի Սաղմանասար թագաւորը պատերազմի ելաւ Իսրայելացւոց դէմ և Ովսէէն՝ յաղթուելով՝ ստիպուեցաւ հարկ վճարել: Սակայն այս պայմանը չգործադրեց, որուն վրայ Սաղմանասար նորէն բանակը հաւաքելով եկաւ պաշարեց Իսրայելացւոց մայրաքաղաքը, Սամարիան:

Պաշարումը տեւեց երեք տարի: Վերջապէս Ովսէէն յաղթուեցաւ: Սաղմանասար Սամարիա մտաւ և Իսրայելացիներուն մեծ մասը իրենց թագաւորին հետ գերի առաւ Ասորեստան: Յետոյ՝ Ասորեստանէն հեթանոսներ բերել տալով բնակեցուց Սամարիոյ մէջ և շրջակաները: Ասոնց մէջ մնացող Իսրայելացիները աստուածապաշտ էին, բայց խառնուեցան հեթանոսներուն, և այս կերպով գոյացաւ ժողովուրդ մը որ Սամարացի կոչուեցաւ: Ասոնք կը հաւատային Աստուծոյ, բայց միևնոյն ատեն օտար կուռքեր ալ կը պաշտէին:

Ահա այս կերպով կործանեցաւ Իսրայելացւոց թագաւորութիւնը՝ 253 տարի տեւելէ վերջ:

Հրահանգ. — Ինչ էր Ոսկի Հորթը, և Իսրայելացիք առաջին անգամ ե՞րբ շինած էին զայն. — Աստուած ի՞նչպէս պատժեց Իսրայելացիները. — Ինչ կը նշանակէ հարկ վճարել. — Ե՞րբ հաստատուած էր Իսրայելացւոց թագաւորութիւնը և ո՞վ եղած էր առաջին թագաւորը:

43. ՅՈՒԴԱՅԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սողոմոնի Ռորովամ զաւակը որուն միայն երկու ցեղ հաւատարիմ մնացած էին, Յուդայի թագաւորութիւնը կազմելով, 17 տարի կրցաւ թագաւորել: Լաւ թագաւոր մը չեղաւ, կուռքեր պաշտեց և Աստուծոյ պատուէրները չգործադրեց: Աստուած ալ բարկանալով անոր վրայ զրկեց եգիպտացւոց Սուսակիմ թագաւորը, որ Յուդայի շատ մը քաղաքներուն տիրելէ վերջ գրաւեց նաև մայրաքաղաք Երուսաղէմը: Տաճարն ու թագաւորական գոնձը կողոպտեց և ծանր տուրքեր դրաւ ժողովուրդին վրայ:

Ռորովամի յաջորդեց իր Աբիա զաւակը որ Իսրայելի Յերոբովամ թագաւորին հետ պատերազմելով մէկ քանի քաղաքներ առաւ անոր ձեռքէն: Աբիա իրեն յաջորդ թողուց իր Ասաի զաւակը որ Աստուծոյ բարկութեան աւարկայ դարձաւ: Ասաի շատ բարի տղայ մը ունէր, Յովսափաղը, որ երբ իր հօրը յաջորդեց, բոլոր կռատունները վերցուց երկրին մէջէն, Աստուծոյ օրէնքները ամէնուն սորվեցնել տուաւ, և քսանհինգ տարի թագաւորեց, միշտ յաղթելով իր թշնամիներուն:

Կռապաշտութիւնը սակայն նորէն վերահաստատուեցաւ Յուդայի մէջ՝ Յովսափաղի զաւակին՝ Յովրամի ձեռքով: Աստուած՝ իբր պատիժ՝ անոր վրայ զրկեց Փղշտացիներն ու Արաբացիները, որոնք Երուսաղէմը կողոպտելով Յովրամի կիներն ու զաւակները գերի տարին, բացի Ոքոզիայէն որ իր հօրը յաջորդեց և սպաննուեցաւ Յէուկի կողմէ: Մայրը՝ Կոթողիա՝ ուզեց ինք տիրել Յուդայի թագաւորութեան, և այդ նպատակով սպաննեցաւ Ոքոզիայի բոլոր զաւակները. միայն Յովսա աղաւտեցաւ Յովիդայէ քահանային շնորհիւ:

Երբ վեց տարեկան եղաւ՝ Յովիդայէ զայն հօրը գա-
հը նստեցունց՝ սպաննել տալով Գոթողիան։ Յովաս Աս-
տուծոյ հաւատարիմ մնաց՝ որքան ատեն որ Յովիթայէ
ողջ էր. բայց անոր մեռնելէն վերջ՝ քարկոծել տուաւ
Ջաքարիա մարգարէն։ Իր երկիրն ալ շարունակ թշնա-
միներու յարձակման ենթարկուելով գրեթէ անապատ
դարձաւ։

Յովասի յաջորդող չորս թագաւորներ՝ Ամասիաս,
Ազարիա, Յովաթամ և Աքազ՝ չկրցան Յուդայի երկիրը
թշուառութենէ ազատել։ Բացի Յովաթամէն որ բարե-
պաշտ մնաց, միւս երեքը կռապաշտ էին. Աքազ մա-
նաւանդ մեծ անօրէնութիւններ գործեց և իր օրով Յու-
դայի թագաւորութիւնը Ասորեստանի Թագդաթ-Փաղա-
տար թագաւորին հարկատու եղաւ։

Հրահանգ. — Յուդայի թագաւորութիւնը երբ կազմուած
էր և ինչ պարագաներու մէջ. — Ինչո՞ւ Սողոմոնի թագաւորու-
թիւնը երկու մասի բաժնուած էր. — Ինչ է մայրաքաղաքը, ինչ
է տուրքը. — Որո՞նք յաջորդեցին Ռոբովամի և ինչպէ՞ս թագա-
ւորեցին։

44. Ե Զ Ե Կ Ի Ա

Երբոր Սաղմանասար Իսրայելի թագաւորութիւնը
կործանեց՝ Ովսէէ թագաւորն ու Իսրայելացիները գերե-
տանելով, Յուդայի վրայ կը թագաւորէր Աքազի զաւա-
կը՝ Եզեկիա, որ ճշմարտապէս աստուածաւախ մարդ մըն
էր, և իր հօրն ու անոր նախորդներուն գործած չարիքը
գարմանելու աշխատեցաւ։

Աքազ փակել տուած էր Աստուծոյ Տաճարին դուռ-

ները. Եզեկիա ո՛չ միայն բանալ տուաւ զանոնք, այլ
կործանեց երկրին մէջ հաստատուած բոլոր կռատունները։
Միեւնոյն ատեն՝ թէ՛ Իսրայելի և թէ՛ Յուդայի բոլոր ժո-
ղովուրդներուն զեապաններ զրկեց, և զանոնք յորդորեց
որ Աստուծոյ պատուէրները յարգեն։ Իր օրով մեծ հանգէս-
ներով տօնուեցաւ Պասէքի տօնը. այդ առթիւ հաագին
բազմութիւն հաւաքուեցաւ Երուսաղէմի մէջ. եկած էին
նաև Իսրայելի ժողովուրդէն շատեր։

Այդ միջոցին Ասորեստանի նոր թագաւորը՝ Սինե-
քերիմ՝ յարձակեցաւ Յուդայի երկրին վրայ, և շատ մը
քաղաքներ առնելէ վերջ պաշարեց Երուսաղէմը։ Ժողո-
վուրդը վախու մէջ էր։ Սինեքերիմ՝ պատգամաւորներու
միջոցաւ անոր ըսաւ. «Մի՛ հաւատաք Եզեկիային. անոր
Աստուածը եթէ ամենազօր ըլլար, չէր թողուր որ այս-
պէս իր քաղաքները գրաւուին»։

Երբ Եզեկիա այս ամբարիշտ խօսքը լսեց, պատռեց
հագուստները, Տաճար գնաց աղօթելու, և Եղիսէ Մար-
գարէին ալ մարդ զրկեց ըսելու թէ «Հեթանոսներու թա-
գաւորը կը նախատէ մեր Աստուածը»։ Եղիսէ անոր զըր-
կած մարդոց ըսաւ որ ապահով ըլլան, Երուսաղէմ չպի-
նայ Սինեքերիմի ձեռքը։

Նոյն գիշերը վարձատրուեցաւ Եզեկիայի բարեպաշ-
տութիւնը։ Աստուած հրեշտակ զրկելով Ասորեստանցւոց
բանակէն 185,000 մարդ կոտորեց, և Սինեքերիմ՝ ամօ-
թահար մնալով՝ վերցուց բանակը ու փախաւ իր մայրա-
քաղաքը՝ Նինուէ։

Հրահանգ. — Ինչո՞ւ կործանած էր Իսրայելացւոց թագաւո-
րութիւնը. — Ինչ տեսակ թագաւոր էր Եզեկիա. — Ինչ տարբերու-
թիւն կար իրեն և հօրը միջև. — Ինչ է զեապանը. ինչ է պատգա-
մաւորը. — Ինչ էր Պասէքի տօնը և ինչ առթիւ հաստատուած էր։

45. ԵԶԵԿԻԱՅԻ ՅԱԶՈՐԴՆԵՐԸ

Եզեկիայի զաւակը՝ Մանասէ՝ տասերկու տարեկան էր երբ հայրը մեռնելով գահը իրեն մնաց։ Մանասէ չափանաս ըլլալուն պէս շատ անկարգ մարդ մը դարձաւ և մեծ չարիքներ գործեց։ Տաճարը նորէն փակուեցաւ, որովհետեւ Մանասէ կուստուններ հաստատած էր և կուսքերուն կը զոհէր անմեղ մարդիկ, նոյն իսկ իր զաւակները։

Մարգարէները զինքը միշտ կը զգուշացնէին, ըսելով որ Աստուծոյ բարկութիւնը իր վրայ պիտի հրաւիրէ։ Մանասէ կարեւորութիւն չէր տար անոնց պատուէրներուն։ Վերջապէս Ասորեստանցիք Յուդայի երկրին վրայ յարձակեցան և Մանասէն բռնելով ձեռքը ոտքը կապեցին ու գերի տարին։ Ամբարիշտ թագաւորը ատոր վրայ զղջաց ու ապաշխարեց, և երբ գերութենէ ազատեցաւ, վերահաստատեց Աստուծոյ պաշտամունքը և իր գործած չարիքը դարմանելու աշխատեցաւ։

Մանասէի դարձէն վերջ նարուգողոնոսորի Հողեփեռնէս սպարապետը յարձակեցաւ Յուդայի երկրին վրայ և պաշարեց Բեթիզուա քաղաքը։ Բնակիչները անձնատուր պիտի ըլլային, բայց Յուդիթ անունով այրի կին մը զանօնք արգիլեց, յայտնելով թէ ինք պիտի ազատէ քաղաքը։ Յետոյ գնաց Հողեփեռնէսի քով, զայն խաբեց՝ ըսելով որ Հրէաստանի ճամբաները ցոյց պիտի տայ իրեն, և գիշեր մը, անոր գինովութեան միջոցին, գլուխը կտրելով բերաւ Բեթիզուա։ Առտուն՝ քաղաքին բնակիչները յարձակեցան Հողեփեռնէսի բանակին վրայ, յաղթեցին անոր և մեծ աւար ձեռք ձգեցին։

Մանասէէն վերջ Յուդայի վրայ թագաւորեց իր զա-

Իսրայելացիի կ'ողբան գերութեան մէջ

ւակը՝ Ամոն, որ շատ ամբարիշտ մարդ մըն էր և սպան-
նուեցաւ ծառաներուն կողմէ։ Յովսիա, որ Ամոնի յաջոր-
դեց, բարեպաշտ թագաւոր մը եղաւ, կուռքերը վերցուց,
բայց սպաննուեցաւ պատերազմի մէջ։ Յովսիայէն վերջ՝
Յուդայի հրկրին վրայ թագաւորեց նախ իր զաւակը՝
Յովաքազ, որ երեք ամիս վերջ վար առնուեցաւ և թա-
գաւորութիւնը մնաց Յովակիմի։ Աս ալ չար ու անօրէն
մարդ մըն էր։

Յովակիմի օրով՝ Բաբելոնի Նաբուգոդոնոսոր թա-
գաւորը եկաւ պաշարեց Երուսաղէմը։ Յովակիմ անձնա-
տուր եղաւ։ Նաբուգոդոնոսոր կողոպտեց Յուդայի մայ-
րաքաղաքը, Տաճարին ու պալատին գանձերը առաւ և
բոլոր արհեստաւորները, ինչպէս նաև թագաւորն ու իր
ընտանիքը Բաբելոն տարաւ։

Երուսաղէմի մէջ միայն աղքատ մարդիկ մնացին,
և Նաբուգոդոնոսոր անոնց վրայ թագաւոր կարգեց Սե-
զեկիան։

Հրահանգ. — Մանասէ ո՞վ էր և ի՞նչ պայմաններու մէջ
թագաւորեց. — Ինչպէս զոջաց իր գործած չարքներուն համար.
— Ո՞վ էր Նաբուգոդոնոսոր և ի՞նչ ըրաւ. — Ի՞նչու Յովակիմ կոր-
սնցուց իր թագաւորութիւնը. — Ո՞վ էր Յուդիթ և ի՞նչ քաջա-
գործութիւն ըրաւ. — Ի՞նչ է սպարապետը. — Ի՞նչ կը նշանակէ անձ-
նատուր ըլլալ։

46. ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սեզեկիա՝ փոխանակ իր նախորդին զխուռն եկած
փորձանքէն խրատուելու՝ ո՛չ միայն Աստուծոյ պատուէր-
ներուն չհնազանդեցաւ այլ նաև ապստամբեցաւ Նաբու-
գոդոնոսորի դէմ, և անոր հետ կնքած դաշինքը դրժե-

լով միացաւ Եգիպտացւոց հետ որոնք Բաբելոնացւոց թշնամի էին:

Այն ատեն՝ Նաբուգոդոնոսոր մեծ բանակ մը կազմելով մտաւ Յուդայի երկիրը, և ամէն կողմ ասպատակելէ վերջ պաշարեց Նրուսաղէմ յաղաքը: Պաշարումը տեւեց մէկ ու կէս տարի և մեծ սով ծագեցաւ Նրուսաղէմի մէջ:

Սեդեկիա՝ տեսնելով որ չպիտի կրնայ Նաբուգոդո-

Իսրայելացիք գերի կը տարուին

նոսորի ձեռքէն ազատիլ, իրեն հաւատարիմ մարդիկ առնելով հետը, գիշերանց դուրս ելաւ քաղաքէն, յուսալով որ կը յաջողի իշնամիին գիծէն անցնիլ և փախչիլ: Սակայն Բաբելոնացիք լաւ հսկողութիւն կը կատարէին: Սեդեկիա և իր մարդիկը բռնուելով տարուեցան Նաբուգոդոնոսորի առջև, որ պաշարման երկար տեւելէն շատ բարկացած էր արդէն:

Նաբուգոդոնոսոր կանչեց Սեդեկիայի բոլոր զա-

ւակները և զանոնք իրենց հօրը աչուրներուն առջև մորթել տուաւ: Յետոյ հրամայեց որ Սեդեկիան կուրցնեն և շղթայի զարնելով Բաբելոն տանին:

Այն գիշերը Բաբելոնացիք մտան Նրուսաղէմ, ջարդեցին բնակիչները, այրեցին Աստուծոյ տաճարն ու թագաւորական պալատը, և կործանեցին քաղաքն ու պարիսպները: Իսկ ազատած ժողովուրդն ու զրաւուած զանձները, Նաբուգոդոնոսորի հրամանով, տարուեցան Բաբելոն:

Այսպէս կործանեցաւ Յուդայի թագաւորութիւնը:

Հրահանգ. — Երբ հաստատուած էր Յուդայի թագաւորութիւնը և ինչ պայմաններու մէջ. — Ինչո՞ւ Նաբուգոդոնոսոր երկրորդ անգամ յարձակեցաւ Նրուսաղէմի վրայ. — Ի՞նչ է դաշինքը:

2. ԳԵՐՈՒԹԵՆԷՆ ՎԵՐՋ

47. ՆԱԲՈՒԳՈՒՈՆՈՍՈՐԻ ԵՐԱԶԸ

Նաբուգոդոնոսորի հրամանով, Խորայելացի ընդունակ տղաք մասնաւոր կրթութիւն ստացան: Այս տղոց մէջ կը գտնուէին Դանիէլ և իր երեք ընկերները, որոնք Աստուծոյ հաւատարիմ մնացած էին և Անոր պատուէրներուն կը հետեւէին:

Անգամ մը Նաբուգոդոնոսոր ոսկիէ արձան մը շինել տուաւ որպէսզի ժողովուրդը պաշտէ զայն. չպաշտողները հնոցի մը մէջ պիտի նետուէին: Դանիէլ և իր ընկերները, հակառակ այդ սպառնալիքին, ծունգի չեկան արձանին առջև: Նաբուգոդոնոսոր, իմանալով, հնոցը նետել տուաւ Դանիէլի ընկերները, որոնք սակայն ողջ մնացին: Այն ատեն Նաբուգոդոնոսոր համոզուեցաւ թէ անոնց պաշտած Աստուածը զօրաւոր է, և մեծ պատիւներու առարկայ դարձուց Դանիէլն ու անոր երեք ընկերները, որոնք կը կոչուէին Սեղրաք, Միսաք և Աբելթնազով:

Ուրիշ անգամ մը Նաբուգոդոնոսոր երազ մը տեսաւ և այնքան վախեցաւ որ իսկոյն կանչեց բոլոր մոգերը ու հրամայեց որ մեկնեն իր երազը: Մոգերը ուզեցին հաւկընալ թէ ի՞նչ էր տեսած երազը, բայց Նաբուգոդոնոսոր մոռցած էր, որով մոգերը չկրցան զինքը գոհացնել:

Դանիէլ սակայն, Աստուծոյ աղօթելով, Անոր օգնութեամբ գտաւ երազին ինչ ըլլալը և մեկնութիւնն ալ տուաւ, գուշակելով որ Նաբուգոդոնոսորէ վերջ Բաբելոնի թագաւորութիւնը պիտի տկարանայ,

և ամէնէն վերջը երկրի վրայ պիտի սկսի ուրիշ թագաւորութիւն մը, Քրիստոսի թագաւորութիւնը, որ բնական վերջ չպիտի ունենայ:

Դանիէլ Աստուծոյ կ'աղօթէ

Թագաւորը այս մեկնութեան վրայ երեսի վրայ իշնալով երկրպագութիւն ըրաւ Դանիէլի, և խոստովանեցաւ որ անոր պաշտած Աստուածն է ճշմարիտ Աստուածը: Յետոյ՝ Բաբելոնի իմաստուններուն պետ կարգեց Դանիէլը:

Հրահանգ.—Ո՞վ էր Դանիէլ և ի՞նչ կերպով նշանաւոր դարձաւ.—Ի՞նչ է մոգը.—Նաբուգոդոնոսոր ինչո՞ւ հնոցի մը մէջ նետել տուաւ Դանիէլի ընկերները և ի՞նչ պատահեցաւ.— Ինչպէ՞ս Դանիէլ գուշակեց Քրիստոսի թագաւորութեան գալիքը.—Ի՞նչ է Քրիստոսի թագաւորութիւնը:

48. ԲԱՂԴԱՍԱՐԻ ԽՆՁՈՅՔԸ

Նաբուգոդոնոսորէ վերջ՝ երբ Բաբելոնի վրայ կ'իշխէր Բաղդասար, Պարսից Կիւրոս թագաւորը եկաւ պաշարեց Բաբելոնը: Քաղքին պաշարման միջոցին Բաղդասար մեծ խնճոյք մը կուտար, կուռքերուն ի պատիւ գինի խմելով. գինին դրուած էր այն ոսկիէ սրբազան

Բաղդասարի խնճոյքը

անօթներուն մէջ որոնք Նաբուգոդոնոսորի օրով Երուսաղէմի Տաճարէն բերուած էին:

Յանկարծ ձեռք մը երեւցաւ և պատին վրայ բաներ մը գրելով աներեւոյթ եղաւ: Բաղդասար վախցաւ, կանչեց բոլոր մոգերն ու իմաստունները և հրաւիրեց զանոնք որ մեկնեն դրուածը: Ոչ ոք սակայն կրցաւ զինքը գոհացնել: Այն առեւն՝ թագաւոր իր առջեւ բերել տուաւ Դանիէլը և ըսաւ անոր. «Եթէ սա գրուածը կարդաս, քեզի ծիրանի պիտի հազցնեմ, ոսկիէ մանեակ

պիտի կախեմ վիզէդ և առատ նուէր պիտի տամ քեզի»:

Դանիէլ պատասխանեց. «Նուէրներդ չեմ ուզեր, բայց պիտի կարդամ գրուածը. դուն արհամարհեցիր Աստուածը որ քեզի կեանք և ոյժ տուած էր. այս պատճառաւ այդ ձեռքը զրկեց ու գրել տուաւ. — Մանե, քեկեղ, փարեւ. ասիկա կը նշանակէ՝ չափեցի, կշռեցի, բաժնեցի. քու թագաւորութեանդ օրերը չափուած են. քեզ կ'ուած ու թեթեւ գտած են. քու թագաւորութիւնդ պիտի բաժնուի և ուրիշներուն պիտի արուի:

Նոյն գիշերը Բաղդասար սպաննուեցաւ. Կիւրոս գրաւեց անոր մայրաքաղաքը և վերջ տուաւ Բաբելոնացոց թագաւորութեան:

Հրահանգ. — Ի՞նչ պատահեցաւ Բաղդասարի օրով. — Ինչչո՞ւ ձեռք մը երեւցաւ խնճոյքի միջոցին և ի՞նչ գրեց. — Ի՞նչ մեղմուժիւն տուաւ Դանիէլ և ինչպէ՞ս կատարուեցաւ իր գուշակութիւնը. — Ի՞նչ է ծիրանին և ի՞նչ նշանակութիւն ունէր:

49. ԴԱՆԻԷԼ ԵՒ ԱՌԻԻԾՆԵՐԸ

Դանիէլ իր իմաստութեան չարժիւ սիրելի դարձաւ նաև Կիւրոսի: Պարսիկ իշխանները կը նախանձէին իրմէ և առիթ կը փնտռէին զինքը մեռցնել տալու համար:

Անգամ մը՝ թագաւորը հրամայեց որ բոլոր ժողովուրդը պաշտէ մի միայն իր պատկերը. այս հրամանին չհնազանդողները պիտի նետուէին առիւծներով լեցուն խուցի մը մէջ: Դանիէլ կարեւորութիւն չտուաւ այդ հրամանին և շարունակեց պաշտել Աստուածը: Աստի հրամանին և շարունակեց պաշտել Աստուածը: Աստի հրամանին և շարունակեց պաշտել Աստուածը: Աստի հրամանին և շարունակեց պաշտել Աստուածը: Աստի հրամանին և շարունակեց պաշտել Աստուածը:

թէեւ ուղեց փրկել իր սիրական Դանիէլը, բայց չկր-
ցաւ, և թողուց որ զայն առիւծներուն մէջ նետեն:

Կիւրոս նոյն գիշերը չկրցաւ քնանալ, առտուն
կանուխ գնաց խուցին մօտ, ու լուսամուտէն ներս նա-
յելով ըսաւ. «Դանիէ՛լ, ծառա՛յ Աստուծոյ, քու Աստ-
ուածդ զոր եռանդագին կը պաշտէիր, կրցա՛ւ քեզ ազա-

Դանիէլ առիւծներու խուցին մէջ

տել առիւծներու ճիրաններէն»:

Թագաւորը չէր լուսար որ Դանիէլ կը պատասխանէ
իրեն. իր ձայնն ալ չատ տխուր էր, որովհետեւ վստահ
էր թէ առիւծները բզբտած են զայն:

Բայց ահա լուսեցաւ Դանիէլի ձայնը որ կ'ըսէր.
«Տէ՛ր արքայ, իմ Աստուծաւ գոցեց առիւծներուն բե-
րանը, և անոնք բնաւ չդպան ինծի»:

Իրօք առիւծները չէին վնասած իրեն: Կիւրոս ու-
րախացաւ իր սիրականը ողջ տեսնելով. և անմիջապէս
զայն դուրս հանեց առիւծներու խուցէն: Յետոյ՝ Դա-
նիէլի տեղ հոն նետել տուաւ անոր թշնամիները, զորս
առիւծները կտոր կտոր ըրին:

Անկէ ետքը՝ Կիւրոս մեծ յարգանք կը տածէր Աս-
տուծոյ նկատմամբ:

Հրահանգ.—Կիւրոսի օրով Ինչ վիճակ ունէր Դանիէլ. — Ին-
չո՞ւ կը նախանձէին իրմէ.— Ինչո՞ւ համար Դանիէլ առիւծներու
խուցը նետուեցաւ.— Ինչ կը կարծէր տեսնել Կիւրոս և Ինչ տե-
սաւ.— Ինչ կերպով պատժուեցան Դանիէլի թշնամիները:

50. ԳԵՐՈՒԹԵՆՆԷ ԴԱՐՁ

Կիւրոս որ Դանիէլի պատճառաւ կը սիրէր Հրեանե-
րը, ուղեց զանոնք ազատել գերութենէ, որուն մատնը-
ւած էին 76 տարիէ ի վեր, և ըսաւ որ անոնցմէ փափա-
քողները դառնան Երուսաղէմ ու վերաչինեն Աստուծոյ
Տաճարը:

Այս թոյլտուութեան վրայ, Յուդայի և Բէնիամինի
բոլոր իշխաններն ու քահանաները ժողովուրդին գլուխը
անցնելով սկսան Երուսաղէմ դառնալ: Անոնք որ չէին
կրնար երթալ, արծաթէ և ոսկիէ անօթներ ու զանազան
նուէրներ կուտային գացողներուն, որպէս զի Տաճարին
կառուցման գործածեն: Կիւրոս ալ անոնց յանձնեց նա-
բուգողդոնոսորի օրով Երուսաղէմէն բերուած բոլոր սրբա-
զան անօթները:

Հայրենիք դարձող Հրեաներուն թիւը 42,000ը կ'անց-
նէր: Անոնց կ'առաջնորդէին Զօրաբարէլ, Յեսու և Քա-

հանայապետը: Երբոր Երուսաղէմ հասան, սեղան կազմելով Աստուծոյ զոր մատուցին և սկսան կառուցանել տաճարը: Ամէն մարդ որ կարողութիւն ունէր, կը մասնակցէր շինութեան. իսկ քահանաները կ'երգէին ժողովուրդին աշխատած ատենը:

Սամարացիք ալ ուզեցին մասնակցիլ Տաճարին շինութեան. բայց Հրեաները թոյլ չտուին, որովհետեւ անոնք կուռք ալ կը պաշտէին: Ատոր վրայ Սամարացիք աշխատեցան խանգարել Տաճարին շինութիւնը, սակայն չյաջողեցան:

Այդպէս ազօթքներով ու փառարանութիւններով լրացաւ տաճարը, ուր Հրեաները Պատէքի տօնը կատարեցին մեծ հանդէսներով: Ծերերը՝ որոնք կը յիշէին հին տաճարը, անոր վերականգնումը տեսնելով ուրախութենէ կուլային:

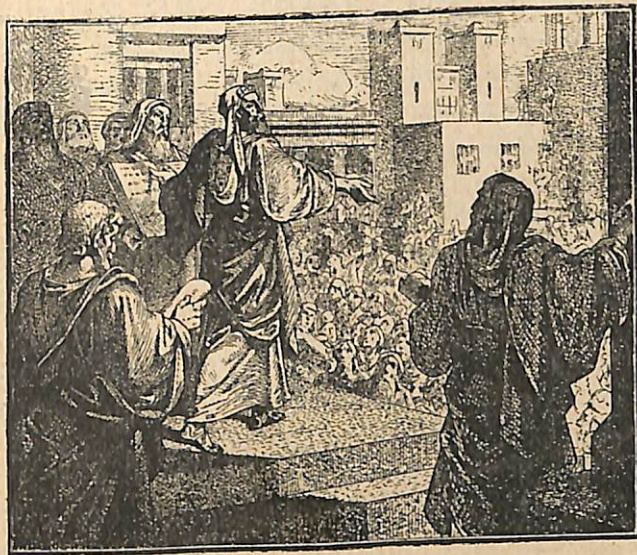
Քիչ առ քիչ, Իսրայելացիք սկսան նորէն հետեւիլ Աստուծոյ օրէնքներուն, զորս մոռցած էին օտարութեան մէջ:

Հրտիանգ. — Իսրայելացիք ինչպէ՞ս ազատեցան գերութենէ. — Ե՞րբ գերի տարուած էին, ինչո՞ւ և որո՞ւ կողմէ. — Ե՞րբ կազմուած էր Սամարացի ժողովուրդը և ինչո՞ւ այդ անունը կը կրէր. — Հին տաճարը ե՞րբ շինուած էր, որո՞ւ կողմէ և ե՞րբ կործանած էր:

51. ԵՐՈՒՍԱԼԵՄԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Կիւրոսէն վերջ, Արտաշէս Թագաւորին օրով, արքունի պալատին տակառապետն էր Նէէմի անունով Հրեայ մը, որ Թագաւորէն արտօնութիւն խնդրեց Երուսաղէմ երթալու: Տաճարը թէեւ շինուած էր, բայց քա-

ղաքը մեծ մասամբ աւերակ և պարիսպէն զուրկ կը մնար: «Տէ՛ր արքայ, ըսաւ Նէէմի, թոյլ տուր որ ծառադ և իր իր նախահայրերուն քաղաքը վերաշինէ»:

Եօթ օր յաջորդաբար կարդացուեցան Մովսէսի օրէնքները

Արտաշէսի արտօնութեան վրայ՝ Նէէմի վերադարձաւ հայրենիք և ժողովուրդին մեծերուն հետ խորհրդակցելով սկսաւ շինել քաղքին պարիսպներն ու դուռները:

Սամարացիք, տեսնելով որ Երուսաղէմ ամուր քաղաք մը պիտի ըլլայ և այլևս անառիկ պիտի դառնայ, ուղեցին պարիսպները շինուած զայն գրաւել, ու պատերազմի գագին Հրեաներուն վրայ:

Նէէմի յուսադրեց Հրեաները, ըսելով որ Աստուած իրենց հետ է և յաղթութիւնը իրենց պիտի մնայ: Յետոյ պահապաններ զրաւ քաղքին ամէն կողմերը, և

հրամայեց որ պարիսպներուն շինութիւնը առաջ տանին առանց վախնալու :

Երբոր Սամարացիք յարձակեցան, Նէէմի երկու մասի բաժնեց ժողովուրդը . մէկ մասը, առանց դադար առնելու կը շարունակէր պարիսպներուն շինութիւնը, իսկ միւս մասը՝ ղէնքը ձեռքը կը կռուէր : Աշխատողներն ալ զինուած էին, և յաճախ՝ մէկ ձեռքով պատ կը հիւսէին, միւս ձեռքով ալ զէնքը բռնած կը կռուէին :

Սամարացիք պարտուեցան և Հրեաները յաջողեցան լրացնել պարիսպները :

Անկէ ետքը Նէէմի բոլոր Իսրայելացիները Երուսաղէմ հաւաքեց, բերել տուաւ Մովսէսի օրէնքներուն զիրքը և եօթ օր յաջորդաբար կարդալ տուաւ, որպէս զի ամէն մարդ տեղեկանայ անոնց և Աստուծոյ ցոյց տուած ճամբէն չլքի : Երբ ընթերցումները աւարտեցան, մեծ և ուրախալի հանդէսներ կատարուեցան՝ Երուսաղէմի վերականգնութեան համար :

Հրեաները՝ գերութենէ դառնալէ վերջ՝ Պարսից թագաւորներուն իշխանութեան տակ կը մնային, բայց իրաւունք ունէին ընտրելու կուսակալներ որոնք զիրենք կը կառավարէին :

Հրահանգ. — Ինչպէ՞ս վերականգնեցաւ Երուսաղէմ և ո՞վ գլուխ կեցաւ այդ գործին .— Սամարացիք ինչո՞ւ աշխատեցան արգելելու Երուսաղէմի պարիսպներուն շինութիւնը .— Իսրայելացիք ի՞նչ կերպով կռուեցան անոնց հետ .— Ի՞նչ էին Մովսէսի օրէնքները և Աստուած երբ ու քանի՞ անգամ տուած էր զանոնք .— Ի՞նչ է կուսակալը :

52. Ե Մ Թ Է Ր

Անգամ մը Արտաշէս թագաւորը՝ թագունի մը ընտրելու համար՝ իր առջեւ բերել տուաւ բոլոր երիտասարդ աղջիկները : Ասոնց մէջ կը գտնուէր նաև Եսթէր անունով աղջիկ մը՝ զոր իր հօրեղբայրը՝ Մուրդքէ՝ իբր զաւակ կը մեծցնէր : Եսթէր շատ գեղեցիկ էր, յաջողեցաւ գրաւել Արտաշէսի սիրտը և դարձաւ թագունի : Մուրդքէ ալ արքունիքին մէջ մեծ պաշտօնի մը կոչուեցաւ :

Քանի մը տարի ետքը Արտաշէս իրեն առաջին պաշտօնեայ կարգեց Համան իշխանը և հրամայեց օր ամէն մարդ անոր երկրպագութիւն ընէ : Մուրդքէ սակայն չուզեց այդ հրամանին հնազանդիլ : Ատկէ քիչ առաջ՝ Մուրդքէ իմացած էր թէ մէկ քանի իշխաններ կ'ուզեն Արտաշէսը սպաննել և Եսթէրի միջոցաւ անմիջապէս լուր տուած էր Արտաշէսի, որ այս պատճառաւ շատ կը սիրէր զիրենք : Ատոր համար որ Մուրդքէ համարձակած էր չերկրպագել Համանի :

Մուրդքէ պալատ վազեց

Այս վերջինը սակայն շատ ոխակալ մարդ մըն էր. Մուրդքէի վարմունքը անարգանք մը նկատելով, որոշեց վրէժ լուծել՝ սուրէ անցընել տալով բոլոր Հրեաները:

Երբ Մուրդքէ ասիկա իմացաւ, շատ վրդովուեցաւ, պատուեց հագուստները, քուրձեր հագաւ, վաղեց գնաց պալատ, ու եսթէրը կանչելով պատմեց իրողութիւնը: Յետոյ ըսաւ անոր. «Ի՞նչ միայն կրնաս փրկել քու ազգդ. փութա՛ թագաւորին քով»:

Եսթէր պատասխանեց թէ անոնք որ առանց կանչուած ըլլալու թագաւորին քով կը մտնեն, մահուամբ կը պատժուին: Բայց Մուրդքէ պնդեց՝ յարելով. «Ինչ որ ալ ըլլայ պէտք է երթաս. ո՛վ գիտէ թերեւս Աստուած այս օրուան համար քեզ թագուհիի վիճակին բարձրացուց»:

Եսթէր յայտնեց թէ պիտի մտնէ թագաւորին քով և պատուիրեց որ Հրեաները ծով բռնեն ու աղօթեն անդադար:

Հրատանգ.—Ո՞վ էր Եսթէր և ի՞նչպէս թագուհի եղաւ. — Իբր օրով Հրեաները ինչ վտանգի ենթարկուեցան և ինչո՞ւ. — Եսթէր ինչո՞ւ չէր ուզեր թագաւորին քով մտնել. — Մուրդքէ ինչ ըսելով համոզեց զայն. — Ինչ է քու լոճը և ինչ նշանակութիւն ունի քու ձ հագնիլը:

53. ԵՍԹԷՐԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Եսթէր իր արքայական հագուստները հագնելով, նաժիշտի մը հետ ներկայացաւ թագաւորին. բայց այնքան յուզուած էր որ երկու անգամ յաջորդաբար նուազեցաւ:

Թագաւորը սակայն շատ սիրով ընդունեց զայն, և անոր նուաղիլը տեսնելով վաղեց մօտը և հարցուց թէ ինչ խնդիրք ունի: Եսթէր խնդրեց որ թագաւորն ու Համան նոյն օրը հացկերոյթի գան իրեն: Արտաշէս հա-

Թագաւորը Եսթէրի քով վաղելով հարցուց թէ ինչ խնդիրք ունի

ձեցաւ: Համան ալ իրեն համար պատիւ մը նկատեց այդ հրաւերը, ուրախ զուարթ տուն գնաց և յիսուն կանգուն բարձրութեամբ սիւն մը պատրաստել տուաւ: Մուրդքէն անկէ կախելու համար:

Եսթէր երկու անգամ թագաւորը խնջոյքի հրաւիրեց Համանին հետ, բայց չհամարձակեցաւ խնդիրքը յայտնելու: Երրորդ անգամուն, Արտաշէս հարցուց իրեն թէ ինչ կը խնդրէ. «Եթէ թագաւորութեանս կէսն ալ ու-

բարձր աշտարակ մը կը կրէր: Մակարայեցին կարծեց

Փիղը ճղմեց քաջ Մակարայեցին

Հրեաները ինկան Հռոմէացւոց իշխանութեան տակ:

Հրահալգ.—Դերութեան օգտատու իսրայէլացիները ինչ եղան — Ո՞վ էր Անտիոքոս եպիփան և ինչ փորձանք բերաւ Հրեաներուն գլխուն — Հրեաները որոնց միջոցաւ անկախութեան տիրացան. — Քանի՞ տարի տեւեց իրենց անկախութիւնը. անոր վերջնական 37 տարի ետքը ինչ մեծ դէպք պատահեցաւ. — Ինչ կը նշանակէ օրէնքէ շեղիլ:

թէ թշնամի թագաւորը այդ աշտարակին մէջ կը գտնուի, և փիղին տակը սպրդելով նիզակովը խոցեց անոր կուշտը. փիղը գլորեցաւ քաջ Մակարայեցին վրայ և դայն ճղմեց:

Մակարայեցւոց իշխանութիւնը տեւեց 130 տարի և վերջ գտաւ Քրիստոսի Ծնունդէն 37 տարի առաջ:

Անկէ ետքը՝

55. Հ Ե Ր Ո Վ Դ Է Ս

Հռոմէացւոց իշխանութեան տակ ինչպէ՞ն վերջ՝ Կուսակալներ կը կառավարէին Հրէաստանը. ասոնց մէջ ամէնէն նշանաւորը եղաւ Հերովդէս, որ Մեծ կոչուեցաւ, և որ Հռոմայեցւոց Սգոստոս կայսեր օրով թագաւոր դարձաւ, միշտ հպատակ մնալով Հռոմէական Կայսրութեան:

Իրարու յաջորդող զանազան կուսակալներու օրով Հրեաները միշտ չարչարուեցան, որովհետեւ Աստուծոյ հաւատարիմ կը մնային և չէին ուզեր կուռքեր պաշտել. կործանեցաւ նաև երուսաղէմի փառաւոր Տաճարը:

Հերովդէս՝ թագաւոր դառնալէն վերջ կը վախնար որ Հրեաները նորէն կ'ապստամբին Մակարայեցւոց առաջնորդութեամբ. այս պատճառաւ աշխատեցաւ Մակարայեցւոց սիրտը չահելու, և այդ մտքով անոնց ընտանիքէն Մարիամ անունով աղջկան հետ ամուսնացաւ:

Հերովդէս կը յուսար որ Մարիամի սիրոյն Մակարայեցիք իր կողմը կ'անցնին, իսկ երբեք չիրցաւ վստահիլ անոնց վրայ. ապստամբութեան վախը միշտ մնաց իր մէջ, և ատկէ ազատելու համար շատ անգուլթ միջոցի մը գիտեց, սպաննել տալով Մակարայեցւոց ընտանիքին բոլոր ժառանգները:

Իր վախը այնքան մեծ էր որ չուզեց անոնցմէ ոչ մէկուն խնայել. մինչև անգամ սպաննել տուաւ Մարիամը և անկէ ծնած իր երկու զաւակները:

Հրեաները սոսկումի տակ էին իր օրով, կը վախնային որ թագաւորը աւելի մեծ չարիքներ կը գործէ: Հեթո՞ւղէս սակայն, երկրին խաղաղութիւնը չվրդովելու և իր անգլխութիւնը մոռցնելու համար՝ Հրեաներուն սիրելի

աշխատութեան մը ձեռնարկեց: Երուսաղէմի Տաճարը որ քանդուած էր, սկսաւ վերաշինել տալ հոյակապ կերպով՝ Այդ շինութիւնը պիտի տեւէր երկար տարիներ և իր յաջորդներուն օրով միայն պիտի աւարտէր:

Հերովդէսի իշխանութեան միջոցին ծնաւ Մեր Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոս:

Հրահանգ. — Ո՞վ էր Հերովդէս և իր օրով ի՞նչ եղան Մա-կաբայեցիք. — Հերովդէս ինչո՞ւ կը վախնար որ Հրեաները կ'ապստամբին. — Ուրիշ ի՞նչ անգթութիւն ըրաւ, և ինչո՞վ ուղեց սե-րաշահիւ Հրեաները. — Ի՞նչ մեծ դէպք տեղի ունեցաւ Հերովդէսի օրով. — Երուսաղէմի Տաճարը քանի՞ անգամ կործանած էր և վերջին անգամ ե՞րբ վերաշինուած էր:

Բ. ՄԱՍ

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ա. ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒՆԴԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ՔԱՐՈՉՈՒԹԻՒՆԸ

1. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏՉԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Հերովդէս թագաւորին օրով Հրէաստանի մէջ կ'ապ-րէր Չաքարիա անունով արդար քահանայ մը, իր կնոջ՝ Եղիսաբեթի հետ: Երկուքն ալ ծեր էին և զաւակ չունէին:

Օր մը, մինչդեռ Չաքարիա կ'աղօթէր, Աստուծոյ հրեշտակը իրեն երեցաւ և ըսաւ. «Դուն զաւակ մը պի-տի ունենաս որուն անունը Յովհաննէս պիտի դնես. անիկա քեզի և ուրիշ շատերու համար ուրախութիւն մը պիտի դառնայ, որովհետեւ մեծ պիտի ըլլայ Աստուծոյ առջև, Ս. Հոգիով պիտի լեցուի և անհաւատները Աս-տուծոյ ճամբուն պիտի վերադարձնէ»:

Չաքարիա չուղեց հաւատալ, որովհետեւ ինք ու իր կինը շատ ծեր էին: Այն ատեն հրեշտակը յարեց. «Ես Քարբիէլ հրեշտակապետն եմ, Աստուած զիս ղրկեց որ քե-զի այս աւետիսը տամ, բայց դուն չհաւատացիր. և ահա համար պիտի ըլլաս դուն, մինչև այն օրը ուր ըսածս կա-տարուի»: Փրաւ ալ՝ տաճարէն ելլելէն վերջ՝ Չաքարիա չկրցաւ խօսիլ:

Հրեշտակին խոստման համաձայն Եղիսաբեթ զաւակ մը ծնաւ. ազգականները, ասիկա խելով, եկան անոնց ուրախութեան մասնակցելու, և փափաք յայտնեցին որ տղան հօրը պէս Զաքարիա կոչուի: Բայց Եղիսաբեթ՝ հրեշտակին պատուէրը միտքը բերելով՝ պնդեց թէ Յովնանէս պիտի կոչէ:

Այն ատեն՝ որոշեցին հօրը հարցնել, և Զաքարիա ալ տախտակի մը վրայ գրեց թէ տղուն անունը Յովնանէս պիտի դրուի: Ատոր վրայ իսկոյն լեզուն բացուեցաւ:

Զաքարիա նորածինը բազուկներուն մէջ առաւ, ու մարգարէացաւ ըսելով. «Ո՛վ պղտիկ տղայ, դուն ամենակարող Աստուծոյ Մարգարէն պիտի կոչուիս, որովհետեւ Տիրոջ ճամբան պիտի պատրաստես, և անոր ժողովուրդին պիտի սորվեցնես թէ Աստուծոյ գթած ողորմութեամբ իր մեղքերուն թողութիւն շնորհուելով պիտի փրկուի»:

Հրահանգ. — Ո՛վ էր Զաքարիա և ինչո՞ւ համը դարձաւ. — Ի՞նչ կը նշանակէ մարգարէանալ. — Իսրայելացիք ի՞նչ նշանաւոր մարգարէներ ունեցած էին. — Զաքարիա ի՞նչ տեսակ փրկութիւն մարգարէացաւ Աստուծոյ ժողովուրդին համար:

2. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ԱԻԵՏՈՒՄԸ

Այն ատենները Գալիլիոյ Նազարէթ քաղքին մէջ կը բնակէր Գաւթի գեղէն Մարիամ անուն կոյս մը որ Յովնայի անունով նշանած մը ունէր: Զաքարիայի երեւնալէն վեց ամիս՝ վերջ՝ Գարրիէլ հրեշտակապետ երեւցաւ նաեւ Մարիամի և ըսաւ անոր. «Ուրախացի՛ր, Մարիամ, որովհետեւ Աստուած քեզի հետ է»:

Մարիամ չհասկցաւ թէ ի՞նչ կը նշանակէ այդ ողջոյնը և չփոթեցաւ: Հրեշտակը ապահովցուց զայն՝ յա-

բելով. «Մի՛ վախնար, Մարիամ, Ս. Հոգին քու վրադ պիտի լիջնէ և դուն զաւակ մը պիտի ունենաս որուն անունը Յիսուս (Փրկիչ) պիտի դնես. Անկա Աստուծոյ Որդի պիտի կոչուի, պիտի տիրանայ Դաւթի աթոռին, և իր թագաւորութիւնը վերջ չպիտի ունենայ»:

Հրեշտակը Մարիամին յայտնեց նաեւ թէ իր ազգականը Եղիսաբեթ ալ զաւակ մը պիտի ունենայ: Ատոր վրայ՝ Մարիամ հաւատաց և ըսաւ. «Ես Տիրոջը աղախինն եմ, թող քու ըսածիդ պէս ըլլայ»:

Երբոր հրեշտակը մեկնեցաւ, Մարիամ ելաւ Զաքարիայի տունը գնաց Եղիսաբեթին այցելութիւն տալու: Եղիսաբեթ հասկցաւ թէ անկա Աստուծոյ Որդիին մայր պիտի դառնայ, և գոչեց. «Օրհնեա՛լ ես դուն կիներուն պիտի դառնայ, և գոչեց. «Օրհնեա՛լ ես դուն իմ Տիրոջ մայրն ես, և ես երջանիկ եմ որ Աստուած քու այցելութիւնդ ընդունելու ուրախութիւնն ալ տուաւ ինծի»:

Մարիամ Եղիսաբեթի քով կեցաւ երեք ամիս և յետոյ իր տունը դարձաւ նորէն:

Հրահանգ. — Ո՛վ էր Մարիամ և ինչո՞ւ հրեշտակը անոր երեւցաւ. — Ի՞նչ էր Դաւթի աթոռը (Թագաւորութիւնը), ե՞րբ կը սկսէր և ի՞նչ անցքերու առարկայ դարձաւ. — Ի՞նչ կը նշանակէին Եղիսաբեթի կողմէ Մարիամի ըսուած խօսքերը:

3. ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Հռոմէացւոց Օգոստոս կայսրը հրամայեց որ իր հըպատակներուն մարդահամարը կատարուի, և ատոր համար ամէն մարդ իր ծնած քաղաքը ելթայ անունը արձանագրել տալու:

Յովսէփ ու Մարիամ՝ Դաւիթի ցեղէն ըլլալով, ճամբայ ելան Բեթղէէմ՝ իրենց ծննդավայրը երթալու։ Երբ հոն հասան, պանդոկները լեցուած էին։ այս պատճառաւ օտարացեացան գոմի մը մէջ անցընել գիշերը։ Նոյն գիշերը աշխարհ նկաւ Յիսուս, զոր Մարիամ խանձարուրով պատելով մատուրն մէջ դրաւ։

Հովիւները երկրպագեցին Յիսուսին

Բեթղէէմի չրջականները հովիւներ իրենց հօտերը կը պահպանէին այդ գիշերը, երբ յանկարծ փառաւոր լոյս մը ծագեցաւ երկինքէն։ Հովիւները սկսան վախնալ, բայց Աստուծոյ հրեշտակը իրենց երեւնալով ըսաւ. «Մի՛ վախնաք, որովհետեւ մեծ աւետիս մը պիտի տամ ձեզի։ Դաւիթի քաղքին մէջ այսօր ձեզի փրկիչ մը ծնաւ»։

Յիսուսի մանկուսիւնը

Յետոյ՝ երեւցան ուրիշ բազմաթիւ հրեշտակներ, որոնք «Փառք Աստուծոյ՝ երկինքի բարձրութեան մէջ, խաղաղութիւն երկրի վրայ, և հաճութիւն մարդոց մէջ» տաղը կ'երգէին:

Երբ հրեշտակները աներեւութացան, հովիւները ըսին իրարու. «Երթանք Բեթղէէմ, տեսնենք թէ ինչ եղած է»:

Եւ երբ հոն գացին ու տեսան մսուրին մէջ պառկած մանուկը, երկրպագեցին անոր: Յետոյ՝ իրենց տեղերը դարձան՝ Աստուծոյ փառք տալով:

Ութ օր վերջ՝ Մարիամ և Յովսէփ մանուկին անուշը Յիսուս դրին:

Հրահանգ — Մարիամ ինչո՞ւ Բեթղէէմ գնաց. — Ինչ է մարդահամարը. — Ինչո՞ւ Յիսուս մսուրի մը մէջ ծնաւ. — Ամէնէն առաջ որոնց յայտնուեցաւ Յիսուսի ծնունդը, և ինչպէ՞ս. — Ինչ կը նշանակէր հրեշտակներուն երգած տաղը:

4. Մ Ո Գ Ե Ր Ը

Յիսուսի ծնած ատենը Արեւելքի կողմը բնակող մոգեր փայլուն աստղ մը տեսան և անոր հետեւելով եկան մինչև Երուսաղէմ, ուր աստղը աներեւութացաւ: Մոգերը որոնք գուշակած էին թէ մեծ թագաւոր մը կը ծնի, կը հարցնէին թէ «Ո՞ւր է Հրեաներու նորածին թագաւորը որուն երկրպագելու եկած ենք»:

Հերովդէս՝ ասիկա լսելով, չփոթեցաւ, կանչեց բոլոր քահանայապետերը և անոնց հարցուց թէ ո՞ւր պիտի ծնէր Քրիստոս. անոնք ալ ըսին թէ մարգարէին գուշակութեան համեմատ՝ Բեթղէէմի մէջ պիտի ծնի:

Այն ատեն Հերովդէս իր մօտ բերել տուաւ մոգերը, անոնց յայտնեց թէ նորածին թագաւորը Բեթղէէմ կը գտնուի, ու պատուիրեց որ եթէ զայն գտնեն, վերա-

Մոգերը փայլուն աստղ մը տեսան

կնդրուկ և զմուռս, զորս հետերնին բերած էին:

Ասդին՝ Հերովդէս մեծ անհամբերութեամբ անոնց վերադարձին կը սպասէր: Վախնայով որ նորածին թագաւորը իր իշխանութեան վերջ կուտայ, որոշած էր զայն սպանել: Մոգերէն պիտի հասկնար թէ իրօք ո՞ւր կը գտնուի:

Բայց Աստուած երազի մէջ մոգերուն երեւնայով պատուիրեց որ Հերովդէսի մօտ չդառնան և անոր չիմացնեն Յիսուսի ուր գտնուիր. մոգերն ալ ուրիշ ճամբով մը դարձան իրենց երկիրը, առանց Հերովդէսի հանդիպելու:

դարձին գան իրեն իմաց տան, որպէս զի ինք ալ անոր երկրպագէ:

Երբ մոգերը ճամբայ ելան, փայլուն աստղը նորէն երեւցաւ, և զիրենք առաջնորդեց մինչև այն տեղը ուր ծնած էր Յիսուս:

Մոգերը շատ ուրախացան որ իրենց նպատակին հասան, ծնրադրեցին Յիսուսի առջև, և անոր մատուցին առատ նուէրներ, ոսկի,

Հերովդէս և Մոգերը

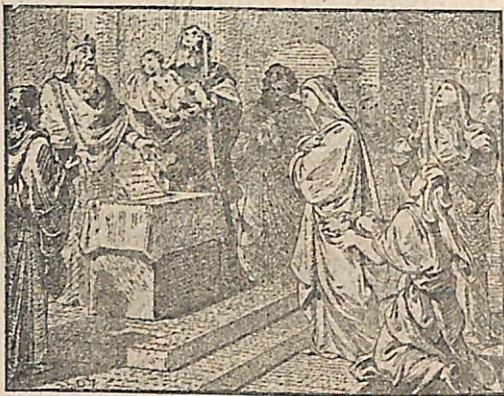
Հրահանգ. — Մոգերը ինչ գուշակեցին փայլուն աստղին հոգմէ երուսաղէմ առաջնորդուելով. — Ինչու վախցաւ Հերովդէս և ինչ կ'ուզէր ընել. — Ինչպէս Աստուած արգիլեց անոր մտածած չարութիւնը. — Ինչ է կնդրուկը, ինչ է զմուռս. ինչ կը գործածուէին:

5. ՅԻՍՈՒՍԻ ԸՆԾԱՅՈՒՄԸ

Յովսէփ և Մարիամ՝ ծնելէն քառասուն օր ետքը Յիսուսը տարին Երուսաղէմի Տաճարը՝ Աստուծոյ ընծայելու: Այդպէս կը պատուիրէր Մովսէսի օրէնքը, որուն համաձայն՝ հարուստները իրր ընծայ գոյգ մը դառնուկ կը տանէին նորածինին հետ, և աղքատներն ալ զոյգ մը տատրակ: Յիսուսի ծնողքը աղքատ էին, և զոյգ մը տատրակ տարին:

Այն ատենները Երուսաղէմի մէջ Սիմէոն անուշով

արդար ու աստուածավախ ծերունի մը կար։ Ս. Հոգին անոր խոստացած էր թէ Փրկիչը չտեսած չպիտի մեռնի։ Երբ Յիսուս տաճարը կը գտնուէր, Սիմէոն եկաւ, մանուկը գիրկը առաւ և ըսաւ. «Տէ՛ր, հիմայ խաղաղութեամբ առ հոգիս, որովհետեւ աչուքներս տեսան Փրկիչը զոր պատգասեցիր բոլոր ազգերուն համար»։

Յիսուսի ընծայումը

Այդ միջոցին Հերովդէս՝ հասկնալով թէ Մոգերը չը պիտի դառնան իր քով, հրամայեց որ Բեթլէէմի և շըրջականերուն մէջ գտնուող երկու տարեկանէն պզտիկ բոլոր տղաքը մեռցնեն. այսպէսով կը յուսար Յիսուսը ապահով կերպով սպաննել տալ։

Բայց Աստուծոյ հրեշտակը՝ երազի մէջ Յովսէփի երևնալով ըսաւ. «Ելի՛ր, ա՛ռ տղան ու մայրը, փախի՛ր Եգիպտոս և հոն մնացիր մինչև որ ես քեզի իմաց տամ. որովհետեւ Հերովդէս մանուկը կը փնտռէ սպաննելու համար»։ Յովսէփ ելաւ գիշերանց, առաւ Մարիամն ու Յիսուսը և փախաւ Եգիպտոս։

Յովսէփ Եգիպտոս մնաց մինչև Հերովդէսի մահը. ուրկէ վերջ, հրեշտակին հրամանով, դարձաւ Իսրայէլ։

Եգիպտոս փախուստը

լացւոց երկիրը և հաստատուեցաւ Նազարէթ քաղաքը՝ Այնտեղ ընակելուն համար է որ Յիսուս Նազովրեցի կոչուեցաւ։

Հրահանգ.—Ինչո՞ւ Յիսուս Երուսաղէմի Տաճարը տարուեցաւ.—Ինչ կը նշանակէ Աստուծոյ ընծայումը.—Ո՞վ էր Սիմէոն Երուսին և ինչպէ՞ս կատարուեցաւ անոր եղած խոստումը.—Յովսէփ և Մարիամ ինչո՞ւ Եգիպտոս փախցուցին Յիսուսը.—Ինչո՞ւ Յիսուս Նազովրեցի կոչուեցաւ։

6. ՅԻՍՈՒՍ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ

Յովսէփ և Մարիամ ամէն տարի Չատկուան տօնին
Երուսաղէմ կ'երթային: Երբ Յիսուս տասերկու տարեկան
էր, նորէն գացած էին Չատիկը Երուսաղէմ անցընելու:
Վերադարձին Յիսուս Երուսաղէմ մնաց, մինչդեռ Յով-

Յովսէփ և Մարիամ Յիսուսը գտան Տաճարին մէջ

սէփ և Մարիամ կը կարծէին թէ իրենց ճամբու ընկեր-
ներուն հետ կը գտնուի:

Օրուան մը ճամբայ երթալէ վերջ, յանկարծ տեսան
որ Յիսուս չկայ, իսկոյն փնտռեցին ամէն կողմ, ու չը
գտնելով՝ վերադարձան Երուսաղէմ: Ամբողջ երեք օր

զայն փնտռելէ ետք, վերջապէս գտան տաճարին մէջ,
նստած վարդապետներուն հետ, որոնց հարցումներ կ'ուղ-
ղէր: Բոլոր լսողները կը հիանային իր իմաստութեան
և տուած պատասխաններուն վրայ:

Յովսէփ և Մարիամ զարմացան զինքը այդտեղ տես-
նելով. «Չաւակս, ի՞նչ ըրիր, ըսած Մարիամ, երեք օր
է որ քեզ կը փնտռենք և չառ չարչարուեցանք քեզի
համար»: Այն ատեն՝ Յիսուս պատասխանեց. «Ինչո՞ւ
զիս կը փնտռէիք, չէ՞ք գիտեր որ ես պէտք է Հօրս
տան մէջ ըլլամ»:

Մարիամ և Յովսէփ չհասկցան այս խօսքին իմաստը:
Յիսուս անոնց հետ վերադարձաւ Նազարէթ: Միշտ կը
հնազանդէր անոնց խօսքին, կը զարգանար իմաստու-
թեամբ ու հասակով, և Աստուծոյ ու մարդոց առջեւ
միշտ աւելի շնորհալի կը դառնար:

Հրահանգ — Յովսէփ և Մարիամ ի՞նչպէս կորսնցուցին Յիսու-
սը և ո՞ւր գտան զայն. — Ի՞նչ կը նշանակէր Յիսուսի տուած պա-
տասխանը. — Յիսուս ի՞նչ տեսակ յատկութիւններով նշանակելի կը
գառնար:

7. ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Չաքարիայի որդին՝ Յովհաննէս՝ անապատին մէջ
կ'ապրէր, երբ Աստուած հրամայեց անոր որ երթայ քա-
րողելու Յորդանանի կողմերը: Յովհաննէս ուղտի բուրդէ
հագուած կը հագնէր, կաշիէ գօտի կը կապէր և մարախ
ու վայրի մեղր կ'ուտէր:

Երբոր Յորդանան եկաւ, սկսաւ քարոզել. «Ապաշ-
խարեցէ՛ք, որովհետեւ երկինքի թագաւորութիւնը կը մօ-

տենայ. ահա ինձմէ աւելի զօրաւոր մէկը կու գայ, որուն օտքին կօշիկները քակելու անգամ արժանի չեմ ես. ես ձեզ ջուրով կը մկրտեմ, ինք ձեզ Ս. Հոգիով պիտի մկրտէ»:

Ու կը մկրտէր բոլոր ապաշխարողները: Հրէաստանի

Յովհաննէս Մկրտիչ կը քարոզէ

ամէն կողմերէն մարդիկ կուգային իր մօտ, կը խոստովանէին իրենց մեղքերը և կը մկրտուէին Յորդանանի մէջ:

Յիսուս որ այն ատենները երեսուներորդ տարին կը մտնէր, նոյնպէս Նազարէթէն Յորդանան եկաւ՝ Յովհաննէսէն մկրտուելու համար: Յովհաննէս չուզեց մկրտել, ըսելով. «Ես պէտք է քեզմէ մկրտուիմ. դո՞ւն ինձի կու գաս»: Բայց Յիսուս պատասխանեց. «Թո՛ղ որ մկրտուիմ հիմայ. պէտք է ընենք այն ինչ որ արդար է»: Յովհաննէս այլևս չընդդիմացաւ և մկրտեց Յիսուսը:

Այդ միջոցին երկինքը բացուեցաւ և Յովհաննէս տեսաւ որ Ս. Հոգին աղանձի կերպարանքով կ'իջնէ Յիսուսի վրայ:

Յիսուսի մկրտութիւնը

Միևնոյն ժամանակ երկինքէն ձայն մը խուեցաւ որ կ'ըսէր. «Այդ է իմ սիրելի որդիս որուն հաւանած եմ»:

Հրտահագ. — Ե՞րբ ծնած էր Յովհաննէս Մկրտիչ և ի՞նչ կերպով. — Ո՞վ էր Ձաքարեա. — Յովհաննէս որո՞ւ կ'ազնարկէր՝ ըսելով որ իրմէ աւելի զօրաւորը պիտի գայ. — Ի՞նչ անցքեր տեղի ունեցած էին Յորդանանի մէջ:

Բ. ՔԱՐՈՉՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

8. ՅԻՍՈՒՍԻ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐԸ

Մկրտուելէն վերջ՝ Յիսուս Գալիլիա գնաց։ Օր մը, մինչդեռ ծովեզերքը կը պտտէր, տեսաւ երկու նաւակներ և խումբ մը ձկնորսներ։ Այս վերջինները իրենց ուսկանները կը լուային։

Ձկնորսները կը տրանջային թէ ամբողջ գիշերը աշխատեցան և չկրցան բան մը որսալ։ Այն ատեն՝ Յիսուս մտաւ նաւակներէն մէկուն մէջ, որուն տէրը Սիմոնն էր և հրամայեց որ նորէն ուսկան նետեն։ Այս անգամ ձուկերը այնքան առատ լեցուեցան ուսկաններուն մէջ որ Սիմոնի նաւակին ձկնորսները ստիպուեցան միւս նաւակին մարդիկը օգնութեան կանչել ուսկանը քաշելու համար, ու երկու նաւակներն ալ ընկղմելու աստիճան լեցուեցան։

Սիմոն և իր ընկերները զարմացան այդ արդիւնքը տեսնելով, և հասկցան որ սուրբ մարդ մըն էր Յիսուս։ Երբոր ցամաք ելան, Յիսուս ըսաւ անոնց. «Հետեւեցէ՛ք ինձի, և ես մարդու որսորդ պիտի ընեմ ձեզ»։

Ձկնորսները թողուցին իրենց ուսկանները և Յիսուսի հետեւեցան։

Գալիլիոյ մէջ, ժողովուրդը միշտ կուգար կը խմբուէր Յիսուսի շուրջը, անոր քարոզութիւնները մտիկ ընելու համար։ Շատեր կ'ուզէին բնաւ չբաժնուիլ իրմէ։ Յիսուս յաջորդաբար ընտրեց տասներկու հոգի որոնք իր առաքեալները դարձան։ Ասոնք էին՝ Սիմոն որ Պետրոս կը կոչուէր, իր եղբայրը Անդրէաս, Յակոբոս մեծ և իր

եղբայրը՝ Յովհաննէս, Փիլիպպոս, Բարթողիմէոս, Թովմաս, Մատթէոս, Յակոբոս փոքր, Սիմոն Կանանացի, Թագէոս և Յուդա Իսկարիովտացի։

Յիսուս կը քարոզէր թէ արքայութեան մտնելու համար պէտք է մկրտուիլ, թէ ինք մարդիկը փրկելու համար աշխարհ եկած է, և թէ պէտք է հաւատալ իր աստուածութեան։

Ամէն կողմէ հիւանդներ կը բերէին Յիսուսի, որ անմիջապէս կը բժշկէր զանոնք։ Կը բաւէր որ իրեն հաւատան, և բժշկութիւնը կը կատարուէր։

Հրահանգ. — Յիսուս ի՞նչ ըրաւ ձկնորսներուն.— Ձկնորսները ինչէն հասկցան Յիսուսի սրբութիւնը.— ի՞նչ կը նշանակէր Յիսուսի անոնց ուղղած խօսքը թէ «զիրենք մարդու որսորդ պիտի ընէ».— Ինչպէ՞ս ընտրուեցան Յիսուսի առաքեալները.— ի՞նչ բան կը բաւէր՝ Յիսուսի միջոցաւ բժշկութիւն գտնելու համար.— ի՞նչ կը քաջագէր Յիսուս։

9. ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔԸ

Օր մը, մինչդեռ մեծ բաղմութիւն մը իրեն կը հեռեւէր, Յիսուս լեռան մը վրայ ելաւ և քարոզեց՝ ըսելով.

«Սիրեցէ՛ք ձեր թշնամիները, աղէկութիւն ըրէ՛ք անոնց որ ձեզ կ'ատեն, աղօթեցէ՛ք անոնց համար որոնք ձեզի գէշութիւն կ'ընէն»։

«Վարուեցէ՛ք մարդոց հետ ա՛յնպէս ինչպէս կ'ուզէ՛ք որ վարուին ձեզի հետ. այդ կերպով միայն կրնաք արժանի վաւարակները դառնալ ձեր երկնաւոր Հօրը, որուն արեւ հաւասարապէս կը ծագի չարերուն և բարիներուն վրայ, և անձրեւ կը բերէ թէ՛ արդարներուն և թէ՛ մեղաւորներուն»։

«Մի՛ դատէք ու չպիտի դատուիք: Ներեցէ՛ք և ձեզի ալ պիտի ներեն: Տուէ՛ք և ձեզի ալ պիտի տան» Խնչ չափով որ չափէք, այն չափով ալ պիտի չափուիք»

«Մերեցէ՛ք ձեր թշնամիները»

«Ինչո՞ւ կը տեսնէք ձեր եղբոր աչքին մէջ գտնուող յարդի չիւղը, ու չէք տեսներ ձեր աչքին մէջ գտնուող գերանը:

«Աղօթելու գացած ատեննիդ եթէ սրդողած էք ձեր եղբորը հետ, նախ հաշտուեցէ՛ք անոր հետ և յետոյ աղօթեցէ՛ք:

«Մեր ողորմութիւն տաք, մի՛ ծանուցանէք. աջ ձեռքին տուածը պէտք չէ որ ձախ ձեռքը իմանայ:

«Զգուշացէ՛ք սուտ մարդարէներէն, որոնք ոչխարի կերպարանքով գայիր են: Բարի ծառը բարի պտուղ

կու տայ և չար ծառը չար պտուղ. ուրեմն զանոնք ի՞նչնեց պտուղներէն ճանչցէ՛ք:

«Աղօթեցէ՛ք, և ըսէք այսպէս. —

Յիսուս կը բժշկէր հիւանդները

«Ո՛վ Մեր Հայրը որ երկինքն ես, քու անունդ սուրբ ըլլայ, քու թագաւորութիւնդ գայ. թող քու կամքդ ըլլայ, ինչպէս երկինքի մէջ, այնպէս ալ երկրի վրայ. մեր ամէն օրուան հացը այսօր, ալ տուր մեզի և մեր պարտքը մեզի չնորհէ, ինչպէս որ մենք կը չնորհնք մեր պարտականներուն. մի՛ ձգեր մեզ փորձութեան մէջ, այլ ազատէ մեզ չարէն, որովհետեւ թագաւորութիւն, զօրութիւն ու փառք քուկդ են, ամէն»:

Յիսուս շարունակ հրաշքներ կը գործէր անկէ ետքը: Բարոտներ և անդամաւորյծներ բժշկուեցան իր շնորհիւ: Անգամ մը, մինչդեռ նաւով կը ճամբորդէր իր աշակերտներուն հետ ու քնադած էր, սաստի՛կ իր թորիկ ծագե-

ցաւ: Յիսուսի աշակերտները վախցան և գինքը քունէն արթնցուցին: Յիսուս ելաւ և աշակերտներուն թերեհաւատութիւնը յանդիմանալէ վերջ սաստեց ծովը որ իսկոյն հանդարտեցաւ: Ուրիշ անգամ մը Գալիլիոյ ծովեզերքին մօտ երկու կոյրեր ելան իր դէմը. Յիսուս ձեռքը անոնց աչքերուն վրայ դրաւ, և անա անոնք սկսան տեսնել:

Հրահանգ.—Բացատրել Յիսուսի խօսքերուն իմաստը:

10. ՍԵՐՄԱՆԱՅԱՆԻՆ ԱՌԱԿԸ

Յիսուս ուրիշ քարոզի մը մէջ ըսաւ.

«Սերմանացան մը ելաւ սերմ ցանելու, և սերմեր ինկան արտէն դուրս, ճամբուն վրայ, ուր թռչուններ կերան զանոնք:

«Ուրիշ սերմեր ինկան ապառաժուտ տեղեր. խորունկ հողին մէջ թաղուած չլլալով՝ չուտով ծլեցան. և արեւը կլլելուն պէս այրեցան: Եւ որովհետեւ արմատ չունէին, իսկոյն չորցան:

«Մաս մը սերմեր ալ ինկան փուշերու մէջ, փուշերը մեծցան և զանոնք խեղդեցին:

«Իսկ այն սերմերը, որոնք լաւ հողի վրայ ինկան, պտուղ տուին. մէկ սերմը հարիւր, ուրիշ մը վաթսուն, ուրիշ մը երեսուն պտուղ տուաւ»:

Աշակերտները հարցուցին թիւ ինչ կը նշանակէ այդ առակը: Յիսուս պատասխանեց.

«Սերմը Աստուծոյ խօսքն է. կան մարդիկ որ կը լսեն այդ խօսքը, բայց միտք չեն պահեր, և չարը կ'ուգայ անոր սրտին մէջէն ցանուածը կը տանի. ճամբուն

վրայ ինկած և թռչուններէն կերուած սերմն է ասիկա: «Ուրիշներ՝ ուրախութեամբ կը լսեն Աստուծոյ խօսքը, բայց հազիւ վայրկեան մը կը հաւատան անոր, որով

Սերմանացան մը ելաւ սերմ ցանելու

անիկա արմատ չի բռներ իրենց մէջ. ապառաժուտ տեղերու մէջ ինկած սերմն է ասիկա:

«Դարձեալ ուրիշներ՝ կը լսեն Աստուծոյ խօսքը, բայց կեանքի մտահոգութիւններուն և հարստութիւններուն մէջ կը մոռնան զայն. փուշերու մէջ ինկած սերմն է ասիկա:

«Իսկ կան որ կը լսեն Աստուծոյ խօսքը, լաւ մը կ'ըմբռնեն զայն, անոր համաձայն կը վարուին. լաւ հողի վրայ ինկած սերմն է ասիկա. այն որ պտուղ կուտայ, երբեմն հարիւր, երբեմն վաթսուն, երբեմն երեսուն:

Հրահանգ.—Բացատրել սերմանացանին առակը, առօրեայ կեանքէ քաղուած օրինակներով ճշտելով Յիսուսի տուած մեկնութեան:

Հինգ հազար ժողովուրդ կար այնտեղ, ամէնքն ալ կերան ու կշտացան:

Յիսուս հացերը բազմացուց և բոլոր ժողովուրդը կշտացաւ

Ժողովուրդը երբ այս հրաշքը տեսաւ, սկսաւ աղաղակել:

«Այս է ճշմարիտ մարգարէն որ աշխարհ պիտի գար:»

Յետոյ ուղեց զայն թաղաւոր հռչակել, բայց Յիսուս չուտ մը առաքեալները նաւ դրաւ և ինք ալ հեռանալով իրան մը վրայ ելաւ աղօթելու:

Առաքեալները ծովուն վրայ փոթորիկի բռնուեցան և սկսան ողբալ, վախնալով որ պիտի խեղդուին: Յիսուս իսկոյն ծովուն վրայէն քակելով անոնց մօտեցաւ: Առաքեալները կարծեցին թէ տեսիլք մըն է ատիկա:

բայց Յիսուս ճանչցուց ինքզինքը: Այն ատեն Պետրոս ըսաւ իրեն. «Եթէ իրիք դուն ես, հրաման րէ որ ջուրէն թուն վրայէն քակելով քեզի գում:» Յիսուսի հրամանին վրայ Պետրոս ջուրը մտաւ, սակայն հովը սաստիկ ըլլալուն վախցաւ և սկսաւ աղաչել Յիսուսի որ ազատէ զինքը: Յիսուս րոնեց անոր թեւէն ու նաւը տարաւ, ուր աշակերտները երկրպագեցին իրեն, ըսելով որ իրօք Աստուծոյ Որդին է:

Հրահանգ.—Յիսուս ինչ պարագաներու մէջ և ինչպէս բազմացուց հացերն ու ձուկերը.—Այս հրաշքէն ետք Յիսուս ինչո՞ւ հեռացաւ ժողովուրդէն. — Ինչ պատահեցաւ ծովուն վրայ:

13. ԱՆԽԻՂՃ ԾԱՌԱՆ

Աշակերտներէն մէկը որ մը հարցուց Յիսուսի.

Ծառան ծունկի եկաւ

«Տէ՛ր, քանի՞ անգամ պիտի ներեմ եղբորս երբ ինձի չարութիւն ընէ. եթէ անգամ կը բաւէ:»

Յիսուս պատասխանեց .

«Ո՛րք թէ եօթ , այլ եօթանասուն անդամ եօթ հեղ պէտք է ներես» :

Յետոյ հետեւեալ առակը պատկեց .

«Թագաւոր մը կ'ուզէր իր ծառաներուն հետ հաշիւ

Չար ծառան ընկերոջը կոկորդը սեղմեց

տեսնել . անոնցմէ մէկը շատ պարտք ունէր և չէր կրնար վճարել , այս պատճառաւ , թագաւորը հրամայեց որ զայն իբր գերի ծախեն : Բայց ծառան ծուռնկի եկաւ և պաղատեցաւ որ քիչ մըն ալ համբերէ , ու պիտի աշխատի պարտքը վճարելու : Թագաւորն ալ զթաց և չնորհեց անոր պարտքը :

«Նոյն ծառան ընկեր մը ունէր ուրիշ պզտիկ գումար մը կը պահանջէր : Շիտակ անոր գնաց , և կոկորդը տեղմելով ըսաւ որ վճարէ պարտքը : Խեղճ ընկերը իր տոքը ինկաւ և պաղատեցաւ որ քիչ մըն ալ համբերէ , ու պիտի աշխատի պարտքը վճարելու : Միւսը սակայն մտիկ չըրաւ և զայն բանտ նետել տուաւ :

«Թագաւորը երրորդ իմացաւ ասիկա , բարկացաւ և անխիղճ ծառան կանչել տալով ըսաւ անոր .

«—Չա՛ր ծառայ , պէտք չէ՛ր որ ընկերոջդ գլխիդ ինչպէս որ ես քեզի գլխացի :

«Եւ զայն բանտ նետել տուաւ :

«Իմ երկնաւոր Հայրս ալ այդ Թագաւորին պէս պիտի վարուի ամէն անոնց հետ որոնք իրենց ընկերոջ սըրտանց չներեն» :

Հրահանգ.—Յիսուս ինչ առթիւ պատմեց անխիղճ ծառային տառալը.—Ի՞նչ կը նշանակէ այդ տառալը.—Ի՞նչ կերպով պէտք է վաթուխնք մեր ընկերներուն հետ :

14. ԲԱՐԻ ՍԱՄԱՐԱՅԻՆ

Օրէնքի ծանօթ մարդ մը հարցուց Յիսուսի թէ ի՞նչ պէտք է ընէ երկինքի արքայութեան արժանանալու համար :

«Ի՞նչ գրուած է օրէնքին մէջ , հարցուց Յիսուս» :

Մարդը պատասխանեց .

«Պիտի սիրես քու Տէր Աստուածդ բոլոր սրտովդ , թոյլը հոգովովդ և բոլոր մտածումովդ . քու ընկերդ ալ պիտի սիրես քու անձիդ պէս» :

«Էաւ պատասխանեցիր , ըսաւ Յիսուս , այդպէս ըրէ և պիտի արժանանաս երկինքի արքայութեան» :

«Բայց իմ ընկերս ո՞վ է ,» հարցուց նորէն մարդը :

Այն ատեն Յիսուս հետեւեալ առակը պատմեց .

«Մարդ մը երուսաղէմէն երիքով կ'երթար երբ հանդիպեցաւ աւազակներու , որոնք զինքը վիրաւորեցին ,

մերկացուցին ու կիսամեռ վիճակի մէջ ճամբուն վրայ ձգելով փախան գացին :

Բարի Սամարացին

«Քահանայ մը անցաւ այն ճամբէն, տեսաւ վիրաւորը, բայց հեռացաւ առանց անոր օգնելու: Ղևտացի մըն ալ որ անկէ ետքը այդ ճամբէն անցաւ, տեսաւ վիրաւորը, բայց նոյնպէս հեռացաւ առանց անոր օգնելու:

«Աւելի հաջորդ անցաւ Սամարացի մը, և վիրաւորը տեսնելով խղճաց. ձիէն վար իջաւ, ու մարդուն քով երթալով անոր վէրքերը դարմանեց: Յետոյ զայն ձիուն վրայ դնելով պանդոկ մը տարաւ և սկսաւ խնամել:

«Միւս օրը, մեկնած միջոցին, պանդոկապետին դռամ տուաւ և պատուիրեց որ լաւնայէ վիրաւորին. խոս-

տացաւ նաև որ եթէ իր տուած դրամէն աւելի ծախք ընէ, ինք վերադարձին կը վճարէ»:

Այս առակը պատմելէն վերջ Յիսուս հարցուց իր խօսակցին.

«Հիմայ դուն ըսէ թէ ո՞վ է գողերէն վիրաւորուած մարդուն ընկերը?»

«Այն որ գթաց անոր վրայ», պատասխանեց մարդը:

«Ուրեմն դուն ալ անոր պէս վարուէ», յարեց Յիսուս և զայն ճամբու դրաւ:

Հրահանգ. — Յիսուս ի՞նչ առթիւ պատմեց բարի Սամարացիին առակը և ի՞նչ դաս հանեց անկէ. — Որո՞նք Ղևտացի կը կոչուէին և որո՞նք Սամարացի:

15. ԲԱՐԻ ՀՈՎԻԻԸ

Փարիսեցիներն ու դպիրները կը տրտնջային յաճախ թէ Յիսուս աւելի մեղաւորները կ'ընդունէ և անոնց հետ կը ճաչէ: Իրաւ ալ Յիսուս կը գթար թշուառ ժողովուրդին վրայ, որ առանց հովիւի մնացած հօտի մը կը նմանէր:

Երբ Փարիսեցիներուն ու դպիրներուն տրտունջը իմացաւ, Յիսուս ըսաւ.

«Ես բարի հովիւն եմ. իմ ոչխարներս կը լսեն իմ ձայնս. ես կը ճանչնամ զանոնք, և անոնք ինծի կը հետեւին: Ես անոնց յաւիտենական կեանք կու տամ, առանց բնաւ չափտի կորսուիլի. ոչ ոք պիտի կրնայ զանոնք ինձմէ խլել, Բարի հովիւը իր կեանքը կու տայ իր հօտին համար: Ո՞վ է ձեր մէջէն ան որ հարիւր ոչխար ունեցած

առնել՝ երբ անոնցմէ մէկը կորսնցնէր. իննսուներ ինը հա-
տը ձգելով մէկ հատին ետեւէն չպիտի երթար զայն գրտ-
նելու համար. և եթէ գտնէր՝ ուրախութեամբ ուսը պի-
տի զարնէր, ու տուն դառնալով բարեկամներն ու դրա-

«Ուրախացէ՛ք ինծի հետ, կորսուած ոչխարս գտայ»:

ցինքը պիտի կանչէր և ըսէր. — «Ուրախացէ՛ք ինծի հետ,
որովհետեւ կորսնցուցած ոչխարս գտայ»։ Այսպէս ալ եր-
կինքի մէջ ուրախութիւն կ'ըլլայ մէկ ապաշխարող մեղա-
ւորի համար։

«Յետոյ, կա՛յ կին մը որ տասը դրամ ունեցած ա-
ռնել երբ մէկը կորսնցնէ, ճրագ չի վաւեր, չաւեր, չի
փնտռեր ամէն կողմ՝ մինչև որ գտնէ կորսնցուցածը. և
եթէ գտնէ՝ բարեկամներն ու դրացիները կը կանչէ ու

կ'ըսէ. — «Ուրախացէ՛ք ինծի հետ, որովհետեւ կորսնցու-
ցած դրամս գտայ»։ — Աստուծոյ հրեշտակներն ալ այդ-
պէս կ'ուրախանան երկինքի մէջ, մեղաւորի մը դարձի
եկած ըլլալ տեսնելով։

Հրահանգ. — Փարիսեցիներն ու ղպիւրները ի՞նչ տրտուջ
ունէին, և Յիսուս ի՞նչ կերպով անոնց պատասխանեց. — Ի՞նչ է
Փարիսեցին, ի՞նչ է ղպիւրը. — Ի՞նչ են բարի հովիւին պարտաւա-
նութիւնները. — Յիսուս ի՞նչ ըսել կ'ուզէր՝ այդ պարտականու-
թիւնները թուելով։

16. ԱՆԱՌԱԿ ՈՐԴԻՆ

Դարձեալ Յիսուս հետեւեալ առակը պատմեց.

«Մարդ մը երկու զաւակ ունէր. պզտիկ զաւակը
ըսաւ անոր. — «Հայր, քու հարստութենէդ իմ բաժինս
տուր ինծի»։ Մարդն ալ իր ունեցածը աղոցը բաժնեց։
Պզտիկ զաւակը իր բաժինը առնելով հեռաւոր երկիր մը
գնաց և այնտեղ անառակութեամբ վատնեց զայն։

«Մինչդեռ ամէն բան լմնցուցած էր, սով ծագեցաւ
այն երկրին մէջ, որով ինք ալ անօթի մնաց, և աղարա-
կի մը մէջ սկսաւ խող արածել։ Այնքան խեղճ էր որ
խողբորուն կերած եղջիւրները (ի՛նչի պոչնուզը) ուտել
կ'ուզէր, բայց չէին տար իրեն։

«Այն ատեն մտածեց թէ իր հօրը տունը շատ մը
ծառանք կան՝ որոնք հաց կ'ուտեն, մինչդեռ ինք այն-
տեղ անօթի մեռնելու վրայ է, և որոշեց հօրը քով դառ-
նալով անոր ոտքը խնայ ու խնդրել որ զինքը իբր ծա-
ռայ ընդունի տան մէջ։

«Այնպէս ալ ըրաւ։ Երբ հայրը իր զաւակը տեսաւ

հեռուէն, վազեց գրկեց զայն և համբուրեց: Տղան ըսաւ. «Հայր, ես մեղք գործեցի քեզի և Աստուծոյ դէմ. ասկէ վերջը արժանի չեմ քու որդիդ կոչուելու»: Բայց

Անառակ որդիին դարձը

հայրը իսկոյն կանչեց ծառաները և հրամայեց անոնց. «Հանեցէք ասոր հին հագուստները և նոր հագուստներ հագցուցէք. կօշիկներ տուէք որ հագնի, մատանի մըն ալ անցուցէք մատին. յետոյ մորթեցէք պարարտ եզր, ուտենք և ուրախանանք»:

Մեծ եղբայրը այդ միջոցին արան էր. երբ տուն դարձաւ և եղածը հասկցաւ, բարկանալով ըսաւ. «Հայր, այսքան տարի է քեզի կը ծառայեմ, միշտ յարգելով քու պատուէրներդ, բայց դեռ ինձի ու մը անգամ չգոհեցիր. մինչդեռ պզտիկ եղբորս համար որ քու ստացուածքդ անառակութեամբ կերաւ, պարարտ եզր մորթել կու տաս»: Հայրը պատասխանեց. — «Չաւակո, դուն ամէն ատեն քովս ես, և ինչ որ ունիմ՝ քուկդ է.

բայց պէտք է ուրախանալ ու խնդալ պզտիկ եղբորդ համար, որովհետեւ անկա մեռած էր ու կենդանացաւ, կորսուած էր ու գտնուեցաւ»:

Հրահանգ. — Ի՞նչ կը նշանակէ այս առակը. — Ի՞նչ պէտք է հասկնալ անառակ որդիին համար հօրը ըսած այն խօսքէն թէ «Մեռած էր ու կենդանացաւ, կորսուած էր ու գտնուեցաւ»:

17. ՓԱՐԻՍԵՅԻՆ ՈՒ ՄԱՔՍԱՆՈՐԸ

Օր մը Յիսուս՝ իր հետեւորդներուն ճանչցնելու համար այն կեղծաւոր մարդիկը որոնք ինքզինքնին արդար կը դաւանին և այդ պատճառաւ ուրիշները կ'արհամարհեն, հետեւեալ առակը պատմեց.

«Երկու հոգի Տաճար մտան Աստուծոյ աղօթելու. անոնցմէ մէկը Փարիսեցի մըն էր, իսկ միւսը մաքսաւոր մը:

«Փարիսեցին ոտքի վրայ կանգնած կ'աղօթէր ըսելով.

«— Ծնորհակալ եմ Տէ՛ր որ ուրիշ մարդոց չեմ նմանիր. ուրիշներու ստացուածքը չեմ յափշտակեր սա մաքսաւորին պէս, անիրաւութիւն չեմ ըներ, չաբաթը մաքսաւորին պէս, անիրաւութիւն չեմ ըներ, չաբաթը երկու անգամ ծով կը պահեմ և բոլոր ստացուածքներու վրայ տասանորդ կուտամ»:

«Մաքսաւորը անկէ հեռու կեցած էր, բայց չէր համարձակեր աչուրները վեր բարձրացնել. կատարեալ խոնարհութեամբ ու ջերմեռանդութեամբ կ'աղօթէր:

«— Տէ՛ր, կ'ըսէր, գթա՛ իմ վրաս, որովհետեւ մեծ մեղաւոր մըն եմ ես»:

«Այս խոնարհ մաքսաւորը միւս գոռոզ Փարիսեցիէն

աւելի արդարացած տուն դարձաւ, որովհետեւ այն որ ինքզինքը բարձրացնելու կ'աշխատի՝ խոնարհ պիտի

Փարիսեցին և Մաքսաւորը

մնայ, և այն որ ինքզինքը կը խոնարհեցնէ, պիտի բարձրանայ։»

Հրահանգ. — Ի՞նչ է Մաքսաւորը. — Յիսուս ինչո՞ւ պատմեց այս առակը. — Ո՞ր տեսակ բարձրութենէն զլուշացուց Յիսուս. — Ի՞նչ է տասանորդը։

18. ՂԱԶԱՐՈՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անգամ մը Յիսուս հիւրընկալութեամբ Մարթա և Մարիամ անուն երկու քոյրերու կողմէ։ Յիսուս քարոզչներ կը խօսէր անոնց, բայց միայն Մարիամ ուշադրու-

թեամբ մտիկ կ'ընէր, իսկ Մարթա զբաղած էր տնական գործերով։

Այն ատեն Յիսուս ըսաւ անոր.

«Մարթա, չափ բաներու համար հոգ կ'ընես ու կ'աշխատես. բայց գիտցիր որ մէկ բան միայն պէտք է. նախ պէտք է Աստուծոյ թաղաւորութիւնն ու արդարութիւնը փնտռել, միւսները ինքիրենին կու գան»։

«Նախ պէտք է Աստուծոյ թաղաւորութիւնը փնտռել»

Այս երկու քոյրերը Ղազարոս անունով եղբայր մը ունէին զոր Յիսուս շատ կը սիրէր։

Օր մը, Ղազարոս հիւանդացաւ և քոյրերը Յիսուսի լուր տուին որպէսզի գայ ու բժշկէ։ Բայց երբ Յիսուս եկաւ՝ Ղազարոս մեռած և չորս օրէ ի վեր գերեզման զրուած էր արդէն։

Մարթա ըսաւ Յիսուսի .

«Տէ՛ր, եթէ դուն այստեղ ըլլայիր, եղբայրս չէ՛ր մեռներ, բայց ես գիտեմ թէ՛ հիմայ ինչ որ Աստուծմէ խնդրես, կուտայ քեզի» :

Յիսուս ըսաւ անոր որ եղբայրը յարութիւն պիտի առնէ : Յետոյ Ղազարոսի գերեզմանին քով երթալով, վերցնել տուաւ լազարոսի մարմինը, որ բարձր ձայնով կոչեց .

«Ղազարո՛ս, դուրս եկուր» :

Մեռեալը, իրօք ողջնցաւ :

«Քակեցէ՛ք կապերը», հրամայեց Յիսուս :

Եւ երբ կապերը քակեցին, Ղազարոս ոտքի ելաւ ողջ առողջ :

Շատ Հրեաներ որոնք Յիսուսի չէին հաւատար, այս հրաշքը տեսնելով ծունկի եկան անոր առջեւ և սկսան հաւատալ թէ իրօք Աստուծոյ Որդի է :

Հրահանգ. — Ի՞նչ կը նշանակէ Յիսուսի այն խօսքը թէ «Նախ պէտք է Աստուծոյ թագաւորութիւնը և արդարութիւնը փնտռել, միւսները ինքիւրենին կու գան» . — Ո՞վ էր Ղազարոս և ինչպէ՞ս յարութիւն առաւ :

19. ԵՐԱՆՏԱԳԷՏ ԲՈՐՈՏԸ

Ամէն տարի, Յիսուս երուսաղէմ կ'երթար Ձատկի տօնը անցընելու : Քարոզութեանը երրորդ տարին՝ երբ Ձատիկը մօտեցաւ, նորէն ճամբայ ելաւ երուսաղէմ երթալու համար :

Սովորականին պէս, ամէն կողմէ հիւանդներ կը

բերուէին իրեն և խնդրէին իրենց հիւանդութիւնը բժշկելու : Ժողովուրդը, այդ հրաշքները տեսնելով, միշտ աւելի խորապէս կը հաւատար անոր աստուածութեան ու զայն կը սիրէին :

Երբ երրորդ Ձատիկը տօնելու համար Յիսուս երուսաղէմ կ'երթար, իր դէմը ելան նաեւ թասը խեղճ բորոտներ, որոնք կ'աղաղակէին .

«Յիսուս, որորմէ՛ մեղի» :

Յիսուս մօտեցաւ անոնց և ըսաւ .

«Փացէ՛ք ձեր քահանային ցոյց տուէ՛ք ինքզինքնիդ» :

Բորոտները գործադրեցին իր պատուէրը : Ծամբան ամէնքն ալ բժշկուեցան, և ուրախ զլաւարթ ելան գացին :

Իրենցմէ մէկը միայն որ Սամարացի մըն էր, վերադարձաւ Յիսուսի մօտ, ծունկի եկաւ անոր առջեւ, և սկսաւ շնորհակալութիւն յայտնել :

Յիսուս տեսաւ որ միւսները չկան, և հարցուց .

«Տասը հոգի չբժշկուեցան» :

«Այո՛, Տէ՛ր», պատասխանեց բորոտը :

«Ուրեմն ո՞ր են միւսները որոնք չեկան Աստուծոյ փառք տալու իրենց բժշկութեան համար, մէկ այս այլազգին է որ անա գոհութիւն կու տայ Աստուծոյ» :

Երախտագէտ բորոտը

Յետոյ օրհնեց բորոտը, յարելով .

«Ելի՛ր գնա . դուն հաւատացիր և հաւատքդ քեզ փրկեց» :

Հրահանգ.—Յիսուս ինչ առթիւ տասը բորոտներուն հանդիպեցաւ.—Յիսուս առաջին անգամ երբ գնաց Երուսաղէմի տաճարը, և ինչ պատահեցաւ այն միջոցին.—Սամարացի բորոտը ինչո՞ւ Յիսուսի օրհնութեան արժանացաւ բժշկուելէն վերջ :

20. ԶԱՔԷՈՍ

Անկէ ետքը Յիսուս երիքով գնաց :

Այն քաղքին մէջ Զաքէոս անունով հարուստ մարդ

մը կար որ մաքսաւորներու մեծն էր : Զաքէոս՝ Յիսուսի համբաւը լսած ըլլալով՝ ուղեց զայն տեսնել, բայց մեծ բազմութիւն կար փողոցներուն մէջ, և իր հասակն ալ շատ կարճ էր . այդ պատճառաւ, ծառի մը վրայ բարձրացաւ :

Յիսուս տեսաւ զինքը և ըսաւ .

«Զաքէոս, վար իջի՛ր ծառէն, որով-

Յիսուսի մուտքը Երուսաղէմ

«Զաքէոս, վար իջի՛ր...»
հետեւ այսօր քու տունդ պիտի գամ իջեալանիմ» :

Զաքէոս փութաց վար իջնել և ուրախութեամբ ընդունեց Յիսուսը:

Ժողովուրդը, ասիկա տեսնելով, սկսաւ մրմռալ, որովհետեւ մաքսաւորները որոնք Հռոմայեցւոց համար տուրք կը հաւաքէին, չէին սիրուեր:

Այն ատեն Զաքէոս ըսաւ.

«Տէ՛ր, հարստութեանս կէսը կուտամ աղքատներուն և եթէ մէկը զրկած եմ, պատրաստ եմ չորս անգամը հատուցանելու»:

Յիսուս ալ պատասխանեց.

«Այսօր փրկուեցաւ քու տունդ, որովհետեւ դուն ալ Աբրահամի զաւակ մըն ես, ու ես եկած եմ փնտռելու և փրկելու անոնք որ կորսուած էին»:

Յիսուս կը քարոզէր նաեւ.

«Վերջին դատաստանին օրը Աստուած պիտի ըսէ արդարներուն. «Եկէ՛ք ինձի, ժառանգեցէ՛ք այն արքայութիւնը որ աշխարհի սկիզբէն ձեզի համար պատրաստուած է. որովհետեւ անօթեցայ և զիս կերակրեցիք. ծարաւցայ և ինձի ջուր տուիք»: Արդարները պիտի հարցնեն. «Տէ՛ր, մենք քեզ ե՞րբ անօթի տեսանք ու կերակրեցինք, ե՞րբ ծարաւ տեսանք ու ծարաւդ անցուցինք»: Եւ Աստուած պիտի պատասխանէ. «Այն որ պղտիկի մը ըրած է այդ բաները, ինձի ըրած կ'ըլլայ»:

Հրահանգ.—Երեքով քաղքին մէջ ինչե՞ր եղած էին առաջ. — Զաքէոսի դարձը ինչո՞ւ ուրախութիւն պատճառեց Յիսուսի. — Ինչպէ՞ս կրնանք Աստուած կերակրել և Աստուծոյ ծարաւը անցնել:

21. ՅԻՍՈՒՍ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՄԷՉ

Երիքովէն՝ Յիսուս անցաւ Երուսաղէմ: Երբ Ձի-
թենեաց լերան մօտեցաւ, հեծաւ իշու մը վրայ և անանկ
մտաւ Երուսաղէմ: Ժողովուրդէն շատեր՝ իրենց հա-
գուստները կը փռէին գետինը, որպէսզի Յիսուս անոնց

Յիսուսի մուտքը Երուսաղէմ

վրայէն անցնի. ուրիշներ՝ ձիթենիի ոստեր կը կտրէին ու
կը սփռէին անոր անցած ճամբուն վրայ: Իսկ աշակերտ-
ները Աստուած կը փառաբանէին ըսելով, «Փա՛ռք Դա-
ւիթի զաւկին. օրհնեա՛լ ըլլայ Աստուծոյ անունով եկող
թագաւորը. խաղաղութի՛ւն երկինքը և փա՛ռք բար-
ձունքներուն մէջ»:

Բազմութեան մէջէն քանի մը Փարիսեցիներ եկան
ըսին Յիսուսի.

«Վարդապետ, յանդիմանէ՛ աշակերտներդ որ լռեն»:
Որովհետեւ չէին ուզեր Աստուծոյ որդի ճանչնալ Յիսուսը:
Այն ատեն Յիսուս պատասխանեց.

«Եթէ ասոնք լռեն՝ քարերը պիտի աղաղակեն»:
Յիսուսի Երուսաղէմ մտնելուն վրայ բոլոր ժողո-
վուրդը ոտքի ելաւ: Ամէն մարդ կը հարցնէր թէ ո՞վ է:
«Նազովրեցի Յիսուս մարգարէն է», կը պատասխա-
նէին շատեր:

Յիսուս յետոյ Երուսաղէմի նայեցաւ, լացաւ անոր
վրայ և մարգարէացաւ.

«Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ, քանի՛ անգամ ուզեցի
հաւաքել քու զաւակներդ, ինչպէս հաւը իր վառեակները
կը հաւաքէ թւերուն տակ, և չհաճեցար: Բայց պիտի
կը թշնամիներդ չորս կողմդ պատնէշով
զան օրեր՝ ուր թշնամիներդ չորս կողմդ պատնէշով
պիտի պատեն, պիտի պաշարեն ու պիտի նեղեն քեզ,
հիմնայատակ պիտի կործանեն քեզ, զաւակներդ ալ
հետդ, և քար քարի վրայ չպիտի ձգեն, որովհետեւ քեզի
բարիք կ'ուզէի ընել և դուն չհասկցար»:

Հրահանգ. — Յիսուս ի՞նչ կերպով Երուսաղէմ մտաւ. —
Ե՛րբ և ինչպէ՞ս կը տօնենք այդ օրուան յիշատակը. — Ի՞նչ կ'ը-
նենք աշակերտները, և փարիսեցիները ինչո՞ւ կը պահանջէին
Յիսուսէն որ լռեցնէ զ'անոնք. — Յիսուս ի՞նչ մարգարէացաւ և
ինչո՞ւ:

22. ՅԻՍՈՒՍ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՉ

Երբ Յիսուս Տաճարը մտաւ, տեսաւ որ շատ մը առեւտուր ընողներ և լուծապափոխներ, խռնուած են անոր մէջ: Այն ատեն խարաղան մը առաւ. բոլորն ալ դուրս վաճառեց, և անոնց սեղանները կործանեց ըսելով.

Յիսուս կը վաճառե վաճառականները

«Դուք աւաղակներու որջ դարձուցեր էք իմ տունս, որ աղօթքի տուն պիտի ըլլայ»:

Տաճարին մէջ շատ մը հիւանդներ կային, որոնք իսկոյն չընկալուեցին զինքը, և Յիսուս անոնց ամէնքն ալ բժշկեց:

Փարիսեցիները, այս հրաշքները տեսնելով, կը կատաղէին. անոնք աւելի բարկացան, երբ Տաճարին մէջ գտնուող մանուկները սկսան երգել.

«Օրհնեալ ըլլայ Դաւիթի որդին»:

Փարիսեցիները դիտողութիւն ըրին Յիսուսի որ ըսաւ. «Դուք չէք կարգացիր թէ մանուկներուն և կա-

Արի կինը երկու լումայ ձգեց գանձանակը

թընկերներուն բերնով պիտի տրուի օրհնութիւնը»:

Մինչդեռ տաճարը կը գտնուէր, Յիսուս տեսաւ հարուստներ որոնք առատ դրամ կը ձգէին գանձանակին մէջ: Այրի կին մըն ալ եկաւ անոնցմէ ետքը, և իր ամբողջ ունեցածը, մինակ երկու լումայ ձգեց:

Այն ատեն Յիսուս իր աշակերտներուն ցոյց տուաւ այդ կինը և ըսաւ.

«Գիտցած եղէք որ այս թշուառ կինը միւսներէն աւելի բան ձգեց գանձանակին մէջ. որովհետեւ միւսները իրենց աւելորդէն տուին, իսկ ասիկա, իր աղքատութեան մէջ, ամբողջ ունեցածը տուաւ»:

Յիսուս ամէն ցերեկ Տաճարին մէջ կը քարոզէր ժողովուրդին, որ սիրով մտիկ կ'ընէր զինքը, իսկ գիշերները կ'երթար կը հանգչէր Զիթենաց լեռը:

Հրահանգ.—Յիսուս ինչո՞ւ Տաճարէն վռնտեց առեւտուք ընողները և լուսայափոխները։—Ի՞նչ կ'երգէին մանուկները, և Յիսուս ի՞նչ ըստ անոնց համար։—Ինչո՞ւ այրի կնոջ երկու լուսան Աստուծոյ աւելի հաճելի է քան հարուստներու մեծ նուէրները։

23. ՅՈՒԴԱ ՄԱՏՆԻՉ

Փարիսեցիները և դպիրները, տեսնելով որ ժողովուրդը Յիսուսը կը սիրէ և անոր խօսքերուն կը հետևի, սկսան նախանձիլ ու կը մտածէին անոր դիւստն փորձանք բերել։

Այդ մտքով՝ կու գային անոր մօտ և հարցումներ կ'ողղէին, զայն ծուղակը ձգելու համար։ Անգամ մը, եկան հարցուցին թէ պէ՞տք է հարկ վճարել Հռոմայեցւոց։ Եթէ այո՞ ըսէր՝ ժողովուրդը որ չէր սիրեր հարկ վճարել, իրմէ պիտի հեռանար. իսկ եթէ պէ՞տք չէ վճարել ըսէր, այն ատեն Կայսեր պաշտօնեաները զինքը պիտի ձերբակալէին։

Յիսուս, իսկոյն դրամ մը առաւ և Փարիսեցիներուն ցոյց տալով հարցուց թէ որո՞ւն պատկերն ու գիրը կը գտնուին անոր վրայ։ «Կայսեր», պատասխանեցին Փարիսեցիները։ «Լաւ ուրեմն, ըսաւ Յիսուս, ինչ որ Կայսեր կը պատկանի՝ Կայսեր տուէք, և Աստուծոյ պատկանածն ալ Աստուծոյ»։ Միւսները ապշեցան այս պատասխանը լսելով, և չհամարձակեցան բան մը ըսել։

Անկէ ետքը Յիսուս շատ անգամներ Փարիսեցիներուն և դպիրներուն երեսին տուաւ իրենց կեղծաւորութիւնն ու չարութիւնը։ Միւսնոյն ատեն՝ ժողովուրդը կը զգուշացնէր անոնցմէ, ըսելով որ անոնք դրսանց արդար կ'երևան։

քայց ներքնապէս չար են և Աստուծոյ անհաճոյ։ Օձեր, խժի՛ զաւակներ, կը կոչէր զանոնք։

Ժողովուրդը կը շարունակէր ամէն օր Տաճար դիմել՝ Յիսուսի խօսքերը մտիկ ընելու համար։ Քահանայապետը, դպիրները և ժողովուրդին ծերերը հաւաքուեցան Կայսրի քահանայապետին տունը և որոշեցին Յիսուսը մեռցնել։ Միայն թէ, Զատիկուան այդ օրերուն չէին ուզեր մեռցնել, որովհետեւ ամէն կողմերէ շատ ժողովուրդ եկած էր Երուսաղէմ և Յիսուսի սպանութիւնը կրնար խռովութեան պատճառ դառնալ։

Այն ատեն՝ Յիսուսի տասերկու աշակերտներէն մէկը՝ Յուդա Իսկարիօտացին՝ որ շատ արծաթասէր էր, եկաւ գտաւ զանոնք և դրամի փոխարէն խոստացաւ իրենց ձեռքը մատնել Յիսուսը։

Քահանայապետն ու միւսները սիրով ընդունեցին Յուդայի առաջարկը։ Եւ Յուդա, անկէ վերջ, առիթ մը կը փնտռէր Յիսուսը մատնելու համար։

Հրահանգ.— Փարիսեցիներն ու դպիրները ինչո՞ւ կը նախանձէին Յիսուսէն. — Ի՞նչ տեսակ ծուղակներ կը լարէին. — Ինչո՞ւ չէին ուզեր Զատիկ տօնին մեռցնել Յիսուսը. — Ի՞նչ վտանգութիւն ըրաւ Յիսուսի աշակերտներէն մէկը, և ինչո՞ւ։

24. ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸ

Զատիկ տօնը հասած ըլլալով, Յիսուսի աշակերտները հարցուցին թէ ո՞ւր պիտի ընէ զատիկուան ընթրիքը։ Յիսուս քաղքին մէջ տուն մը ցոյց տուաւ, պատուիրէնով որ երթան իմաց տան։

Իրիկունը Յիսուս իր տասերկու առաքեալներուն հետ ախտեղ գնաց ու սեղան նստաւ։ Բայց ընթրիքի միջոցին ոտքի ելաւ, դենջակ մը առնելով մէջքին կապեց, ու կոնքին մէջ ջուր դնելով սկսաւ լուալ իր աշակերտներուն ոտքը։

Յիսուս իր աշակերտներուն ոտքը կը լուայ

Պետրոս չուզեց հնազանդիլ, ըսելով.

«Տէ՛ր, դո՞ւն պիտի լուաս իմ ոտքերս»։

Յիսուս սակայն պնդեց, յայտնելով որ վերջը պիտի բացատրէ իր ըրածին նշանակութիւնը։ Պետրոս նորէն չուզեց հնազանդիլ, բայց երբ Յիսուս ըսաւ որ եթէ թոյլ չտայ՝ իրեն հետ սեղանակից չպիտի ըլլայ, Պետրոս թողուց որ իր ալ ոտքերը լուայ։

Այսպէս բոլոր աշակերտներուն ոտուրները լուայէ վերջ, Յիսուս խօսեցաւ անոնց, և հետեւեալ կերպով բացատրեց յոտնուայի արարողութիւնը.

«Դուք զիս վարդապետ և Տէր կը կոչէք, ինչ որ ձեռք է։ Երբ ես՝ վարդապետ ու տէր ըլլալով ձեր ոտուրները լուացի, պէտք է որ դուք ալ իրարու ոտքերը լուաք։ Ես ասիկա ըրի որպէս զի ձեզի օրինակ ըլլայ, և դուք ալ ինչի պէս ընէք ձեզմէ խոնարհներուն։ Ձեր մէջէն ամէնէն մեծը թող ամէնէն պղտիկին պէս ըլլայ, և հրամայողն ալ ծառայողին պէս»։

Հրահանգ. — Յիսուս խոնարհութեան ի՞նչ դաս տուաւ իր աշակերտներուն և ե՞րբ. — Ի՞նչ կերպով բացատրեց այդ դասը. — Պետրոս առաքեալ ինչո՞ւ չէր ուզեր ոտքերը լուալ տալ. — Ե՞րբ և ի՞նչ կերպով կը տօնենք այդ օրուան յիշատակը։

25. ԸՆԹՐԻԻՔԸ

Ոտնուայէն վերջը ընթրիքը շարունակուեցաւ։ Բայց Յիսուս տխուր էր, երբ աշակերտները ուզեցին հասկնալ իր տխրութեան պատճառը, Յիսուս ըսաւ.

«Դիտե՛ք որ ձեզմէ մէկը պիտի մատնէ զիս»։

Բոլոր աշակերտները, բացի Յուդայէն, խռովեցան, իրարու երես կը նայէին՝ հասկնալու համար թէ արդեօք Յիսուս որո՞ւն ակնարկեց այդ խօսքով։

Յիսուս դանձոք հանդարտեցուց և յայտնեց թէ զինքը պիտի մատնէ այն՝ որուն իր պատառը պիտի տայ թրջելով։ Յետոյ յարեց.

«Վայ այն մարդուն որուն ձեռքով պիտի մատնուիմ. աւելի լաւ էր որ անիկա բնաւ ծնած չըլլար»։

Այս խօսքերուն վրայ՝ Յուդա Յիսուսի մօտեցաւ և հարցուց.

«Տէ՛ր, արդեօք ե՞ս եմ» :

«Ի՞նչ ըսիր», պատասխանեց Յիսուս և պատառք թրջելով անոր տուտը : Յուդա անֆիշապէս մեկնեցաւ անկէ :

Այն ատեն՝ Յիսուս առաւ հացը, օրհնեց, կտրեց, աշակերտներուն տուաւ և ըսաւ . «Առէ՛ք, կերէ՛ք ասիկա

Յիսուս կը յայտնէ թէ Յուդա պիտի մատնէ զինքը

իմ մարմինս է» : Յետոյ առաւ բաժակը և նոյնպէս աշակերտներուն տալով ըսաւ . «Ամէնքդ ալ խմեցէ՛ք ասկէ, ասիկա իմ արիւնս է որ ձեր ու շատերու մեղքերուն թողութեան համար կը թափի» :

Նոյն իրիկունը, Յիսուս բաւ դարձնալ իր աշակերտներուն . «Ձեզի պատուէր մը պիտի տամ, սիրեցէ՛ք

իրար, ինչպէս որ ես սիրեցի ձեզ : Իրարու մասին ձեր ունենալիք սէրէն յայտնի պիտի ըլլայ թէ իմ աշակերտներս էք» :

Եւ օրհնեց զանոնք, խնդրելով Աստուծմէ որ զանոնք հանգիստ և չարէն ազատ պահէ :

Հրահանգ.—Ինչ պատահեցաւ ընթրիքին շարունակութեան միջոցին.—Յիսուս ինչ կերպով յայտնեց թէ Յուդա պիտի մատնէ զինքը.—Ինչպէ՞ս բաժնեց հացն ու բաժակը, մեր եկեղեցին ինչ խորհուրդ ունի ի յիշատակ այդ բաժանման :

26. ՅԻՍՈՒՍԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ընթրիքէն վերջ Յիսուս և իր աշակերտները բարձրացան Ձիթենեաց լեռը : Այնտեղ Յիսուս ըսաւ իր աշակերտներուն թէ նոյն գիշերը ամէնքն ալ պիտի հեռան իրմէ : «Որովհետեւ, յարեց, երբ հովիւը զարնուի, ոչխարները պիտի ցրուին» :

Պետրոս առաքեալը սակայն բողոքեց այս խօսքին դէմ : Այն ատեն Յիսուս ըսաւ իրեն .

«Պետրո՛ս, հաւատա՛ որ այս գիշեր, դեռ աքաղաղը չխօսած, երեք անգամ պիտի ուրանաս զիս» :

«Եթէ մեռնիմ, նորէն չեմ ուրանար», պնդեց

Պետրոս :

Միւս աշակերտներն ալ կը բողոքէին ու կը վստահեցնէին Յիսուսը թէ բնաւ չպիտի բաժնուին իրմէ :

Ձիթենեաց լեռնէն ելլելով, Յիսուս և իր աշակերտները հասան Գեթսեմանի անտունը կրող պարտէղը : Յիսուս պահ մը առանձնացաւ Պետրոս, Յակոբոս և Յով-

հաննէս առաքեալներուն հետ, աղօթելու համար: Մինչ-
դեռ ինք կ'աղօթէր, երեք առաքեալները քնացած էին: Յիսուս արթնցաւ ցաւոնք և ըստ թէ մեղաւորներու

Յիսուս կ'աղօթէ Գեթսեմանիի մէջ

ձեռք պիտի մատնուի, որովհետև մատնիչը գալու վրայ է:
Տակաւին խօսքը չէր աւարտած, երբ քահանայապետին ու փարիսեցիներուն ծառաներէն բազկացած խումբ մը, որուն գլուխը անցած էր մատնիչ Յուդան, եկաւ զինքը չըջապատեց:

Յուդա իսկոյն Քրիստոսի մօտեցաւ և զայն համբու-
րեց, որովհետև իր հետեւորդներուն ըսած էր թէ համ-
բուրելիք մարդն է Յիսուսը:

«Յուդա՛, համբուրելով կը մատնես մարդու Որ-
դին», ըսաւ Յիսուս:

Այդ միջոցին Պետրոս առաքեալ սուրը քաշեց և
քահանայապետին Մաղգոս անուն ծառային աչանջը

կտրեց: Յիսուս սակայն հրամայեց որ սուրը պատեանը
դնէ, և ըսաւ. «Այն որ սուր կը վերցնէ, սուրով կը
պատժուի»: Յետոյ թողուց որ զինքը ձերբակալեն:

Յիսուսի ձերբակալութիւնը

Մինչդեռ Յիսուսը կը կապէին՝ տանելու համար,
աշակերտները վախերնէն թողուցին փախան, ճիշդ ինչպէս
որ Յիսուս գուշակած էր պահ մը ստաջ:

Հրահանգ. — Ի՞նչ պատահեցաւ ընթերքէն վերջ և Յիսուս
ի՞նչ գուշակեց. — Յուդա ի՞նչ կերպով գործարեց իր մատնու-
թիւնը. — Ի՞նչ կը նշանակէ սուրը վերցնողը սուրով պիտի պատ-
ժուի խօսքը. — Առաքեալները ի՞նչ ըրին Յիսուսի ձերբակալու-
թեան միջոցին և ինչո՞ւ:

27. ՄԱՏՆԻՉԻՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Հրեաները նախ Աննա քահանայապետին տունը տա-
րին Յիսուսը: Աննա մէկ քանի հարցումներ ուղղեց անոր
քարոզութեանց մասին, և Յիսուս ալ ըսաւ որ ինք ծա-
ծուկ րան մը խօսած չէ և թէ կրնայ խօղներուն հարցնել:
Այդ միջոցին՝ քահանայապետին ծառաներէն մէկը ապ-
տակեց Յիսուսը:

Աննա կապել տուաւ Յիսուսը և զրկեց կայիափա-
քահանայապետին: Այնտեղ չատ մը սուտ վկաներ խօսե-
ցան Յիսուսի դէմ: Քահանայապետը հարցուց թէ ինք
իրօք Աստուծոյ Որդին է: Յիսուս պատասխանեց թէ
դուն ինքդ ըսիր: Այն ատեն, քահանայապետը ըսա-
ւոր շուրջը գտնուողներուն:

«Այս մարդը հայնոյեց և դուք լսեցիք իր հայնոյու-
թիւնը. ինչ պէտք է ընել զինքը»:

«Մահուան արժանի է, մահուան արժանի է», կը
պոռային հոն գտնուողները, որոնք Յիսուսի վրայ յար-
ձակեցան, երեսը թուքին, ծնեցին ու ապտակեցին:

Այդ միջոցին Պետրոս դուրսի սրահը նստած էր. կին
մը մօտեցաւ իրեն և ըսաւ թէ Յիսուսի հետեւորդներէն
է. Պետրոս ուրացաւ, Յետոյ, նոյն տեղը, դեռ երկու-
անգամ ալ ուրացաւ Յիսուսի աշակերտ ըլլար: Յիսուս,
դուրս ելած ատենը, անոր նայեցաւ, յիշեցնելով իր մար-
գարէութիւնը թէ առտու չեղած երեք անգամ պիտի
ուրանայ զինքը: Աքաղաղը կը խօսէր այդ միջոցին: Պետ-
րոս յիշեց Յիսուսի խօսքը, զղջաց և սկսաւ դառնա-
պէս լալ:

Մատնիչ Յուդան ալ երբ լսեց որ Յիսուսը մահուան
դատապարտեցին, զղջաց, զնաց քահանայապետներուն,

եւ տուաւ մատնութեան համար ստացած դրամը, և
յուսահատութենէն անձնասպան եղաւ ինքզինքը կախե-
լով:

Հրահանգ.— Յիսուս ինչպէս մահուան դատապարտուեցաւ.—
Ինչ գուշակած էր Յիսուս Պետրոսի մասին և ինչ կերպով կա-
տարուեցաւ այդ գուշակութիւնը.— Մատնիչ Յուդա ինչ կերպով
մեռաւ.— Երբ մատնած էր Յիսուսը և ինչ պարագաներու մէջ:

28. ՅԻՍՈՒՍ ՊԻՂԱՏՈՍԻ ԱՌՁԵԻ

Յաջորդ օրը, առտուն կանուխ, Հրեաները Յիսուսը
առաջնորդեցին Պոնտացի Պիղատոսին տոջեւ որ Հռո-
մայեցոց կողմէ երկրին կուսակալ կարգուած էր: Պի-
ղատոս մէկ քանի հարցումներ ուղղեց Յիսուսի, տեսաւ
որ մահու արժանի յանցանք մը չէ գործած և ուղեց
որ ազատել զայն: Բայց Հրեաները բողոքեցին, ըսելով որ
ժողովուրդը կը մոլորեցնէ, կայսեր հարկ տալը կ'արգի-
ւէ և ինքզինքը թագաւոր կ'անուանէ:

Պիղատոս նորէն չէր ուզեր մահուան դատապարտել
Յիսուսը: Երբ Հրեաներէն իմացաւ որ անիկա Գալիլիա
ծնած է, իսկոյն զրկեց Հերովդէսի որ այդ միջոցին Երու-
սաղէմ կը գտնուէր, և որուն իշխանութեան սահման-
ներուն մէջ էր Գալիլիան: Հերովդէս վաղուց լսած էր
Յիսուսի անունը և չատ ուրախացաւ զայն տեսնելով:
Յիսուսի անունը կը յուսար անոր հրաշքներուն ականատե-
ւոյ: Այս մտքով չատ մը հարցումներ ուղղեց Յիսուսի,
որ սակայն չուզեց պատասխանել:

Այնտեղ էին նաև Յիսուսի թշնամիները, որոնք կը

Այդ ամէնը տեսնելով, Պիղատոս մեղքացաւ ու Յիսուսը նորէն իր առջև բերել տալով հարցափորձեց, և անգամ մըն ալ համոզուեցաւ որ անիկա մահուան արժանի յանցանք մը չէ գործած:

Յիսուս Գողգոթա կը տարուի

Սակայն Հրեաները դարձեալ կ'աղաղակէին թէ յանցաւոր է, ու կ'ըսէին. «Անիկա ինքզինքը թագաւոր կ'անուանէ, և ով որ թագաւոր եմ կ'ըսէ, կայսեր հակառակած կ'ըլլայ. իսկ զայն աշատողն ալ կայսեր թըշնամի»:

Պիղատոս հասկցաւ որ չպիտի կրնայ զանոնք համոզել և թողուց որ տանին խաչին: Զինուորները՝ մահապարտներու յատուկ խաչափայտը Յիսուսի ուսը տուին:

և փողոցներէն անցնելով հանեցին Գողգոթա լեռը որուն վրայ խաչը պիտի հանուէր: Յիսուսի հետ այնտեղ կը տանէին նաև ուրիշ երկու մահապարտներ:

Սիմոն Կիրենացի անուն մարդ մը դաշտը աշխատելէ վերջ ետ կը դառնար: Հրեաները տեսնելով թէ Յիսուս չի կրնար խաչը տանիլ, ստիպեցին Սիմոնը որ անոր յոգնած ատենը ինք կրէ խաչը:

Մեծ բաղմունքի մը ամբողջ ճամբուն վրայ հետեւեցաւ Յիսուսի. շատ կիներ սուգ մտած էին ու կ'աղթէին: Յիսուս ըսաւ անոնց.

«Երուսաղէմի աղջիկներ, մի՛ լաք իմ վրաս, այլ լացէք ձեր և ձեր զաւակն ուն վրայ»:

Եւ ճամբուն ընթացքին չատեր կը նախատէին Յիսուսը: Ուրախ էին մանաւանդ իր թշնամիները, տեսնելով որ պիտի խաչուի:

Հրահանգ. — Հրեաները ինչ չարչարանքներ տուին Յիսուսի և Յիսուս ինչ կերպով տարաւ զանոնք. — Պիղատոս ինչ ըրաւ Յիսուսը ազատելու համար — Յիսուս ինչպէ՞ս Գողգոթա տարուեցաւ. — Ո՞վ էր Սիմոն Կիրենացի և Հրեաները ինչ ըրին անոր. — Յիսուս ինչ ըսաւ լացող կիներուն և ինչ հասկցնել ուզեց:

30. ՅԻՍՈՒՍԻ ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Գողգոթայի գագաթը՝ ուղեցին լեզիի խառնուած քաջախ խմցնել Յիսուսի: Յիսուս քիչ մը ճաշակեց, բայց չխմեց: Յետոյ խաչեցին զայն և իր աջ ու ձախ կողմերն ալ խաչուեցան միւս երկու մահապարտները: Պիղատոս խաչին վրայ դնել տուաւ հետեւեալ բառերը՝ պարունակող արձանագրութիւն մը. «Յիսուս Նազովրեցի, Քաջաւոր Հրեաներու»:

Ժողովուրդը միշտ կը ծաղրէր Յիսուսը, որ Աստուծոյ կը խնդրէր ներել զինքը չարչարողներուն, ըսելով որ չեն գիտեր ըրածնին:

Զինուորները վիճակով իրենց մէջ բաժնեցին Յիսուսի հագուստները: Խաչուած չարագործներէն մէկը կը հայնոյէր Յիսուսի ըսելով որ եթէ իրօք Քրիստոսն է թող փրկէ թէ՛ ինքզինքը և թէ՛ զիրենք: Միւսը զղջաց և Յիսուս անոր ըսաւ որ նոյն օրը իրեն հետ արքայութիւն պիտի մասնէ:

Յիսուսի խաչելութիւնը

Թէ իր մայրը Մարիամ Աստուածածինն է:

Խաչուելէն երեք ժամ վերջ՝ չորս զին խաւար տեղեց, ամբողջ երեք ժամ արեւը ծածկուեցաւ: Յիսուս ազաղակեց. «Աստուած իմ, ինչո՞ւ զիս թողուցիր»: Յետոյ յայտնեց թէ ծարաւ է: Զինուորներէն մէկը սպունգ մը թաթխեց քացախի մէջ և տէգին ծայրը անցընելով քսեց Յիսուսի չրթունքին:

Վերջին չարչարանքն էր ատիկա որ Յիսուսի տըրեւեցաւ: Քիչ ետքը՝ «Հայր, հոգիս քու ձեռքդ կը յանձնեմ» գոչեց և զլուսը խոնարհեցնելով հոգին աւանդեց:

Այդ միջոցին Երուսաղէմի Տաճարին վարագոյրը ինքնիրենով երկու կտոր եղաւ, զարհուրեցիկ երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ, զերեզմաններ բացուեցան և արդարներ յարութիւն առին: Այնտեղ գտնուող հարիւրապետը՝ եղածները սեսնելով գոչեց թէ իրօք Աստուծոյ Ոյգի էր խաչեցեալը: Ժողովուրդն ալ զարհուրած էր և մարդիկ, ահաբեկ, կուրծքերնին ծեծելով ետ կը դառնային:

Հրահանգ.— Ինչպէ՞ս խաչուեցաւ Յիսուս.— Պիղատոս ի՞նչ արձանագրութիւն դնել տուաւ խաչին վրայ և ի՞նչ կը նշանակէր այդ արձանագրութիւնը.— Խաչը ինչի՞ կը ծառայէր Յիսուսի խաչուած ատենը և ի՞նչ դարձաւ.— Ի՞նչ պատահեցաւ Յիսուսի մեռնելէն վերջ:

31. ՅԻՍՈՒՍԻ ԹԱՆՈՒՄԸ

Յիսուսի մեռած օրը ուրբաթ էր: Հրեաները չուէին որ մինչև չաբաթ Յիսուսի և աւագակներուն մարմինը խաչին վրայ մնայ, ու Պիղատոսէն հրաման առին զանոնք վար իջեցնելու:

Երկու տաղակները տակաւին չէին մեռած, զինուորները անոնց սրունքները կտորտեցին, մինչև որ մեռան: Իսկ Յիսուսի մարմինն չղպան, տեսնելով որ մեռել է արդէն: Միայն զինուորներէն մէկը նիզակը անոր

կողը խոթեց, մեռած ըլլալը հասկնալու համար. և արիւն
աւ ջուր հոսեցաւ բացած վէրքէն:

Յովսէփ Արիմաթայի անունով հարուստ մարդ մը
Պիղատոսի դիմելով հրաման խնդրեց Յիսուսի մարմինը

Յիսուսի թաղումը

Թաղելու: Պիղատոս՝ Յիսուսի մեռած ըլլալը ստուգելէ
վերջ՝ հրամանը տուաւ և Յովսէփ Նիկոդիմոս անուն
ուրիշ մարդու մը օգնութեամբ, Յիսուսի մարմինը խա-
չէն վար առնելով խնկեց, պատանքի մէջ դրաւ և մօտը
գտնուող պարտէզ մը տարաւ: Այնտեղ՝ դեռ նոր շին-
ուած մարմարէ գերեզմանի մը մէջ թաղուեցաւ Յիսուս:
Յովսէփ և Նիկոդիմոս քարէ ծանր կափարիչ մը դրին
գերեզմանին վրայ և հեռացան զացին:

Յիսուսի հետեւորդ կիները անոնց մօտն էին թաղ-
ման միջոցին: Երբ տուն դարձան, խունկ ու իւղ պատ-
րաստեցին՝ անոր մարմինը օծելու համար, բայց սպասե-
ցին որ նուիրական շարաթ օրը անցնի:

Շաբաթ առտու, քահանայապետները և դպիրները
գացին Պիղատոսի և ըսին.

«Այն խաբերան երբ ողջ էր, կ'ըսէր թէ մեռնելէն
երեք օր վերջ յարութիւն պիտի առնէ. հրաման րդէ որ
երեք օր պահպանեն տնոր գերեզմանը, որովհետեւ կրնայ
ըլլալ որ առաքեալները գողնան մարմինը և լուր տարա-
ծեն թէ իրօք յարութիւն առաւ»:

Պիղատոս ալ ըսաւ որ ուղածնուն չափ զինուոր
առնեն և պահպանել տան գերեզմանը:

Քահանայապետները գացին կնքեցին Յիսուսի գե-
րեզմանը և զայն պահպաններու հսկողութեան յանձ-
նելով դարձան քաղաք:

Հրահանգ. — Ի՞նչ պայմաններու մէջ թաղուեցաւ Յիսուս. —
Ո՞ր թաղեց զինքը. — Քահանայապետներն ու դպիրները Լեւի
քանէ կը վախնային և ի՞նչ ըրին. — Ո՞ր թաղուեցաւ Յիսուս և
այսօր ո՞ր կը գտնուի անոր գերեզմանը:

32. ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յիսուսի մահուան վաղայաջորդ օրը, լուսնայալու մօտ,
երկրաշարժ եղաւ նորէն, երկինքէն հրեշտակ իջաւ գե-
րեզմանին վրայ, կափարիչը մէկդի առաւ և նստաւ:
Պահպանները, ատիկա տեսնելով, թողուցին փախան և
Յիսուս փառքով յարութիւն առաւ:

Յիսուսի հետեւորդ կիները նոյն առտուն խունկ ու
իւղ առնելով ճամբայ ելան զէպի Յիսուսի գերեզմանը:
Ճամբան կը հարցնէին իրարու թէ ինչպէ՞ս պիտի վերցնեն
ծանր կափարիչը: Բայց երբ գերեզմանին քով եկան,
զարմացմամբ տեսան որ կափարիչը գլորեր է:

Այդ միջոցին հրեշտակ մը իրենց իմացուց թէ Յիսուս յարութիւն առած է, և պատուիրեց.

«Գացէ՛ք ըսէ՛ք անոր աշակերտներուն թէ ինք իրենցմէ առաջ կը հասնի Գալիլիա ու հոն կը տեսնեն զայն»:

Կիները շուտով գերեզմանէն ելան, փութացին աշակերտներուն մօտ և Յիսուսի յարութիւնը ծանուցին ըսելով.

«Տէրը գերեզմանէն վերցուցեր են և չենք գիտեր թէ ուր է»:

Առաքեալները չուզեցին հաւատալ, Պետրոս ու Յովհաննէս վազեցին գերեզման, տեսան որ իրաւ է և եկան ըսին միւս առաքեալներուն թէ Յիսուս իրօք յարութիւն առած է:

Այդ կիներուն մէջ կը գտնուէր նաև Մարիամ Մագթթաղենացին: Յիսուս անոր երեւցաւ և ինքզինքը յայտնեց: Երեւցաւ նաև միւս կիներուն: Եւ անոնք ալ եկան պատմեցին առաքեալներուն թէ իրենք անձամբ տեսան Յիսուսը, որով այլևս տարակոյս չմնաց թէ յարութիւն առած է:

Գերեզմանին քով պահապան դրուած զինուորները, քաղաք դառնալուն պէս պատմեցին Յիսուսի յարութիւն առած ըլլալը: Քահանայապետները՝ ծերերուն հետ խորհուրդ ըրին և մեծ քանակութեամբ դրամ տուին զինուորներուն, ըսելով.

«Լուր տարածեցէ՛ք թէ ձեր քնացած ատենը Յիսուսի աշակերտները եկան գողցան մարմինը»:

Այդպէս ալ եղաւ և Հրեաները խաբուեցան:

Հրահանգ. — Յիսուս ինչպէ՞ս յարութիւն առաւ. — Ե՞րբ և ինչպէ՞ս կը տօնենք այդ օրուն յիշատակը. — Յիսուս որո՞նց երեւցաւ. — Հրեաները ինչո՞ւ չեն հաւատար Յիսուսի յարութեան:

33. ՅԻՍՈՒՍԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԸ

Յարութիւն առնելէն վերջ՝ Յիսուս մէկ քանի անգամ երեւցաւ իր աշակերտներուն, նախ Էմմաուսի, յետոյ Երուսաղէմի և Գալիլիոյ մէջ: Թովմաս առաքեալ որ թերահաւատ էր, չէր ուզեր հաւատալ՝ երբ միւս աշակերտները կու գային իրեն կը պատմէին Յիսուսը տեսած ըլլալնին, ու կ'ըսէր թէ մինչև որ ինք անձամբ չտեսնէ, չպիտի հաւատայ:

Յիսուս ալ երևաց իրեն, ու Թովմաս ծունկի եկաւ անոր առջև, գոչելով.

«Տէ՛րս և Աստուած»:

Այն ատեն՝ Յիսուս ըսաւ.

«Թովմաս, դուն զիս տեսնելէ վերջ հաւատացիր. բայց երանի՛ անոնց որոնք չեն տեսներ ու կը հաւատան»:

Վերջին անգամ Յիսուս Երուսաղէմի մէջ երեւցաւ իր աշակերտներուն և պատուիրեց թէ Երուսաղէմէն չելին՝ մինչև որ խոստացուած Հոգին Սուրբը չընդունին: Յետոյ զանոնք տարաւ Զիթենեաց լեռը, օրհնեց և ըսաւ.

«Խնչպէս որ Հայրը զրկեց զիս, ես ալ ձեզ կը զըրկեմ: Գացէ՛ք բոլոր ազգերուն մօտ, սորվեցուցէ՛ք անոնց ու մկրտեցէ՛ք զանոնք Աստուծոյ, Որդիին և Սուրբ Հոգիին անունով»:

Հաղիւ այս խօսքերը արտասանած էր, Յիսուս բարձրացուց ձեռքերը, վերջին անգամ մըն ալ օրհնեց իր աշակերտները, և անոնց աչուքներուն առջև սկսաւ կամաց կամաց երկինք համբառնալ:

Աշակերտները՝ զարմացած կը դիտէին անոր համբարձումը, երբ ամպ մը բոլորովին ծածկեց զայն և հրեշտակ մը երեւալով յայտնեց անոնց թէ Յիսուս օր մը նորէն փառքով աշխարհ պիտի գայ:

Ատոր վրայ, բոլորն ալ երկրպագեցին և ուրախութեամբ լեցուած դարձան Երուսաղէմ:

Այն օրերը՝ առաքեալները մատնիչ Յուդա Իսկա-

«Գացէ՛ք, սովեցուցէ՛ք բոլոր աղօթեւոնն»

րիովտացիին տեղ Յիսուսի եօթնասունն աշակերտներէն Մատթիւան առաքեալ ընտրեցին և լրացուցին իրենց թիւը:

Հրահանգ. — Ի՞նչ կը նշանակէ Յիսուսի կողմէ Թովմաս առաքեալի ըսուած խօսքը թէ «Երանի՛ անոնց որ չեն տեսներ ու կը հաւատան».— Զիթենեաց լերան վրայ ինչե՞ր պատահած էին.— Որո՞նք էին Յիսուսի առաքեալները և որո՞նք աշակերտները.— Քանի՞ հոգի էին առաքեալները և ի՞նչ էր իրենց անունը:

Գ. ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ

34. ԱՌԱՋԻՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐԸ

Քրիստոսի համարձուժէն տասր օր ետքը, տասնհինգ առաքեալները, քանի մը բարեպաշտ կիներ, ինչպէս նաև Աստուածամայրը վերնատան մը մէջ աղօթք կ'ընէին, երբ յանկարծ քամիի նմանող ուժեղ ձայն մը լրսուեցաւ, վերնատունը լոյսով լեցուեցաւ և հրեղէն լեզուի ձեւով բոցեր երևեցան առաքեալներուն գլխուն վերեւ: Այդ միջոցին անոնք Սուրբ Հոգին ընդունեցին և սկսան զանազան լեզուներ խօսիլ:

Ժողովուրդը որ ձայնը լսելով հոն փութացած էր, անոնց խառն ի խառն լեզուով խօսիլը տեսնելով կարծեց թէ գինովցեր են: Բայց կային նաև օտարականներ, որոնք զարմացած էին տեսնելով որ առաքեալները իրենց լեզուով կը խօսին:

Այն ատեն, Պետրոս ելաւ ու քարոզեց, ըսելով որ Խաչին վրայ չարչարուելով մեռնողը Քրիստոս էր. յետոյ հրաւիրեց զանոնք որ ապաշխարեն ու մկրտուին: Նոյն օրը 3000 հոգի հաւատացին ու մկրտուեցան: Վերջէն՝ շարունակ բազմացաւ անոնց թիւը:

Բոլոր անոնք որ դարձի կուգային, բարեպաշտութեամբ լեցուած, իրենց ստացուածքները կը բաժնէին չունեցողներուն: Անոնք ֆրիսոնեայ կոչուեցան ի յիշատակ Յիսուս Քրիստոսի:

Առաքեալները, անկէ վերջ Քրիստոսի անունով հրաչքներ կը գործէին: Երուսաղէմի տաճարին դրան մօտ ի մէջ կաղ մը կար որ օր մը Պետրոս և Յովհաննէս ա-

առքեալներէն ողորմութիւն խնդրեց. անոնք ալ ըսին թէ արծաթ և ոսկի չունին որ տան, միայն իրենց ունեցածը կրնան տալ: Յետոյ հրամայեցին անոր.

«Յիսուսի անունով, ել՛ր և գնա՛»:

Ու կաղը ոտքի ելաւ և սկսաւ քայլել:

Առաջին Քրիստոնեաները իրենց ստացուածքը չունեցողներուն կուտային

Ամէն հաւատացեալ իր ունեցածը կը ծախէր և կը բերէր առաքեալներուն: Անանիա անունով հաւատացեալ մը և իր Սափիրա կինը որոնք իրենց ազարակը ծախելով դրամին կէսը պահած էին, մեռան վայրկենապէս և այդ կերպով գոտն իրենց խարդախութեան պատիժը:

Սկիզբները, առաքեալները կը հողային հաւատացեալներուն պէս ք եղած ուսեստն ու միւս առարկաները՝

վերջէն՝ երբ հաւատացեալներուն թիւը բազմացաւ, առաքեալները ընտրեցին եօթը հոգի որոնք սարկաւաղ կոչուեցան, և անոնց յանձնեցին այդ գործը:

Հրահանգ. — Առաքեալները ինչպէս ընդունեցին Սուրբ Հոգին. — Ե՛րբ կը տօնենք այդ օրուան յիշատակը. — Ինչպէս նշարէին առաջին Քրիստոնեաները. — Որոնք կոչուեցան սարկաւաղ և ինչո՞ւ համար ընտրուեցան. — Ինչո՞ւ պատժուեցան Անանիա և իր կինը՝ Սափիրա:

35. ՀԱԼԱԾԱՆՔՆԵՐ

Քահանայապետները՝ առաքեալներու կատարած գործերը և յաղովորչին կողմէ անոնց նկատմամբ ցոյց տրած սէրը սեռնելով բարկացան, և արգիլեցին որ չը

«Պէտք է Աստուծոյ հնազանդիլ քան մարդոց»

ջարդեն Յիսուսի անունով: Անոնք սակայն կարեւորութիւն չտուին այդ արգելքին:

Ասոր վրայ, քահանայապետները բանտարկեցին առաքելները, բայց հրեշտակ մը լանտին դուռը բանալով արձակեց զանոնք: Հազիւ բանտէն ազատած, առաքելները վերադարձան Ճաճոր և նորէն սկսան քարոզել:

Քահանայապետները կանչեցին զիրենք և յանդիմանեցին ըսելով.

«Մենք ձեզի չարգիլեցինք որ Յիսուսի անունով չքարոզէք»:

Առաքելները սակայն պատասխանեցին թէ պէտք

է Աստուծոյ հնազանդելի քան մարդոց: Ասոր վրայ զիրենք քանակոծեցին ու տանջեցին:

Հրեաները չարունակեցին հալածել առաքելները և քարկոծելով մեռցուցին Ստեփաննոսը որ եօթր սարկաւազներէն մէկն էր, և որ հրեայ ժողովուրդը կը յանդիմանէր իր անհաւատութեան համար: Ստեփաննոս՝ մեռած ատենը կ'աղօթէր ըսելով.

«Տէր Յիսուս, քանոնց ըրածը մօլք մի՛ համարեր և ընդունէ իմ հոգիս»:

Ստեփաննոս կոչուեցաւ նախափայ, որովհետեւ «լուսայ» նահատակ կը շշանակէ, և Ստեփաննոս ալ Յիսուս

Փրկիպոս և Եթովպացի պաշտօնատարը

աի հաւատացողներուն մէջ առաջին նահատակը եղաւ:

Այն ատենները՝ Երուսաղէմ եկաւ Եթովպացի մեծ պաշտօնատար մը: Օր մը, մինչդեռ կառքին մէջ նստած մարդարէներու գիրքը կը կարդար, իրեն մօտ եկաւ Փիլիպպոս սարկաւագ: Պաշտօնատարը զայն իր կառքը հրաւիրեց և սկսաւ խօսիլ Աստուծոյ վրայ: Փիլիպպոս ալ անոր քարոզեց Յիսուսի վարդապետութիւնը:

Եթովպացին հաւատաց, ապաշխարեց, ու մկրտուելով ուրախ զուարթ իր հայնիքը վերադարձաւ:

Հրահանգ.— Առաքելները ինչո՞ւ հալածուեցան. — Ի՞նչ պատասխանեցին քահանայապետներուն. — Ո՞վ էր Ստեփաննոս և ինչո՞ւ նախափայ կոչուեցաւ. — Եթովպացի պաշտօնատարը ինչպէ՞ս հաւատաց Յիսուսի:

36. ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ

Թէ՛ առաքելները հալածողներուն և թէ՛ Ստեփաննոսը քարկոծողներուն մէջ կը գտնուէր Սօղոս անունով երիտասարդ մը: Անգամ մը, մինչդեռ Դամասկոս կ'երթար, Բրիտանոնները նեղելու, յանկարծ ճամբուն վրայ չլացողիչ լոյս մը փայլատակեց: Սօղոս սարսափած գետին ինկաւ, մինչդեռ ձայն մը կ'ըսէր.

«Սօղո՛ս, Սօղո՛ս, ինչո՞ւ կը հալածես զիս, ես եմ Նազովրեցի Յիսուսը»:

Այն ատեն Սօղոս հարցուց.

«Տէ՛ր, ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ»:

Յիսուս ալ պատուիրեց որ ելլէ քաղաք երթայ, ուր իրեն պիտի յայտնուէր ինչ ընելիքը:

Սօղոս ոտքի ելաւ, բայց աչուրները, բաց ըլլալով

հանդերձ, չէին տեսներ: Քովինները ձեռքէն բռնելով առաջնորդեցին Դամասկոս, ուր Յիսուսի Անանիա աշակերտը եկաւ գտաւ զինքը, և ձեռուէնքը քսեց աչքերուն, որով Սօղոս սկսաւ տեսնել:

Անանիա մկրտեց Սօղոսը, և անունը դրաւ Պօղոս: Ժամանակ մը Պօղոս Դամասկոսի Քրիստոնեաներուն մէջ մնաց, յետոյ անցաւ Նրուսադէմ ուր մեծ զարմանք պատճառեց իր Քրիստոսի հետեւիլը: Հրեաները շատ բարկացան տեսնելով որ Քրիստոնեաներու հալածիչը Քրիստոնեայ դարձեր է, և որոշեցին Պօղոսը սպաննել, բայց անիկա յաջողեցաւ փախչիլ ու գնաց իր ծննդավայրը, Տարսոս:

Յետոյ շատ տեղեր շրջեցաւ, ամէն կողմ քարոզելով Քրիստոսի վարդապետութիւնները: Շատ լաւ խօսող մը ըլլալով, մեծ աղդեցութիւն կը գործէր, և շատեր հաւատացին ու մկրտուեցան իր քարոզութեանց շնորհիւ:

Նրկար ժամանակ այդպէս շրջելէ և քարոզելէ վերջ, Պօղոս առաքեալ բռնուելով տարուեցաւ Հռոմ. ներկայացաւ Ներոն կայսեր և յաջողեցաւ ինքզինքը արդարացնել: Բայց վերջէն՝ երկրորդ անգամ մըն ալ բռնուելով մահուան դատապարտուեցաւ, և միւսնոյն Ներոն կայսեր հրամանով գլխատուեցաւ Հռոմի մէջ:

Հրահանգ. — Ո՞րք էր Պօղոս առաքեալ և ի՞նչ կերպով դարձեաւ. — Պօղոս առաքեալ ի՞նչ օգուտ ունեցաւ Քրիստոնէութեան. — Հրեաները ինչո՞ւ բարկացան Պօղոսի դարձը տեսնելով. — Ո՞րք մեռաւ Պօղոս առաքեալ և ի՞նչ կերպով:

37. ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒ ՎԱԽՃԱՆԸ

Առաքեալները, Յիսուսի պատուէրին համաձայն այս աւան կողմ երթալով քարոզեցին միշտ և հետզհետէ քաղմացուցին Քրիստոնեաներու թիւը: Թադէոս ու Բարթողիմէոս առաքեալներն ալ Հայաստան եկան, և Հայեթիցի մէջ առաքեալներն ալ Հայաստան եկան, և անոնց քարոզութեանց շնորհիւ Քրիստոնեայ դարձան:

Ամէն կողմ ուր կ'երթային, առաքեալները հալածանքի առարկայ կը դառնային: Իրենց քարոզած սիրոյ, եղբայրութեան, արդարութեան վարդապետութիւնները ժողովուրդին շատ հաճոյ կ'երեւային թէեւ, բայց բռնակալ թագաւորներ և անոնց արքանեակները այդ վարդապետութեանց հակառակ կեանք մը վարեցնուն, կ'աշպետութեանց հակառակ կեանք մը վարեցնուն, կ'աշխատէին անոնց ծաւալումը արգիլել: Այս պատճառաւ խտտէին անոնց ծաւալումը արգիլել: Այս պատճառաւ Քրիստոնէութիւնը երկար ժամանակ ոճիր մը նկատուեցաւ, Քրիստոնեաները գաղանային չարչարանքներու ենթարկուեցան, վտարուեցան և սպաննուեցան:

Առաքեալները, որոնք այդ վարդապետութեանց քարոզիչներն էին, բնականաբար աւելի ատելի դարձան բռնակալներուն: Բոլորն ալ, բացի Յովհաննէսէն, մէջ մէկ կերպով սպաննուեցան: Պետրոս խաչուելու դատապարտուեցաւ Հռոմի մէջ, բայց չուղելով Յիսուսի պէս մեռնիլ, իր խնդրանքին վրայ գլխիվայր խաչուեցաւ:

Անոնցմէ չորսը՝ Մատթէոս, Մարկոս, Դուկաս, և Յովհաննէս, Յիսուսի գործերն ու վարդապետութիւնները գրեցին՝ իրենց անունով յիշուող Աւետարաններով:

Հռոմայեցւոց իշխանութեան օրով տասը մեծ հալածանքներու առարկայ դարձան Քրիստոնեաները, որոնց-

մէ շատեր սպաննուեցան ու խոշտանգուեցան այդ հա-
լածանքներու միջոցին: Վերջապէս՝ փրկչական թուական-
նին 312րդ տարին՝ Մեծն Կոստանդիանոս կայսրը Բրիս-
տոնէութիւնը ընդունեց և հալածանքները դադարեցան:

Հրահանգ.—Ինչպէ՞ս մեռան Յիսուսի առաքեալները.—Ինչո՞ւ
կը հալածէին զանոնք. — Ի՞նչ բախտ վիճակեցաւ առաջին Բրիս-
տոնեաներուն. — Պետրոս առաքեալ ինչո՞ւ չուզեց Յիսուսի պէ-
տաչուիլ.—Ո՞ր առաքեալները Հայոստանի մէջ տարածեցին Բրիս-
տոնէութիւնը.—Ի՞նչ է փրկչական թուականը:

38. ԵՐՈՒՍՏԱՂԵՄԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Բրիստոսի թուականին 70րդ տարին՝ Հրեաները ա-
պրտամբեցան Հռոմայեցւոց դէմ, որոնց լուծը չէին ու-
զեր տանիլ: Այդ ըմբոստութիւնը իրենց կործանման պատ-
ճառ պիտի դառնար: Մաս մը իմաստուն Հրեաներ ա-
սիկա հասկնալով թողուցին քաղաքը և հեռացան: Բրիս-
տոնեաներն ալ մեկնեցան ու գաղին Սուրիա հաստատու-
եցան, որովհետև գիտէին թէ Յիսուս մարդարէացած
էր Երուսաղէմի կործանումը:

Հռոմայեցիք նախ ձախողեցան, բայց վերջէն՝ Վեա-
բասիանոս կայսեր որդին՝ Տիտոս՝ չարունակեց Երուսա-
ղէմի պաշարումը, քաղաքին բոլոր ճամբաներն ու անց-
քերը գոցելով: Ձատկի տօնին ատենը ըլլալով, ահադին
թուով Հրեաներ կը գտնուէին քաղաքին մէջ ուր չուտով
սով ծագեցաւ, և պաշարուած ժողովուրդը դարհուրելի
թշուառութեան ու չարչարանքներու մատնուեցաւ: Շա-
տեր՝ մեռնողներու դիակները կ'ուտէին. մայր մը իր
գլուակը մեռցուց ու կերաւ:

Տիտոս մէկիկ մէկիկ գրաւեց ու քանդեց քաղաքին
պարիսպներն ու ամբարտակները, և ի վերջոյ հասաւ մինչև
միջնաբերդը որուն մէջ կը գտնուէր Տաճարը: Շուտով
քաղաքը ինկաւ իր ձեռքը, թէև մեծ մասամբ այրեցաւ
ու կործանեցաւ: Հռոմայեցի զինուոր մը բռնկցուց նաև
Տաճարը և Տիտոս ի զուր աշխատեցաւ հոյակապ շէնքը
աղատել: Հակառակ իր ջանքերուն, ամբողջովին այ-
րեցաւ, և այսպէսով իրականացաւ Յիսուսի մարգարէ-
ութիւնը:

Երուսաղէմի պաշարումը տևեց եօթ ամիս: Հռո-
մայեցիք՝ մէկ միլիոն հարիւր հազար Հրեայ սպաննեցին
այս պաշարման միջոցին և 79,000 Հրեայ ալ գերի տարին:

Հրահանգ — Ի՞նչ կը նշանակէ լուծը տանիլ.—Երուսաղէմ ե՞րբ
կործանեցաւ և ինչո՞ւ.—Բրիստոնեաները ինչէ՞ն հասկցան թէ պի-
տի կործանի ու հեռացան անկէ.—Ո՞վ կործանեց Երուսաղէմը և
Հրեաները ի՞նչ կորուստ տուին այդ առթիւ:

Վ Ե Ր Զ

ՅԱՆԿ

Շառաքարան

էք
ե

Ա. ՄԱՍ. — ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ա. ԱՇԽԱՐՀԻ ՍՏԵՂԾՈՒՄԷՆ ՄԻՆՉԵՒ
ԲԱՐՅԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

1. Ստեղծագործութիւնը	7
2. Դրախտէն արտաքսումը	9
3. Կայէն և Աբէլ	12
4. Զրհեղեղը	13
5. Բաբելոնի աշտարակը	16

Բ. ՆԱՀԱՊԵՏՆԵՐԸ

6. Աբրահամի կոչումը	18
7. Աստուծոյ խոստումը	19
8. Սողոմ Գոմարի կործանումը	21
9. Իսահակ	23
10. Իսահակի ամուսնութիւնը	25
11. Իսահակի զաւակները	27
12. Յակոբ Լաբանի մօտ	29
13. Յովսէփ	31
14. Յովսէփ եգիպտոսի մէջ	34
15. Յովսէփ և իր եղբայրները	37
16. Յակոբի և Յովսէփի մահը	39

Գ. ԻՍՐԱԵՅԼԱՑԻՈՑ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ ՆԼԻՔԸ

17. Մովսէս	41
18. Աստուած կը խօսի Մովսէսի	43

19. Իսրայելացւոց ազատումը	45
20. Կարմիր ծովէն անցքը	46
21. Անապատին մէջ	48
22. Տոնաբանեայ պատուիրանքը	50
23. Իսրայելացւոց պատիժները	52
24. Մովսէսի մահը	55
25. Աւետեաց երկիրը	56

Դ. ԳԱՏԱԻՈՐՆԵՐԸ

26. Գէդէոն	59
27. Իսրայելացիք նորէն զերի	61
28. Սամիսոն փղշտացւոց դէմ	62
29. Հաութ	64
30. Հեղի քահանայապետը	66
31. Սամուէլ	68

Ե. ԹԱԳԱԻՈՐՆԵՐԸ

32. Սաուլ	71
33. Դաւիթ	72
34. Գողիաթի մահը	74
35. Սաուլի մահը	76
36. Դաւիթ թագաւոր կ'ընտրուի	78
37. Դաւիթի մահը	81
38. Սողոմոն	83
39. Թագաւորութեան բաժանում	85
40. Յերոբոամ և իր յաջորդները	87
41. Եղիսէ մարգարէն	89
42. Իսրայելի կործանումը	91
43. Յուդայի թագաւորութիւնը	93
44. Եզեկիա	94
45. Եզեկիայի յաջորդները	96
46. Բաբելոնի զերութիւնը	97

Զ. ԳԵՐՈՒԹԵՆԷՆ ՎԵՐՋ

	Էջ
47. Նաբուգոդոնոսորի երազը	100
48. Բաղդասարի խնջոյքը	102
49. Դանիէլ և առիւծները	103
50. Գերութենէ դարձ	105
51. Երուսաղէմի վերականգնումը	106
52. Եսթէր	109
53. Եսթէրի յաղթանակը	110
54. Մակաբայեցիք	113
55. Հերովդէս	115

Բ. ՄԱՍ. — ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ա. ԳՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒՆԳԷՆ ՄԻՆՁԵՐ
ԳԱՐՈՋՈՒԹԻՒՆԸ

1. Յովհաննէս Մկրտչի ծնունդը	117
2. Աստուածածնայ աւետումը	118
3. Յիսուսի ծնունդը	119
4. Մոգերը	121
5. Յիսուսի ընծայումը	123
6. Յիսուս տաճարին մէջ	126
7. Յիսուսի Մկրտութիւնը	127

Բ. ԳԱՐՈՋՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

8. Յիսուսի առաքեալները	130
9. Տէրունական աղօթքը	131
10. Սերմանացանին առակը	134
11. Յիսուս և մանուկները	136
12. Յիսուս հացերը կը շատցնէ	137
13. Անխիղճ ծառան	139
14. Բարի Սամարացին	141
15. Բարի հովիւը	143

16. Անտուակ որդին	145
17. Փարիսեցին ու մաքսաւորը	147
18. Դաղարոսի յարութիւնը	148
19. Երախտագէտ բորոտը	150
20. Զաքէոս	152
21. Յիսուս Երուսաղէմի մէջ	154
22. Յիսուս Տաճարին մէջ	156
23. Յուդա մատնիչ	158
24. Խոնարհութեան դասը	159
25. Ընթրիքը	161
26. Յիսուսի ձերբակալութիւնը	163
27. Մատնիչին վախճանը	166
28. Յիսուս Պիղատոսի առջեւ	167
29. Յիսուսի չարչարանքները	169
30. Յիսուսի խաչելութիւնը	171
31. Յիսուսի թաղումը	173
32. Յիսուսի յարութիւնը	175
33. Յիսուսի համբարձումը	177

Գ. ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ

34. Առաջին Գրիստոնեաները	179
35. Հալածանքներ	181
36. Պօղոս առաքեալ	183
37. Առաքեալներուն վախճանը	185
38. Երուսաղէմի կործանումը	186

« Ազգային գրադարան

NL0145988

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԳԸԼԸՃԵԱՆ

ԳՐԱՎԱՅԱՌ-ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ

Թիւ 25, Չափնաճըղար, Կ. Պոլիս

	Դր.
Նոր Ծաղկեփունջ, Լէթ. Մանկ. Ա. Մաս Մ. Սեպուհ	1.25
» » » » Բ. » » »	2.50
Դայրայչիկ, Մանկապարտեզ Ա. Մաս Ա. Անտոնեան	—
» » » » Բ. » » »	4.—
Գանձարան Ընթերցարան, Տարրական Ա. Անտոնեան	5.—
» » Միջին » »	8.—
» » Բարձրագոյն » »	12.50
Բարոյագիտութիւն, Միջին, Արշակունի Թէոդիկ	8.—
Քաղաքական Տնտեսագիտութիւն, Մ. Յովհաննէսեան	5.—
Սրբազան Պատմութիւն Հին եւ Նոր Ուխտի. պատկ.	5.—
Հին Ուխտի, պատկերազարդ	5.—
Նոր Ուխտի, պատկերազարդ	5.—
Քրիստոնեական Բարոյականք, Մուշեղ Եպիսկոպոս	5.—
» Վարդապետիք. » »	5.—
Ֆրանսերէն Քերական Մ. Յովհաննէսեան	1.50
Երկինք երկիր, Լորտ Պայրըն Սրբազան Ողբերգութիւն	2.—
Դրախտի ընտանիք, Խրիսեան Հայրիկ	7.—
Ժիրայրի կենսագրութիւնը, Գ. Վրդ. Ասլանեան	6.50
Այրած քնար Բինկեանի մոխիրներուն Լ. Էսաճանեան	2.50
Ազատութիւն, Հ. Արամեանց	1.50
Բռնակալին մահը » »	3.—
Հերոսունիներ, » »	3.—
Փայտասականք, » »	2.—
Այլ չեմ կրնար լռել (Մահուան Պատիժ կախաղաններու)	
Լ. Թոլսթոյի Թրգմ. Ն. Թոթովեան	1.50